

**National Library
of Sweden**

Denna bok digitaliserades på Kungl. biblioteket år 2012

K. A. S. O. M.
STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1937:46
SOCIALDEPARTEMENTET

BETÄNKANDE

OCH FÖRSLAG RÖRANDE

**VÅRDEN AV SJÄLSLIGT ABNORMA MANLIGA
SKYDDSELEVER SAMT AV VANARTADE
SINNESSLÖA GOSSAR M. M.**

AVGIVET AV

TILLKALLADE SAKKUNNIGA

S T O C K H O L M

1 9 3 7

Statens offentliga utredningar 1937

Kronologisk förteckning

1. Socialiseringsproblemet. 2. Hushållsräkningens problem och faktorer. Tiden, viij, 173 s. Fi.
2. Socialiseringsidéer och socialiseringspraxis i Sovjetunionen. 2. Tiden, vij, 140 s. Fi.
3. Betänkande med förslag till revision av förvarings- och interneringslagarna m. m. Marcus. 96 s. Ju.
4. Statslotteriutredningen. Betänkande med förslag rörande svenskt penninglotteri. Heggström. 177 s. H.
5. Betänkande med förslag till lagstiftning angående särskilda husbehovsskogar i Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker m. m. Marcus. 98 s. 1 karta. Jo.
6. Yttrande i abortfrågan. Marcus. 56 s. S.
7. 1934 års nämnd för städning utredning. Betänkande med speciella beräkningar och förslag rörande ersättningarna för utdömningsarbete inom vissa statliga ämbetslokaler i Stockholm m. m. Marcus. 54 s. Fi.
8. Betänkande med förslag angående den statsunderstödda vattnavlednings- och avdömningsverksamheten samt därmed sammanhängande spörsmål. Heggström. 275 s. 3 bil. Jo.
9. Utredning rörande jordbrukets läge i Norrland med vissa förslag till åtgärder till förbättrande av den norrländska jordbrukarbefolkningens ekonomiska ställning. Marcus. 145 s. Jo.
10. Betänkande med förslag angående rätt till fiske i Vänern, Vättern, Mälaren, Hjälmararen och Storsjön i Jämtland. 1. Lagförslag och motiv. Marcus. 530 s. Jo.
11. Betänkande med förslag angående rätt till fiske i Vänern, Vättern, Mälaren, Hjälmararen och Storsjön i Jämtland. 2. Kartilagor. Vänern och Hjälmararen Marcus. 4 s. 17 kartor. Jo.
12. Arbetslöshetsundersökningen den 31 juli 1936. Beckman. 196 s. 1 karta. S.
13. Lagberedningens förslag till lag om aktiebolags pensions- och andra personalstiftelser m. m. Norstedt. 175 s. Ju.
14. Betänkande med förslag till vissa lagstiftningsåtgärder till motverkande av överdriven skuldsättning inom jordbruket. Marcus. 303 s. Jo.
15. Utredning med förslag till vissa åtgärder för trafiksäkerhetens höjande vid korsningar i samma plan mellan järnväg och väg samt järnvägarnas beredande av bidrag av automobilskattemedel till säkerhetsanordningarna vid dylika korsningar. Heggström. 107 s. K.
16. Hembiträdesutredningens betänkande. 1. Betänkande och förslag i fråga om utbildning av hembiträden. Beckman. 202 s. S.
17. Betänkande angående vissa med frivillig anskaffning av luftvärnsmateriel sammanhängande frågor. Beckman. 43 s. Fö.
18. Promemoria angående grunderna för en reform av lagstiftningen om rätt till litterära och musikaliska verk. Norstedt. 67 s. Ju.
19. Betänkande med förslag till åtgärder mot smittsam kastning hos nötkreatur. Idun. 81 s. Jo.
20. Utredning angående de rättsbildade domsagobiträdenas anställnings- och avlösningsförhållanden. Norstedt. 54 s. Ju.
21. Betänkande med förslag till lag om minmiljörer för lantarbetare. Beckman. 214 s. Jo.
22. Efterskrift till »Kyrkogodset i Skåne, Halland och Blekinge under dansk tid». Av E. Schalling. Marcus. 66 s. E.
23. Betänkande angående pensionsstyrelsens invaliditetsförebyggande verksamhet. Beckman. 146 s. S.
24. Förslag till ändrad lagstiftning om sammanträffande av brott jämte motiv. Norstedt. 132 s. Ju.
25. Utredning rörande flottans fartygstyper m. m. Norstedt. 232 s. Fö.
26. Betänkande med utredning och förslag rörande beredskapsarbeten. Beckman. 221 s. S.
27. Betänkande med förslag till lönereglering för lärarpersonalen vid kommunala mellanskolor, kommunala flickskolor och högre folkskolor. Norstedt. 122 s. Fi.
28. Betänkande med förslag till lag om skyddskoppypning m. m. Beckman. (2), 482 s. 1 karta. S.
29. Betänkande med förslag till lag om allmänningsskogar i Norrland och Dalarna m. m. Marcus. 246 s. 2 kartor. Jo.
30. Redogörelse för inventering av odlingsjord å kronoparkerna nedanför odlingsgränsen i de två nordligaste Norrlandslänen även som för vissa andra uppdrag. Kihlström. 82 s. S.
31. Betänkande med förslag angående inrättande av ett statens institut för folkhälsan. Beckman. 78 s. 3 bil. S.
32. 1936 års lönekommitté. Betänkande med utredning och förslag angående dyrortsgrupperingen. Marcus. 178 s. Fi.
33. Betänkande med förslag angående den fasta lantbruksundervisningens ordnande. Marcus. 270 s. Jo.
34. Betänkande med förslag till åtgärder för förbättrande av de blindas och de dövstummas arbetsförhållanden och förvärvsmöjligheter. Beckman. 122 s. S.
35. Betänkande med förslag till lagstiftning om grundvatten m. m. Norstedt. 145 s. Ju.
36. Universitetsberedningen. Utredning i fråga om universitetens verksamhet och organisation. Heggström. vj, 210 s. E.
37. Efterlämnade anteckningar till förberedande utkast till strafflag. Av J. C. W. Thyren. Lund, Berlin. 202 s. Ju.
38. Betänkande med förslag till lag om villkorlig dom m. m. Marcus. 147 s. Ju.
39. Betänkande med förslag till kungörelse om kommissionärer hos överrätter och stadsdomstolar. Norstedt. 32 s. Ju.
40. Särskilda inom eklestastikdepartementet tillkallade sakkunnigas yttrande med anledning av det åt dem lämnade uppdraget att biträda vid utredningen av det utaf 1936 års kyrkomöte antagna psalmboksförslaget. Uppsala. Almqvist & Wiksell. 8 s. E.
41. Betänkande rörande fiskerinäringens avsättningsförhållanden m. m. Idun. 145 s. Jo.
42. 1936 års skattekommitté. Betänkande med förslag till omläggning av den direkta statsbeskattningen m. m. Marcus. 397 s. 1 bil. Fi.
43. Betänkande med förslag rörande lån och bidrag av statsmedel till främjande av bostadsförsörjning för mindre bemedlade bärrika familjer i egenahem m. m. jämte därtill hörande utredningar. Beckman. 118 s. S.
44. Betänkande med utredning och förslag angående understöd i form av fria bostäder och fri kost åt studerande vid universiteten i Uppsala och Lund samt karolinska mediko-kirurgiska institutet. Heggström. (4), 163 s. E.
45. Betänkande med utredning och förslag angående studentexamen. Heggström. ix, 269 s. E.
46. Betänkande och förslag rörande värden av själsligt abnorma manliga skyddshemselever samt av vanartade sinnesslöa gossar m. m. Norstedt. 68 s. S.

Ann. Om särskild tryckort ej angives, är tryckorten Stockholm. Bokstäverna med fetstil utgöra begynnelsebokstäverna till det departement, under vilket utredningen avgivits, t. ex. E. = eklestastikdepartementet, Jo. = jordbruksdepartementet. Enligt kungörelsen den 3 febr. 1922 ang. statens offentliga utredningars yttre anordning (nr 98) utgivas utredningarna i omslag med enhetlig färg för varje departement.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1937: 46
SOCIALDEPARTEMENTET

B E T Ä N K A N D E

OCH FÖRSLAG RÖRANDE

VÅRDEN AV SJÄLSLIGT ABNORMA MANLIGA
SKYDDSELEVER SAMT AV VANARTADE
SINNESSLÖA GOSSAR M. M.

AVGIVET AV

TILLKALLADE SAKKUNNIGA

STOCKHOLM 1937

KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER

375279

I N N E H Å L L S F Ö R T E C K N I N G .

	Sid.
<i>Skrivelse till statsrådet och chefen för socialdepartementet</i>	5
Kap. I. Allmänna synpunkter på utredningsuppdraget	7
» II. De i utredningsuppdraget ingående anstalternas nuvarande organisation m. m.	9
Hallanstalten	9
Salbohedsanstalten	13
» III. Den planerade psykopatanstaltens vårduppgift	15
» IV. Erforderliga anstalter	22
» V. Organisationen av anstalten för själsligt abnorma manliga skyddshemselever	28
Allmänna synpunkter	28
Organisationen av skolhemmet	31
Organisationen av arbetshemmet	32
Inrättande av befattning såsom anstaltens chef	33
Styrelse	35
Erforderliga om- och nybyggnader m. m.	36
Ifrågasatta ändringar i stadga för skyddshemmen	36
» VI. Förslag till organisation av uppfostringsanstalt för vanartade sinnesslöa gossar	37
Salbohed	37
Hall	40
» VII. Statens övertagande av Hall	43
Villkoren för statens övertagande av Hall	45
Styrelsens för Oscar—Josephina-föreningen skrivelse	46
De sakkunniga	49
» VIII. Utgifter för övertalig personal m. m.	52
» IX. Kostnader	55
Lövstaanstalten	55
Salbohedsanstalten	57
Hallanstalten	59
Kostnader för statens övertagande av Hall	60
Övergångskostnader	60
Jämförelse mellan nuvarande driftkostnader och motsvarande utgifter enligt de sakkunnigas förslag	62
» X. Sammanfattning	63

	Sid.
Bil. 1. Förslag till kungörelse om ändrad lydelse av § 1 i reglementet för statens uppfostringsanstalter för sinnesslöa	64
» 2. P. M. rörande erforderliga byggnader för anstalt vid Lövsta för själsligt abnorma manliga skyddshemselever	65
» 3. P. M. rörande erforderliga ändringsarbeten i befintliga anstaltsbyggnader samt nybyggnader vid Salbohedsanstalten	67
» 4. P. M. rörande erforderliga ändringsarbeten i befintliga anstaltsbyggnader vid Hallanstalten	68

Till Herr Statsrådet och Chefen för Socialdepartementet.

Den 26 oktober 1936 tillkallade Herr Statsrådet med stöd av nådigt bemyndigande den 23 i samma månad undertecknade ledamoten av riksdagens andra kammare, folkskolläraren Josef Weijne, professorn vid Uppsala universitet Bernhard Jacobowsky och godsägaren August Treschow att inom departementet och i samråd med skyddshemsinspektören biträda med utredning rörande skyddshemmet åkerbrukskolonien Hall, varvid åt Weijne uppdrogs att vara de sakkunnigas ordförande.

I utlåtande till statsrådsprotokollet över socialärenden berörda den 23 oktober anfördes beträffande utredningsuppdraget bland annat följande: Enär genom omläggningen av verksamheten vid Hall ett mindre antal elever — och dessa därtill mindre arbetsdugliga — kunde påräknas för arbete vid jordbruket, borde vid utredningen frågan om inskränkning av jordbruksdriften övervägas. En allsidig undersökning rörande användningen av anstaltens överflödiga jord borde i samband härmed komma till stånd och därvid särskilt uppmärksammas, om någon del av egendomen kunde användas för annat statligt ändamål. Vidare borde undersökas behovet av andra arbetsuppgifter för eleverna såsom trädgårdsskötsel och enklare hantverk, jämsides med att till prövning upptoges frågan, i vad mån nuvarande arbetsmöjligheter borde bibehållas. Sedan jordegendomens och den vid anstalten bedrivna verksamhetens omfattning sålunda bestämts, borde undersökas, i vilken utsträckning nuvarande förläggnings- och arbetslokaler kunde tagas i anspråk, med iakttagande av att nödig differentiering av elevmaterialet komme till stånd. Frågan om anordnande vid anstalten av en särskild sluten avdelning borde även komma under övervägande. Med hänsyn till det nuvarande stora antalet befattningshavare i förhållande till antalet elever borde behovet av vårdplatser samt av personal vid anstalten särskilt prövas. Undersökningen borde omfatta antalet befattningshavare för varje speciellt arbetsområde samt behörighets- och anställningsvillkor för dem. Undersökas borde därjämte, i vilken omfattning den nuvarande personalen kunde bibehållas i tjänst vid anstalten med hänsyn till dennas förändrade karaktär. Vid planläggningen av de inskränkningar i personalbeståndet, som under alla förhållanden syntes bliva nödvändiga, borde all rimlig hänsyn tagas till de nuvarande anställda och särskilt de äldre bland dem. I detta syfte syntes förutsättningarna för sådana befattningshavares förtidspensionering eller överförande till andra skyddshem, fångvården eller andra statliga institutioner samt den fria arbetsmarknaden böra närmare undersökas. Beträffande anstaltens ledning borde övervägas, om densamma borde helt anförtros en psykiatriskt skolad läkare samt, om så icke anså-

ges böra ske, på vad sätt anstalten lämpligen kunde beredas tillgång till erforderlig medicinsk sakkunskap. I samband därmed borde även uppmärksammas frågan om styrelsens för anstalten sammansättning. Slutligen syn-tes förutsättningarna för anstaltens förstatligande böra undersökas.

Till de sakkunnigas sekreterare förordnades den 2 december 1936 förste kanslisekreteraren i socialdepartementet Torsten Hoppe.

Den 3 september 1937 uppdrog Kungl. Maj:t åt de sakkunniga, vilka an- tagit benämningen *1936 års Hall-utredning*, att i samråd med skyddshemsin- spektören taga under omprövning jämväl frågan om den framtida organisa- tionen och användningen av statens uppfostringsanstalt för sinnesslöa gossar å Salbohed.

För att beaktas vid utredningen hava till de sakkunniga överlämnats dels en skrivelse från styrelsen för föreningen till minne av Konung Oscar I och Drottning Josephina rörande av Kungl. Maj:t begärd utredning om begräns- ning av personalen vid Hall dels ock en framställning från medicinalstyrel- sen angående förändring av Salbohedsanstalten till en till Salberga sjukhus ansluten jordbrukskoloni.

I enlighet med de för utredningsuppdraget meddelade direktiven har arbe- tet bedrivits i samråd med skyddshemsinspektören, som jämväl deltagit i de sakkunnigas sammanträden.

Under utredningsarbetets gång hava de sakkunniga jämte sekreterare med vederbörligt tillstånd vid flera tillfällen i studiesyfte besökt Hall och Salbo- hed m. fl. anstalter ävensom kronoegendomen Lövsta.

På framställning av de sakkunniga har Kungl. Maj:t ställt medel till för- fogande för anordnande av psykiatriska undersökningar av klientelet å skyddshemmen för gossar. Dylika undersökningar, som omfattat samman- lagt 11 skyddshem, hava verkställts av undertecknad Jacobowsky samt två andra psykiatriskt särskilt skolade läkare.

För bedömande av platsbehovet å anstalterna hava de sakkunniga även in- fordrat uppgifter från vissa ämbetsverk och institutioner m. fl.

Med Kungl. Maj:ts tillstånd har arkitekten i järnvägsstyrelsen Birger Jon- son för de sakkunnigas räkning utfört ritningar till ny- och ombyggnader vid anstalterna samt verkställt kostnadsberäkningar för dessa arbeten.

Slutligen må nämnas, att de sakkunniga i anledning av remisser den 9 de- cember 1936 och den 29 oktober 1937 avgivit utlåtanden över framställningar av styrelsen för föreningen till minne av Konung Oscar I och Drottning Josephina om tillfälligt driftbidrag till verksamheten vid Hall.

Under återopande av vad sålunda anförts få de sakkunniga härmed vörd- samt överlämna *betänkande och förslag rörande vården av själsligt abnorma manliga skyddshemselever samt av vanartade sinnesslöa gossar m. m.*

Stockholm den 10 december 1937.

JOSEF WEIJNE.

BERNHARD JACOBOWSKY.

AUG. TRESCHOW.

Torsten Hoppe.

Kap. I. Allmänna synpunkter på utredningsuppdraget.

Skyddshemssakkunniga föreslogo på sin tid, att särskilda anstalter för vården av själsligt abnorma skyddshemselever skulle ingå i den nya organisationen. Vid fördelandet av de mera differentierade uppgifterna på redan befintliga hem ansågs åkerbrukskolonien Hall användbar som specialanstalt för ifrågavarande elevkategori. Härvid tog man hänsyn till dels att skyddshemmet Hall i viss utsträckning redan användes för nyssnämnda uppgift, dels ock att anstalten var av den storlek, att den icke lämpade sig för någon annan gren av skyddshemsverksamheten. Föredragande departementschefen uttalade till statsrådsprotokollet, bifogat propositionen i frågan till 1936 års riksdag (nr 219), sin anslutning till skyddshemssakkunnigas förslag, och riksdagen gjorde ingen erinran i ämnet.

När de sakkunniga för utredning angående skyddshemmet åkerbrukskolonien Hall tillkallades, avsåg deras uppdrag från början endast ett ordnande av anstalten för en redan bestämd uppgift. Sedermera hava de sakkunniga jämväl fått i uppdrag att avgiva förslag beträffande den lämpliga organisationen av statens uppfostringsanstalt för sinnesslöa gossar å Salbohed. Slutligen har till de sakkunniga, för att tagas under övervägande vid fullgörandet av deras uppdrag, överlämnats en framställning från medicinalstyrelsen angående Salboheds användning som jordbrukshem för vuxna bildbara sinnesslöa i direkt anslutning till Salberga sjukhus.

De sakkunnigas uppdrag, vilket ursprungligen formellt varit begränsat till att innebära utredning om skyddshemmet Halls anpassande för den nya uppgift som vårdanstalt för uteslutande psykiskt abnorma elever, vilken 1936 års riksdag tilldelade anstalten, har alltså under arbetets gång i viss mån ändrat karaktär. Genom att anstalten Salboheds framtida organisation innefattats i de sakkunnigas arbetsuppgifter, hava dessa fått sitt uppdrag vidgat från att avse ett ordnande av anstaltsfrågan för en specialgrupp av skyddshemselever till att omfatta även andra asociala manliga minderåriga. De sakkunniga hava också för sin del under arbetets gång bibringats den uppfattningen, att det för en rationell lösning av de till de sakkunniga överlämnade spörsmålen är nödvändigt att se frågorna om utnyttjandet av anstalterna Hall och Salbohed i ett större sammanhang.

Vid utredningsarbetets fullgörande hava de sakkunniga gått så till väga, att de först undersökt vårdbehovet för de olika grupper, det här gäller, samt därefter övervägt, på vilka anstalter och under vilka former skyddslingarna lämpligen borde omhändertagas. I de fall, där det visat sig, att till för-

fogande stående anstalter ej varit lämpade för avsedda uppgifter, hava de sakkunniga icke tvekat att taga konsekvenserna härav. Särskilt har den mera bestämda uppdelning av klientelet i å ena sidan sinnesslöa och å den andra i egentlig mening sjäsligt abnorma (psykopater), som de sakkunniga i det följande komma att förorda, medfört, att Hallanstalten icke kan föreslås använd på det sätt, man tidigare tänkt sig. De sakkunnigas starka betonande av vårdsynpunkterna har dock icke föranlett dem att förbise viktigen av ett klokt utnyttjande av befintliga anstaltsutrymmen. Ekonomiska skäl bjuda, att man i första hand använder nuvarande anstalter, när så utan större olägenhet kan ske. Men där storlek, byggnadssätt och karaktär i övrigt av en anstalt med tämligen stor vissnet kunna väntas antingen orsaka onödigt stora driftkostnader eller eljest göra den olämplig för sin uppgift, måste man nyskapa en anstaltsorganisation. Visserligen kunna engångskostnaderna härigenom bliva större, men i längden blir den rationella organisationen också den billigaste.

Här angivna synpunkter hava sitt största berättigande i fråga om vården av de sjäsligt abnorma. För dessa krävas tämligen dyrbara anordningar såväl beträffande anstaltsutrymmen som ock i fråga om personal etc. Endast genom att ordna vården på bästa möjliga sätt kan man hava utsikter att nå ett relativt gott resultat av uppfostringsarbetet, som på en dylik anstalt är förenat med alldeles särskilda vanskligheter. Uppmärksammias bör också i detta sammanhang, att skyddshemsverksamheten i stort vinner betydande fördelar och lättnader, genom att till skyddshemmens hjälp ställas en väl organiserad psykopatanstalt med medicinsk-pedagogisk utrustning. En sådan anstalt kommer icke blott att från skyddshemmen avlasta uppgifter, för vilka dessa icke äro avsedda och som i hög grad äro ägnade att inverka störande på det normala skyddshemsarbetet. Anstalten torde jämväl åt samhället som dugliga medborgare kunna återskänka ungdomar, vilka näppeligen något annat fostringsorgan skulle kunna leda till rätta, och vilka eljest i stor utsträckning framdeles skulle som asociala eller kriminella element orsaka samhället betydande kostnader och svårigheter. Slutligen kommer vetskapen om att icke blott relativt normala utan även på grund av psykisk abnormitet särskilt svårbehandlade elever bliva föremål för sakkunnig behandling på en väl utrustad och skött psykopatanstalt att skänka hela skyddshemsverksamheten ett större förtroende hos föräldrar och den stora allmänheten.

Vad de sinnesslöa åter beträffar, blir det ofta mera fråga om vård än fostran. I varje fall kan omhändertagandet av dessa ungdomar ske under enklare former. Liksom fordringarna på resultat av en sinnesslöanstalts verksamhet icke få sättas så höga, kan man också nöja sig med mindre dyrbara anordningar i anstaltsvården.

I föreliggande betänkande har väsentligen *vårdbehovet* fått vara avgörande vid utformandet av de olika förslagen. Först i andra hand har hänsyn tagits till redan befintliga anstalter. De sakkunniga önska inledningsvis giva uttryck åt denna sin allmänna syn på utredningsuppdraget.

Kap. II. De i utredningsuppdraget ingående anstalternas nuvarande organisation m. m.

A. Hallanstalten.

Historik.

Föreningen till minne av Konung Oscar I och Drottning Josephina, här nedan benämnd Oscar-Josephina-föreningen — vilken förenings styrelse jämväl utgör styrelse för skyddshemmet åkerbrukskolonien Hall — stiftades den 13 juni 1873 i ändamål att bereda stöd åt värnlösa och fallna.

Den nybildade föreningens syftemål angavs i dess stadgar vara:

»1) att, i mån av tillgångar, i förbättringsanstalt upptaga och vårda samt till gudsfruktan, arbetsamhet och goda seder söka återföra vanartade unga personer, vilka av polis- eller kommunalmyndigheter hos föreningen anmälas, och

2) att åt frigivna fångar, vilkas förhållande under strafftiden eller sedermera lämna hopp om en förändrad vandel, och vilka själva önska föreningens hjälp samt vilja underkasta sig villkoren därför, ägna tillsyn och moraliskt stöd, ävensom biträda för anskaffande av tjänst eller arbetsanställning.»

Såsom främsta uppgift för sin verksamhet satte föreningen redan från början uppfostran av vanartad ungdom i en härför lämplig anstalt. I sådant syfte inköpte föreningen år 1874 egendomen Hall, belägen inom Södertörn vid en vik av Saltsjön och segelleden, fyra mil från Stockholm och en halv mil från Södertälje. Medel till inköp av egendomen hade i huvudsak erhållits genom gåvor av vissa medlemmar av Konungahuset samt insamlade bidrag från korporationer och enskilda. År 1876 öppnades å egendomen föreningens anstalt åkerbrukskolonien Hall.

Följer man åkerbrukskolonien Halls utveckling, finner man, att även dess elevbyggnader och övriga utrustning tillkommit i huvudsak genom gåvo- och testamentsmedel.

Från och med år 1903 fick anstalten en bestämdare ställning och inordnades bland de inrättningar, som under namn av skyddshem avsågos i den av 1902 års riksdag antagna, av Kungl. Maj:t den 13 juni 1902 (nr 67) utfärdade lagen angående uppfostran åt vanartade och i sedligt avseende försummade barn, vilken trädde i kraft den 1 januari 1903 och gällde till den 1 januari 1926, då lagen om samhällets barnavård trädde i tillämpning.

Den 24 oktober 1879 fastställde Kungl. Maj:t första gången reglemente för anstalten. Nämda reglemente har sedermera ersatts av nya reglementen, av vilka det senaste utfärdats av Kungl. Maj:t den 29 juni 1926.

Enligt sistnämnda reglemente skall anstalten hava till ändamål att på framställning av barnavårdsnämnd eller styrelse för annat skyddshem i enlighet med lagen om samhällets barnavård för vård och uppfostran mottaga dels

vanartade gossar under femton år, vilka på grund av vanartens beskaffenhet anses böra intagas i skyddshem eller skyddshemsavdelning, som avses i 43 § 2 mom. i nämnda lag, *dels* sådana vanartade gossar, som på grund av kroppslig sjukdom eller psykisk undermålighet anses böra intagas i skyddshem eller skyddshemsavdelning, varom förmåles i 43 § 3 mom. samma lag, *dels ock* vanartade gossar över femton år, vilka anses böra intagas i skyddshem eller skyddshemsavdelning, som i förstnämnda lagrum avses.

I samband med den av 1936 års riksdag antagna omorganisationen av skyddshemsväsendet beslöts, att Hall skulle från den 1 juli samma år tills vidare användas utslutande för vård av psykiskt abnorma manliga skyddshemselever.

Nuvarande organisation.

Vad beträffar Halls nuvarande organisation vilja de sakkunniga till en början lämna en redogörelse för förläggningsanordningarna för de å skyddshemmet intagna eleverna.

Vid huvudanstalten finnas fyra logementsbyggnader, uppförda under åren 1875—1888 men sedermera vid flera tillfällen i väsentliga delar ombyggda och förbättrade. Särskilt i sammanhang med den vid 1930 års riksdag beslutade ändrade organisationen av anstalten vidtogos omfattande ändringar och förbättringar av anstaltsbyggnaderna. En av byggnaderna inrymmer skolsalar, sjukavdelning och isoleringsavdelning. Övriga logementsbyggnader användas såsom elevhem, benämnda Storgården, Tomtebo och Holmia. Elevhemmen inrymma dagrum och sovsalar samt i anslutning till de sistnämnda tvättrum och toaletter. Hemmen innehålla dessutom bostäder för personal. I vindsvåningen å elevhemmen Storgården och Tomtebo äro därjämte inrymda verkstadslokaler. Ytterligare finnas vid huvudanstalten en köks- och matsalsbyggnad, innehållande bland annat tre skilda för elever avsedda matsalar, samt en gymnastikbyggnad. Ifrågavarande byggnader äro förlagda omkring en öppen, grusad plan, vilken tjänstgör såsom lek- och idrottsplan för skolan samt elevhemmen Storgården och Tomtebo. Elevhemmet Holmia har egen lekplan. Vid norra delen av planen ligga elevhemmen Storgården och Holmia samt mellan dessa hem gymnastikbyggnaden. Vid södra sidan av planen ligga Tomtebo, köks- och matsalsbyggnaden samt den byggnad, som inrymmer skolsalar, sjukavdelning och isoleringsavdelning.

På omkring 230 meters avstånd från huvudanstalten ligger elevhemmet Strandhem, en mindre byggnad av sten.

Omkring två kilometer från huvudanstalten ligger den s. k. Hågakolonien, ett för 25 elever avsett hem, som med lån av statsmedel uppfördes år 1926.

Enligt genom Kungl. brev den 20 juni 1930 fastställd överenskommelse mellan Kungl. Maj:t och Kronan samt föreningen åtog sig föreningen att å Hall mottaga sammanlagt intill 201 vanartade gossar. Förläggnigen förut-

sattes skola ordnas i huvudsak på det sätt, att å elevhemmen Strandhem, Tomtebo och Storgården placerades sammanlagt intill 146 sådana vanartade, som avses i 43 § 2 mom. barnavårdslagen, samt att å elevhemmen Holmia och Hågakolonien plats skulle beredas för sammanlagt intill 55 sådana vanartade, som avses i 43 § 3 mom. samma lag.

Berörda plan för elevernas förläggning har emellertid successivt frångåtts, i det att med Kungl. Maj:ts medgivande elevhemmet Strandhem utrymdes sommaren 1932 samt de till Tomtebo och Storgården förlagda eleverna i november 1935 sammanfördes i sistnämnda elevhem. Sedermera hava i november 1936 efter skyddshemsinspektörens medgivande eleverna vid Hågakolonien överflyttats till Tomtebo. Sålunda äro samtliga elever numera förlagda till de tre vid huvudanstalten belägna elevhemmen Storgården, Tomtebo och Holmia. Strandhem användes för närvarande till personalbostäder samt matsal och samlingslokal för en del av personalen. Hågakolonien däremot står tom.

Klientelet, vilket nu genomgående består av elever, som avses i 43 § 3 mom. barnavårdslagen, är fördelat å Storgården, Tomtebo och Holmia enligt följande grunder:

Storgården mottager de mera arbetsdugliga och intellektuellt högre stående bland de äldre eleverna;

Tomtebo mottager de mindre arbetsdugliga, intellektuellt lägre stående och oroliga eleverna över skolåldern;

Holmia mottager de yngsta eleverna, varav flertalet äro skolpliktiga.

Å sjukavdelningen intages elev för vård vid tillfälliga sjukdomsfall. Endast undantagsvis beredes elev där stadigvarande vård. Å denna avdelning sammanföras där intagna elever från de olika elevhemmen med varandra utan åtskillnad.

Enligt det för Hall gällande reglementet skola eleverna i mån av utveckling och anlag vänjas att delta i vid hemmet förefallande arbeten av olika slag ute och inne.

Vidare bör enligt reglementet den undervisning, som meddelas i skyddshemmet, lämpas efter elevernas ålder och utveckling under iakttagande i övrigt av de i gällande författningar om folkundervisningen givna föreskrifter och anvisningar.

I anslutning härtill är vid hemmet anordnad undervisning dels i sinesslöskola dels ock i repetitionsskola (ersättningskola). Då elevmaterialet i sinesslöskolan är i intellektuellt avseende synnerligen heterogent, är undervisningen i sinesslöskolan så anordnad, att den i möjligaste mån avpassas efter elevs individuella nivå.

Enligt reglementet skall ytterligare synnerlig uppmärksamhet ägnas åt elevernas uppfostran till arbetsduglighet och yrkesskicklighet. Undervisning skall meddelas i trädgårdsskötsel, jordbruk, husdjursskötsel och olika hantverksgrenar samt gymnastik, simning och sång. De hantverksgrenar, som äro företrädda vid anstalten och i vilka undervisning sålunda lämnas elever-

na, utgöras av träslöjd, smide och skomakeri. Vid anstalten äro anordnade snickarverkstad, smides- och mekanisk verkstad, skomakarverkstad och målarverkstad, i vilka utföras vissa arbeten för anstaltens räkning såsom förekommande reparationsarbeten å byggnader och inventarier samt undervisning och möjlighet till yrkesutbildning beredes eleverna.

Såsom förut nämnts, tillhör åkerbrukskolonien Hall föreningen till minne av Konung Oscar I och Drottning Josephina. Ledningen av skyddshemmets angelägenheter utövas av föreningens styrelse. Denna består av fem personer, av vilka Konungen utser tre, bland dem en att vara styrelsens ordförande, samt föreningen de övriga två. Styrelsen har att antaga och entlediga direktör (föreståndare), pastor, direktörsassistent, lärare, inspektor, husmoder och bokhållare, tillika redogörare och uppördsman.

Enligt skyddshemmets reglemente förutsättes, att åt ifrågavarande befattningshavare kan genom särskild tjänstereglering beredas fastare ställning i rättsligt och ekonomiskt hänseende, vilken reglering kan avse jämväl beredande av pensionsrätt i statens pensionsanstalt åt tjänsteinnehavare.

Tjänstepersonalen vid skyddshemmet antages och entledigas av föreståndaren, varvid skall åtnjutas en månads uppsägning, såvida ej enligt uppgjort kontrakt annat avtal träffats.

Vid skyddshemmet är för närvarande anställd följande personal, nämligen:

Administrationspersonal.

1 direktör, 1 direktörsassistent, tillika avdelningsföreståndare för Storgården, 1 lantbruksinspektor, 1 räkenskapsförare och uppördsman, 1 skrivbiträde.

Avdelningspersonal.

1 avdelningsföreståndare för Tomtebo, 1 avdelningsföreståndarinna för Holmia, 1 sjuksköterska och avdelningsföreståndarinna för sjukavdelningen, 1 biträdande lärarinna, 2 avdelningsförmän, 2 nattvakter, 2 sköterskebiträden, 1 nattsköterska.

Arbetsledare.

1 rättare och förman för lantbrukets körlag, 1 trädgårdsmästare, 1 skogsförman, 1 arbetsförman för Holmia, 4 lantbruksförmän, 1 skomakarförman, 1 snickarförman, (1 smidesförman tjänstledig för uppehållande av annan tjänst).

Ekonomipersonal.

1 maskinist, 2 eldare, 1 köksföreståndarinna, 1 kokerska, 1 köksbiträde, 1 tvätterska, 2 sömmerskor.

Vid lantegendomen är anställd följande arbetspersonal, nämligen 1 ladugårdsförman, 3 ladugårdsskötare, 1 fodermarsk, tillika chaufför för personbilen, 1 lastbilschaufför, 1 smed och traktorförare, 1 gårdssnickare, 3 körkarlar och 1 trädgårdsbiträde (endast under sommarhalvåret).

Sammanlagt äro sålunda för närvarande anställda vid skyddshemmet 35 (36) personer och vid lantegendomen 12 personer. Tjänsten såsom pastor är vakant, men göromålen fullgöras av en prästman i Södertälje mot arvode. Dessutom anlitas vid anstalten en rådgivande psykiater, en läkare för elevernas kroppssjukvård samt en tandläkare för deras tandvård.

Det torde få erinras, att Kungl. Maj:t den 20 mars 1936, i anslutning till vad i ämnet anförts i den till samma års riksdag avlåtna propositionen (nr 62) angående understöd åt föreningen för verksamheten vid Hall, uppdrog åt styrelsen för föreningen att inkomma med utredning rörande begränsning av personalen vid Hall. I den av styrelsen sedermera i sådant avseende verkställda utredningen framhölls, att den å Hall anställda personalen i stort sett vore behöflig samt att annan reducering av personalen ej syntes kunna ifrågakomma än att två vakanta befattningar såsom avdelningsföreståndare respektive förman för målarverkstaden ej återbesattes. Någon ytterligare inskränkning av personalen har ej heller tills vidare beslutats.

B. Salbohedsanstalten.

Vid 1921 års riksdag beslöts inrättandet från och med år 1922 av en statens uppfostringsanstalt för sinnesslöa gossar å Salbohed i Västmanlands län (skrivelse nr 277). Anstalten, för vilken Kungl. Maj:t den 9 november 1922 utfärdade reglemente (nr 525), började beläggas den 25 i samma månad.

Enligt reglementet har anstalten till ändamål att meddela uppfostran, undervisning och vård åt sådana sinnesslöa minderåriga gossar, vilka äro eller varit intagna i statsunderstödd uppfostringsanstalt för sinnesslöa eller fallandesjuka men av vederbörande läkare eller inspektör förklarats vara olämpliga för samlivet i sådan anstalt på grund av vanart, benägenhet att rymma, häftigt lynne, våldsamhet eller annan liknande orsak. Sinnesslöa minderåriga, som äro eller varit intagna i skyddshem eller allmän uppfostringsanstalt, mottagas även å anstalten. Icke sinnesslö minderårig, som är eller varit intagen i statsunderstödd uppfostringsanstalt för fallandesjuka men på sätt nyss nämndes förklarats vara olämplig för samlivet därstädes, må tillsvidare också intagas i anstalten. Jämväl sinnesslö eller fallandesjuk, som ej längre är minderårig, må intagas i anstalten, när särskilda skäl därtill äro (§ 1). Utbildningen å anstalten, vilken bör i största möjliga mån anpassas efter de särskilda elevernas förutsättningar, skall i första rummet avse dessas övning till arbetsduglighet i jordbruk, hantverk och träslöjd. Därjämte skola eleverna erhålla undervisning i sådana skolämnen, som kunna anses vara av särskild betydelse för utveckling av deras intellektuella anlag och för deras moraliska fostran samt i vissa övningsämnen (§ 7).

Enligt vad som framgår av en från anstaltens föreståndare till de sakkunniga avlämnad promemoria finnas för närvarande vid anstalten följande elevhem och övriga byggnader:

I. Elevhem av trä i en våning med inredd vind. Bottenvåningen innehåller matsal med diskkök, 2 dagrum, snyggningsrum, badrum, pannrum, 7 sovrum, med plats för c:a 40 bäddar, isoleringsrum och 2 verkstadsrum. Vindsvåningen innehåller 1 sovrum med 9 bäddar, 2 skolsalar med materialrum, 1 sjukrum, 1 klädrum med linneförråd samt 1 badrum för personal. Källarvåning saknas.

II. Köksbyggnad av trä i 2 våningar jämte vindsvåning. Bottenvåningen innehåller kök för hela anstalten, matrum för personal, förrådsrum, slöjdsal samt 1 rum för virkesförråd. Övre våningen innehåller 1 syrum, 1 vävrum, 4 bostadsrum för kvinnlig personal, hall samt ett mindre expeditjonsrum för husmodern. Vindsvåningen innehåller 3 förrådsrum och 2 enkelrum.

III. Nödiga lantbruksbyggnader (nyuppförda).

IV. 1 bostadshus inrymmande 1 föreståndarebostad om 4 rum och kök, 1 lärarebostad om 3 rum och kök, 1 bostad för lärarinna om 2 rum och kokvrå samt tillräckliga kontorslokaler.

V. 1 bostadshus för vårdare innehållande 2 rum och kök.

VI. 3 bostadshus för jordbrukspersonal.

Därtill komma smedja, förrådshus för ved samt frukt- och grönsakskällare för trädgårdens behov.

Gällande avlöningsstat för anstalten, som ännu icke uppförts på ordinarie stat, upptager 1 föreståndare, 1 lärare, 1 lärarinna, 1 räkenskapsförare, 2 vårdare, 2 arbetsledare, 1 vaktmästare och 1 husmoder. Den ene arbetsledaren är tillika trädgårdsmästare.

Avlöningen till förenämnda personal utgår enligt äldre grunder i form av lön, tjänstgöringspenningar, vissa förmåner in natura ävensom tillfällig löneförbättring. Härtill kommer dyrtidstillägg.

Utöver ovanberörda personal finnas vid anstalten 1 befallningsman, 1 ladugårdsförman, 1 nattvakt, 3 jordbruksarbetare, 1 chaufför, 1 tvätterska, 1 sömmerska, 1 kokerska och 2 köksbiträden.

Vidare är vid uppfostringsanstalten anställd en läkare.

Anstaltens verksamhet ledes av en styrelse, bestående av ordförande och fyra ledamöter, som utses av Kungl. Maj:t på förslag av skolöverstyrelsen. Av styrelsens ledamöter bör en äga pedagogisk erfarenhet, en vara läkare med psykiatrisk utbildning samt en hava erfarenhet av jordbruk.

Elevantalet vid anstalten utgör för närvarande 56. Av dessa hava 6 utackorderats i enskilda hem och bo sålunda utanför anstalten.

Undervisning försiggår i sinnesslöskola och för sinnesslöa avpassad fortsättningsskola. Av eleverna äro 26 skolelever, därav 6 i fortsättningsskolan.

Kap. III. Den planerade psykopatanstaltens vårduppgift.

I enlighet med 1936 års riksdags beslut rörande omläggningen av verksamheten vid Hall har anstalten från och med den 1 juli samma år fått till uppgift att mottaga *allenast själsligt abnorma* skyddshemselever. Att en sådan specialanstalt för psykopater fyller ett länge känt behov för skyddshemmens del, därom lärer knappast råda något tvivel.

Då det gäller att taga ståndpunkt till frågan om den framtida organisationen av verksamheten, hava de sakkunniga icke kunnat undgå att finna vägande skäl tala för att spørsmålet angående vården av själsligt abnorma vanartade och kriminella barn och ungdomar tages upp i sin helhet och att diskussionen icke ensidigt tager sikte på skyddshemsväsendets klientel utan förlänas en betydligt vidare syftning. En utsträckning av anstaltens verksamhetsområde till vård jämväl av vissa andra kategorier av abnorma ungdomliga asociala och kriminella utanför skyddshemsklientelet har för övrigt diskuterats i samband med frågorna om revision av lagstiftningarna rörande tvångsuppfostran respektive förvaring av förminskat tillräkneliga förbrytare m. m., och samma tanke ligger även till grund för ett förslag till organisation av vården för unga asociala eller kriminella av sjuklig eller abnorm sinneshemskaffenhet i den av professor O. Kinberg utarbetade bilagan till 1936 års proposition (nr 219) rörande omläggning av skyddshemsverksamheten. Även de sakkunniga hålla före, att den nya psykopatanstalten för minderåriga, på sätt nedan närmare skall utvecklas, om möjligt borde söka tillgodose vårdbehovet för alla asociala minderåriga psykopater från hela landet, oavsett de formella omständigheter, som föranlett deras omhändertagande.

Vad först beträffar det klientel, som bör tillföras anstalten inom skyddshemsorganisationens nuvarande ram, torde det enligt de sakkunnigas mening varken vara lämpligt eller möjligt att uppställa några detaljerade bestämmelser. Principiellt synas emellertid å anstalten höra hemma dels sådana själsligt abnorma barn, vilka på grund av sin psykiska abnormitet visat sig endast i ringa mån mottagliga för den med uppfostringsarbetet å de vanliga skyddshemmen avsedda verkan, dels de, som av samma anledning menligt inverka å uppfostringsarbetet av andra elever å dessa hem, dels ock själsligt abnorma skyddshemselever, vilka av andra orsaker kräva medicinsk-psykiatrisk behandling.

Dessutom böra å anstalten direkt kunna intagas minderåriga vanartade, vilka omhändertagits för skyddsuppfostran, men som vid den preliminära undersökning, vilken skall föregå ett definitivt intagande å skyddshem, befinnas vara på grund av psykisk abnormitet i behov av vård på psykopatanstalt.

I detta sammanhang torde vara lämpligt beröra den principiella frågan om intagande å skyddshem av vanartade sinnesslöa. En betydande del av

de manliga skyddshemmens beläggning utgöres av intellektuellt undermåliga (enligt en av doktor G. Nordal verkställd undersökning 45 0/0; jfr berörda bilaga till proposition nr 219/1936, sid. 183). Det övervägande flertalet av dessa (enligt Nordal omkring $\frac{2}{3}$) består av individer med mindre höggradig undermålighet, s. k. efterblivna eller hjälpklassmässiga barn, medan återstoden (13 0/0 av samtliga skyddshemselever enligt Nordal) torde kunna betecknas såsom i egentlig mening sinnesslöa barn.

De sakkunniga finna, att talrika skäl tala för att sinnesslöa barn och ungdomar icke, såsom hittills skett, böra mottagas å skyddshem och såsom följd härav ej heller böra förekomma å den för psykiskt abnorma skyddshemselever avsedda nya anstalten.

Till en början bör erinras om att sinnesslöa, vilkas intelligenskvot ligger under 70, i allmänhet icke äro i stånd att i nämnvärd grad tillgodogöra sig den undervisning, som meddelas i hjälpklasserna, än mindre den, som är avsedd att meddelas i normalklass. Närvaron av sinnesslöa i skolklasser, vilka äro avsedda för normala eller efterblivna barn (hjälpklass), utgör därför alltid ett svårt hinder för undervisningens fortgång, samtidigt som de sinnesslöa själva icke hava någon större nytta av den för de mera högtstående avsedda undervisningen. Ur medicinsk-psykologisk synpunkt talar även åtskilligt för att sinnesslöa barn principiellt hållas skilda från intellektuellt mera högtstående barn. Man finner å ena sidan stundom, hurusom samlevnaden med psykiskt normala barn hos den sinnesslöe uppammar och underhåller en mindervärdighetskänsla, som kan aktualisera trotsinställningar och även på andra sätt försvåra uppfostringsarbetet och den sinnesslöes sociala anpassning. Å andra sidan finner man ock, hurusom sinnesslöa på grund av sin osjälvständighet och lättleddhet kunna taga ogynnsamma intryck av intellektuellt mera högststående, men i karaktärologiskt avseende abnorma barn och låta förleda sig till okynne, indisciplinära reaktioner och brott. Det torde även strida mot eljest allmänt i Sverige tillämpade rättsprinciper att låta sinnesslöa bliva föremål för en disciplinär samhällsreaktion av den art, som intagning på skyddshem otvivelaktigt innebär.

Det bör i detta sammanhang erinras om, att en fullt utbyggd organisation redan förefinnes, avsedd att taga vård om sinnesslöa ungdomar. Erfarenheten talar för, att flertalet vanartade sinnesslöa, vilka nu omhändertagas av barnavårdsnämnder för skyddsuppfostran, icke äro i behov av den disciplinära regim, som tillämpas vid skyddshem, utan kunna tillgodogöra sig den fostran, som meddelas på de vanliga sinnesslöanstalterna. De former av imbecillitet, varom här är fråga, äro nämligen i regel nedärvda, och vanligen förete även den unges föräldrar tecken på psykisk undermålighet. Det sinnesslöa barnet kommer därför i regel att växa upp i en fattig, olämplig eller skadlig miljö, och såsom konsekvens härav är även den vanart, de sinnesslöa barnen visa, i anmärkningsvärt många fall helt eller huvudsakligen miljöbetingad och därför lätt tillgänglig för den gynnsamma anstaltsmiljöns korrigerande inflytande, utan att strängare uppfostringsmetoder behöva tillgripas. För de svårfostrade vanartade sinnesslöa, vilka utgöra ett

mindretal, finnes en särskild statlig uppfostringsanstalt för sinnesslöa gossar (Salbohedsanstalten).

Det torde i detta sammanhang böra erinras om, att medicinalstyrelsen i sitt utlåtande den 29 januari 1936 över skyddshemssakkunnigas betänkande förordat sinnesslöas avskiljande på sätt ovan föreslagits. Önskemål beträffande en reform i angiven riktning hava för övrigt kommit till uttryck redan i sinnesslövårdssakkunnigas år 1921 avgivna betänkande angående upprättandet av uppfostringsanstalter för vanartade sinnesslöa.

Anledningen till att sinnesslöa barn i den utsträckning, som ägt rum, placerats å skyddshem i stället för å sinnesslöanstalt, torde bland annat kunna sökas i det förhållandet, att enligt det för Salbohedsanstalten gällande reglementet intagning av för skyddsuppfostran omhändertaget barn ej må äga rum under annan förutsättning än att sådant barn förut vårdats å skyddshem eller sinnesslöanstalts skolhem, varvid den senare gruppen skall äga företräde, samt i den omständigheten att de vanliga sinnesslöanstalterna ställt sig avvisande mot omhändertagande därstädes av sinnesslöa barn, som ådagalagt vanart. Man torde emellertid hava rätt att påstå, att det förhållandet, att sinnesslöa barn alltjämt sändas till skyddshem, utgör en otidsenlig kvarleva från en tid, då våra möjligheter att diagnosticera sinnesslöheten voro mindre än nu, och denna rubbning därför ofta blev förbisedd.

Obestridligen tala sålunda såväl pedagogiska som medicinska, humanitära och vårdtekniska skäl för ett mera radikalt särskiljande av de sinnesslöa från andra barn.

Med den organisation av skyddshemsväsendet och av barnavårdsnämndernas arbetssätt, som nu är under utbyggnad, synes det de sakkunniga med hänsyn till anförda omständigheter ändamålsenligast att redan från början utgallra alla av barnavårdsnämnderna omhändertagna sinnesslöa barn, beträffande vilka indikation för intagning å anstalt föreligger, samt att leda dem över till sinnesslövården med dess för deras undervisning och fostran avpassade, redan förefintliga organisation. En förutsättning för genomförandet i praktiken av detta förslag synes emellertid vara, att sinnesslöanstalterna såsom villkor för statsbidrag åläggas skyldighet att mottaga dylika barn. Därest sålunda skyddshemsväsendet ej längre skulle belastas med de sinnesslöa barnen, skulle konsekvensen bliva, att från skyddshemmen till sinnesslöanstalter överfördes de å skyddshem intagna barn, som vid verkställd undersökning visade sig tillhöra ifrågavarande kategori.

Såsom ovan nämnts, gäller som en allmän erfarenhet inom pedagogiken, att barn, vilkas intelligenskvot ligger under 70, i allmänhet icke äro i stånd att i nämnevård grad draga nytta av undervisningen i hjälpklasser och därför böra hänvisas till sinnesslöanstalter. De sakkunniga räkna med, att denna erfarenhet i allmänhet beaktas vid utgallringen av de barn, vilka skola överföras till sinnesslöanstalt. Emellertid visar erfarenheten, att den intellektuella medelnivån bland skyddshemsklientelet är lägre än bland genomsnittsbefolkningen, och de undervisningsformer, som inom skyddshemsväsendet komma till användning, hava sedan gammalt anpassats i detta avseende. I

överensstämmelse härmed synes det de sakkunniga riktigt, att även vid utgallringen av sinnesslöa från skyddshemmen, vilken alltid förutsättes ske med beaktande ej blott av intelligensmätningarnas resultat utan jämväl av den omhändertagnes allmänna personlighetsutveckling, hans kroppsliga utveckling, hans praktiska arbetsduglighet o. s. v., tillämpa mera liberala bedömningsprinciper och i vissa fall låta barn kvarstanna på skyddshem, även om deras intelligenskvot i någon mån understiger den vanliga gränsen 70. Å andra sidan bör erinras om att de undermåligas förmåga att tillgodogöra sig en hjälpklassundervisning enligt allmän erfarenhet sjunker mycket snabbt, då man kommer nedom denna gräns; en elev, som företer en intelligenskvot under 65, torde alltid vara oförmögen att nöjaktigt tillgodogöra sig hjälpklassernas undervisning. Sinnesslöa av denna kategori böra icke mottagas å skyddshem.

Det nu skildrade förhållandet i fråga om skyddshemselevernas genomsnittliga intellektuella utvecklingsgrad måste även komma att inverka vid klientelet uppdelning mellan normalklass och hjälpklass, där en något lägre gräns torde böra tillämpas än den vanligen vedertagna, 80.

Utom i inskränkt mening själsligt abnorma barn böra från skyddshemmen till den avsedda specialanstalten överföras vissa nervösa, överkänsliga och starkt hysteriska barn, kroniska sängvätare och likartade barn, som kräva medicinsk behandling och vilka inverka störande på samlevnaden å de vanliga skyddshemmen. En annan kategori, som torde höra hemma å specialanstalten, utgöres av sådana skyddshemselever, vilka förete psykiska defekt-tillstånd efter genomgångna sjukdomar eller skallskador, karaktärsförändringar efter sömnsjuka och liknande rubbningar i det psykiska tillståndet.

En ytterligare grupp av skyddshemselever, som torde böra överflyttas till den planerade specialanstalten, utgöres av sådana kroppsligt sjuka, vilkas tillstånd kräver en mera noggrann daglig medicinsk tillsyn och behandling än som kan beredas dem å de vanliga skyddshemmen. Såsom exempel på sjukdomar, vilka torde påkalla ett överförande till specialanstalten, må nämnas hjärtfel, sockersjuka, vissa nervsjukdomar, endokrina rubbningar.

Vidkommande den principiellt viktiga frågan om den blivande psykopat-anstaltens vårduppgifter utanför skyddshemsklientelet vilja de sakkunniga framhålla följande allmänna synpunkter.

De psykiska rubbningar, som innefattas i begreppet psykisk abnormitet, företrädesvis konstitutionella anomalier från viljeliv, känsloliv och driftliv, men även mera djupt gripande sviter av psykiska miljöskador i barnåldern, ävensom kombinationsformer av dessa båda typer, disponera enligt all medicinsk erfarenhet sin bärare för vanart, asocialitet, kriminalitet och andra former av social och psykologisk missanpassning. Det visar sig också, att psykiskt abnorma redan såsom minderåriga ej sällan komma i konflikt med lagen och bliva föremål för olika former av rättsreaktioner frånu samhällets sida. Man finner dem sålunda ej blott bland skyddshemmens klientel utan jämväl

såsom tilltalade inför domstol. I en del fall bliva de tilltalade ungdomliga psykopaterna föremål för rättspsykiatrisk undersökning och kunna därefter på grund av läkareutlåtandet antingen bliva straffriförklarade enligt 5 kap. 5 § strafflagen eller förklarade förminskat tillräkneliga enligt 6 § av samma kapitel och i sistnämnda fall alltefter fallets art bliva ådömda förvaring enligt lagen om förminskat tillräkneliga förbrytare eller bliva ådömda ett lindrigare, eventuellt villkorligt straff. Vid de lindrigaste formerna slutligen kan läkaren avstå från tillämpningen av nämnda båda lagrum i strafflagen. På grund av de flytande gränserna kan det redan vid den rättspsykiatriska undersökningen av vuxna psykopater stundom vålla stora svårigheter att avgöra, om en explorand skall bedömas enligt 5 eller 6 § i 5 kap. strafflagen, och denna svårighet är, då det gäller outvecklade ungdomar, ännu mera framträdande. Enär objektiva, experimentalpsykologiskt bestämbara mått saknas, blir avgörandet ofta mera ett uttryck för undersökarens subjektiva uppskattning av symptomens betydelse.

Man torde sålunda vara berättigad att påstå, att de olika grupperna, varom här är fråga, själsligt abnorma skyddshemselever, straffriförklarade minderåriga psykopater och förminskat tillräkneliga minderåriga psykopater sinsemellan knappast visa så stora psykologiska olikheter, att deras utplacering på skilda anstalter med olika regim kan anses sakligt motiverad. Tvärtom har man anledning antaga, att dessa grupper delvis psykologiskt täcka varandra, alltså delvis bestå av psykopatologiskt ungefär likvärdiga fall. Från medicinsk synpunkt tala därför bestämda skäl för en mera enhetlig vårdteknisk behandling av hithörande fall, lämpligen inom en och samma anstalt av den typ, varom här är fråga.¹

I samma riktning talar också det faktum, att det ofta torde vara en tillfällighet, som bestämmer, om en psykiskt abnorm vanartad eller kriminell minderårig kommer att bliva föremål för omhändertagande å skyddshem eller ställd inför domstol. I de fall, där andra yttre omständigheter än slumpen inverka, torde förseelsens art jämförelsevis ofta bliva avgörande, i det att svårare förseelser oftare utveckla sig till polisaffärer, som föranleda åtal, lättare förseelser däremot hänskjutas till barnavårdsnämnderna för vidtagande av den åtgärd, som på dem ankommer. Det vore emellertid oriktigt att draga den slutsatsen, att en förseelses lindrigare eller svårare beskaffenhet utgör något mått på psykopatiens grad eller på gärningsmannens framtida sociala prognos. Psykopater, vilka såsom yngre gjort sig skyldiga till grövre brott såsom mordbrandsanläggning eller mordförsök, kunna visa en mera lättbehandlad psykopati och förete en vida gynnsammare social prognos än t. ex. många ungdomliga återfallstjuvar.

Dessa och liknande överväganden hava bibringat de sakkunniga den uppfattningen, att de minderåriga vanartade och kriminella psykopaterna bilda en i vissa avseenden sluten grupp, vars vårdtekniska differentiering icke bör

¹ De sakkunniga äro medvetna om att en konsekvent utveckling av denna ståndpunkt leder fram till kravet på inrättande av speciella barndomstolar, vilka på en gång skulle fylla barnavårdsnämndernas och domstolarnas funktion, på sätt som skett i ett flertal kulturländer.

de ske efter de formella omständigheter, som föranlett omhändertagandet, utan efter medicinskt-psykologiska principer. De sakkunniga hava därför principiellt anslutit sig till tanken att sammanföra alla psykiskt abnorma minderåriga vanartade och kriminella till en enda vårdanstalt, inom vilken därefter den vårdtekniska differentiering, som kan visa sig erforderlig, kunde ske efter rent medicinskt-psykiatriska principer, där i ett fall tyngdpunkten kommer att ligga på uppfostringsmomentet, i ett annat på den medicinska behandlingen, i ett tredje fall åter på förvaringen.

En anstalt, inrättad efter dessa principer, skulle komma att omfatta dels det själsligt abnorma skyddshemsklientelet, dels minderåriga psykopater, som blivit straffriförklarade eller blivit dömda till förvaring, dels minderåriga kriminella psykopater, rörande vilka domstol förordnat om rättspsykiatrisk undersökning, samt slutligen även andra minderåriga psykopater, vilka på grund av sina symptom kunna vara i behov av vård å en medicinskt ledd vårdanstalt, avsedd för minderåriga psykopater.

På grund av rikets befolkningensmängd skulle en dylik anstalt beräknas få en beläggning av omkring 150—200 intagna. Denna storlek skulle möjliggöra en fullständig och tidsenlig teknisk utrustning, innefattande ej blott skolhemsavdelning för minderåriga, uppdelad i hjälpklasskola och normalskola, välutrustade observations- och undersökningsavdelningar, internat för arbetshemselever samt sjukavdelning, utan den skulle också möjliggöra inrättandet av en sluten avdelning, inrymmande olika vårdavdelningstyper, samt slutligen även anordningar för olika former av yrkesutbildning och arbetsterapi. Anstaltens storlek skulle även göra det möjligt att utan alltför stora vårdkostnader per intagen till anstalten knyta erfarna och dugande krafter på barnpsykiatriens och abnormpedagogikens områden. En dylik större anstalt skulle sålunda kunna få en vårdteknisk standard, som är omöjlig att genomföra på smärre anstalter, avsedda för vård antingen av enbart psykopatiska skyddshemselever eller av enbart straffriförklarade minderåriga psykopater eller vilken vore avsedd endast såsom förvaringsanstalt för minderåriga psykopater. Man torde ock hava rätt att utgå ifrån, att med ökade differentieringsmöjligheter den med intagningen på anstalten avsedda uppfosteringseffekten lättare skulle kunna uppnås. Erfarenheter från andra stater tala sålunda starkt för önskemålet att på skilda avdelningar kunna utplacera t. ex. gruppen av viljesvaga och hållningslösa psykopater å ena sidan, gruppen av känslökalla, moraliskt anestetiska psykopater å den andra, enär psykopater av den sistnämnda typen ofta visa sig utöva ett dåligt inflytande på sådana, tillhörande den förstnämnda kategorien. (P. Schröder: *Les méthodes éducatives selon les troubles de l'intelligence et du caractère chez l'enfant*. Rapport nr. II: 4 vid 1. internationella kongressen för barnpsykiatri i Paris 1937).

Därest alla minderåriga psykopater, såsom ifrågasatts, sammanfördes på en enda anstalt, vunnas ock den möjligheten att under vårdtidens förlopp erhålla mera bestämda hållpunkter för fallens vårdtekniska differentiering än de som kunna framkomma under en kortare rättspsykiatrisk undersökning,

företagen under en psykologisk undantagssituation i samband med åtal eller häktning, ävensom att därefter anpassa vårdstättet. På en sådan större anstalt skulle även finnas möjligheter till en smidigare anpassning av vårdstättet till de förändringar i de minderåriga psykopaternas mentala struktur, som betingas av deras fortgående andliga utveckling och mognad, samt av de miljöinflytelser, för vilka de under vistelsen på anstalten bliva utsatta.

Den här skisserade planen för en vårdanstalt, avsedd för minderåriga psykopater, överensstämmer i huvudsak med den, som framlagts av professor O. Kinberg i hans ovan omnämnda på uppdrag av skyddshemssakkunniga utarbetade förslag till åtgärder rörande vården av själsligt sjuka och abnorma, tillhörande området för samhällets skyddsåtgärder för unga asociala.

Mot de sakkunnigas ovan skisserade förslag har, bland annat, invänts, att de olika grupper, som sålunda skulle komma att omhändertagas å anstalten, i psykologiskt avseende sinsemellan komme att förete betydande avvikelser. Det har vidare sagts, att den omständigheten, att lagstiftningen i vad det gäller minderåriga psykopater och sinnessjuka ej nöjt sig med att begränsa reaktionen mot deras brottslighet och vanart till en lag utan låtit de reaktiva åtgärderna bestämmas i olika lagar, med hänsyn tagen till vederbörandes ålder, graden av hans abnormitet, hans samhällsfarlighet m. m., utan tvivel vore uttryck för en uppfattning, att enbart vederbörandes psykiska beskaffenhet icke finge bliva bestämmande för samhällsreaktionens art. Så länge de olika reaktionerna bestode, syntes vid utformande av anstaltsväsendet försiktigheten bjuda, att man icke utan mycket vägande skäl på verkställighetsstadiet sammanförde juridiskt sett heterogena grupper, även om dessa med hänsyn till psyke och vårdbehov skulle te sig likartade.

De sakkunniga hava naturligen ej förbisett, att sammanförandet av det omfattande ungdomliga asociala klientelet till en större gemensam anstalt i enlighet med den plan, som här ovan förordats, i praktiken bleve förenat med avsevärda vanskligheter och komme att ställa betydande krav å ledning samt anstaltspersonal. De skäl, som av de sakkunniga i det föregående anförts för en sådan lösning, synas emellertid de sakkunniga oberoende härav avgjort tala för upprättandet av en gemensam anstalt för olika kategorier asociala ungdomliga psykopater. Då emellertid de sakkunniga icke ansett sig kunna med stöd av de dem meddelade direktiven för utredningsuppdraget framlägga förslag om anordnandet av en sådan mera omfattande vårdanstalt, hava de sakkunniga begränsat sitt förslag att avse beredandet av tidsenliga vårdmöjligheter för själsligt abnorma skyddshemselever. De sakkunniga hava emellertid, som i det följande närmare skall utvecklas, vid den nya anstaltens planläggning tagit sikte på möjligheten av en framtida utvidgning av dess uppgifter.

Kap. IV. Erforderliga anstalter.

Såsom förut framhållits, hava de sakkunniga satt som sin uppgift att söka bringa frågorna om vården av själsligt abnorma manliga skyddshemselever samt vanartade sinnesslöa gossar till en rationell lösning. För detta ändamål hava de sakkunniga i kap. III föreslagit, att i egentlig mening sinnesslöa elever icke längre skulle vårdas å skyddshem utan i stället överföras till sinnesslöanstalt.

För bedömande av platsbehovet å en anstalt för själsligt abnorma manliga skyddshemselever, sådan denna från början bör organiseras, hava de sakkunniga utgått från elevmaterialet å Hall och de övriga skyddshemmen för gossar ävensom statens uppfostringsanstalt å Bona.

Beträffande Hall hava de sakkunniga från anstalten infordrat uppgift angående beläggningen. Berörda uppgift hänför sig till anstaltens beläggning den 30 mars 1937.

Vid de övriga skyddshemmen hava undersökningar företagits på fyra grupper av skyddshem. En grupp av västsvenska skyddshem, omfattande Vrångsholmen, Gräskärr och Forsane, har underkastats en grundlig inventering och en grupp av mellansvenska skyddshem, omfattande Sundbo, Åkerby och Norrby gård, en mera summarisk inventering av sakkunnigledamoten professor Jacobowsky. Vidare hava på uppdrag av de sakkunniga en nordsvensk grupp, omfattande skyddshemmen Boda och Johannisberg, inventerats av andre läkaren vid Ulleråkers sjukhus G. Wahlström och en sydsvensk grupp, omfattande skyddshemmen Råby, Östra Spång och Ljungaskog, undersökts av överläkaren vid S:t Lars sjukhus, docenten T. Sondén.

Vad beträffar klientelet å Bona hava de sakkunniga haft tillgänglig en av anstaltens rådgivande psykiater professor A. Petrén företagen undersökning av klientelet, vilken av de sakkunniga för ändamålet infordrats från anstalten.

Vid bestämmande av indikationerna för intagning å psykopatanstalten hava de sakkunniga utgått ifrån att barn med en intelligenskvot under 65 icke skulle vårdas å skyddshem. I fråga om fall av psykopati utan svårare intelligensdefekt, där gränserna mot det normala äro flytande, hava i det följande endast sådana fall medtagits, där vård å psykopatanstalt ansetts nödvändig på någon av de i det föregående (kap. III sid. 15) angivna indikationerna.

De företagna undersökningarna hava givit följande resultat:

I. Hall. Antal vårdade utgjorde 76. Då av eleverna 33 voro i egentlig mening sinnesslöa, återstodo 43 psykopater.

II. De vanliga skyddshemmen. Verkställda undersökningar hava avsett 11 skyddshem med en totalbeläggning av 349 fall.

Det närmare resultatet av undersökningarna framgår av följande översikt:

A n s t a l t	Belägg- ningens storlek	Antal undersökta elever	I behov av vård å psykopat- anstalt för	
			psykopati	kroppslig sjukdom
Sundbo	30	11	1	
Åkerby	32	32	—	1 (diabetes)
Norrby gård	33	10	1	1 (hjärtfel + endo- krin rubbning)
Gräskärr	38	38	1	
Vrångholmen	27	27	2	
Forsane	40	40	3	
Boda	23	23	1	1 (underfunktion av sköldkörteln [hypothyreos])
Johannisberg	23	23	2	
Råby	44	10	—	
Östra Spång	24	6	1	
Ljungaskog	35	9	1	
	349	229	13	3

I 13 fall kunde alltså överflyttning anses nödvändig på psykiatrisk indikation samt i 3 fall på somatisk.

Förutom de undersökta skyddshemmen finnas 9 hem med 333 platser. De erhållna siffrorna torde därför kunna ungefär fördubblas. Platsbehovet skulle då bli omkring 26 på psykiatrisk indikation samt 6 på somatisk.

III. Bona. 15 fall voro anmälda, av vilka 4 voro försöksutskrivna och 2 sinnesslöa. Således återstodo 9 fall.

Till den blivande anstalten för psykopater skulle enligt förestående beräkningsgrunder kunna tänkas överförda följande antal elever, nämligen:

Från Hall	43
Från övriga skyddshem	c:a 32
Från Bona	9

Summa **84** elever.

Då efter ikraftträdandet av den vid årets riksdag beslutade nya lagstiftningen om tvångsuppfostran elever, som lida av rubbning i själsverksamheten, ej vidare komma att intagas å allmän uppfostringsanstalt, hava de sakkunniga ej ansett sig behöva för framtiden räkna med, att från Bona-anstalten elever annat än i undantagsfall skola behöva överföras till den nya anstalten för psykopater. Enär dessutom vissa oberäkneliga faktorer, därvid de sakkunniga bland annat avse den ringa beläggningen av Hall, sedan denna anstalt fått till uppgift att mottaga allenast själsligt abnorma skyddshemselever, ävensom nativitetens nedgång synes mana till försiktighet vid bedömande av platsbehovet samt anstalten ej bör erhålla större omfattning än som visar sig vara oundgängligen nödvändigt, hava de sakkunniga stannat

vid att föreslå, att anstalten för själsligt abnorma skyddshemselever till en början avses för ett antal av allenast 60 elever. Dock bör anstalten med hänsyn till vad de sakkunniga i det föregående anfört planläggas så, att den utan olägenhet kan framdeles i mån av behov utbyggas till ytterligare vårdkapacitet. Vid beräkning av platsbehovet hava de sakkunniga räknat med, att evakuering till sinnessjukvården i viss omfattning kommer att äga rum.

Vad beträffar vården av vanartade sinnesslöa kunna å Salbohedsanstalten för närvarande mottagas omkring 50 elever. Ett genomförande av de sakkunnigas i det föregående framställda förslag, att sinnesslöa icke vidare skulle vårdas å skyddshem, kommer givetvis att hava till föjd, att åtskilliga av dem, som för närvarande placeras å skyddshem, i stället intagas å sinnesslöanstalt. På grunder, som i det föregående anförts, kan man utgå ifrån, att av nyssberörda klientel en betydande del kommer att kunna vårdas å de vanliga sinnesslöanstalterna. Å andra sidan får man förutsätta, att en annan del tillhör den typ, som bör omhändertagas å uppfostringsanstalt för vanartade sinnesslöa. Då såsom villkor för intagning å sådan uppfostringsanstalt gäller, att den sinnesslöe tidigare vistats å vanlig sinnesslöanstalt, bör, såsom tidigare framhållits, från vederbörandes sida hinder icke få resas mot en, låt vara kortvarig, intagning å sådan sinnesslöanstalt av sinnesslö, som i hemmet eller annorstädes utanför anstalt ådalgat vanart. Dock böra i undantagsfall särskilt svårbehandlade barn efter utlåtande av läkare kunna intagas i anstalt för vanartade sinnesslöa, utan att tidigare anstaltsvistelse ägt rum. För möjliggörande härav kräves ändring i gällande reglemente för statens uppfostringsanstalter för sinnesslöa. Förslag till sådan ändring har uppgjorts av de sakkunniga (se Bil. 1).

För ett mera exakt bedömande av det ökade platsbehovet å anstalten för vanartade sinnesslöa torde saknas säkra hållpunkter. Antalet till intagning å Salbohed anmälda barn, som i brist på utrymme icke kunna mottagas å anstalten, har med nu tillämpad praxis blivit relativt ringa. Ett genomförande av de sakkunnigas förslag torde emellertid komma att kräva en icke oväsentlig ökning av platsantalet. Försiktigheten synes dock bjuda, att denna ökning tillsvidare begränsas till 30 platser, varigenom sammanlagda antalet platser på anstalten skulle bliva 80.

Under kap. III hava de sakkunniga framhållit, hurusom starka skäl syntes tala för en sådan organisationsform, att alla psykopatiska asociala manliga ungdomar, oavsett enligt vilka skilda legala bestämmelser de omhändertagits, sammanfördes i en större gemensam anstalt med rationella vård- och fostringsmöjligheter. Av skäl, som de sakkunniga samtidigt utvecklade, hava emellertid de sakkunniga avstått från att nu föreslå en sådan lösning. Därest förslag om en dylik större anstalt för psykopatisk asocial ungdom framlagts, hade det givetvis legat närmast till hands att förorda dess förläggande till Hall, som med hänsyn till sina stora anstaltsutrymmen och sin avsevärda jordareal borde kunna avses för en vårdanstalt av större mått. Halls apterande till anstalt för psykopater torde dock under alla omständigheter på grund av anstaltens nuvarande olämpliga byggnadssätt med nödvän-

dighet hava medfört betydande engångskostnader för anordnande av tjänliga lokaler för anstalten, varjämte de årliga driftkostnaderna sannolikt skulle hava blivit större än vid en från början för ändamålet uppförd anstalt. Någon särskilt ändamålsenlig lösning av berörda vårdproblem hade i varje fall ej erhållits.

Med den begränsade omfattning, som psykopatanstalten enligt de sakkunnigas förslag åtminstone till en början skulle erhålla, synes det fullständigt uteslutet att ifrågasätta anstaltens förläggning till Hall med dess för ett mindre klientel alltför stora och även i övrigt synnerligen olämpliga anstaltsbyggnader. Därtill kommer, att den omfattande jordbruksegendomen för sin skötsel kräver ett avsevärt antal arbetskrafter samt att, om icke ett relativt betydande antal elever kunna sysselsättas med jordbruksarbete, driftkostnaderna för anstalten skulle komma att ställa sig alltför höga. Å andra sidan skulle sysselsättandet av en stor del av eleverna i jordbruket äventyra den yrkesutbildning, som psykopatanstalten bör kunna lämna även på hantverkets område.

Ej heller Salbohedsanstalten, som ju är avsedd för sinnesslöa elever, synes kunna komma i fråga såsom anstalt för själsligt abnorma skyddshemselever. För dessas differentiering och vård krävas mera kvalificerade anordningar än för det i egentlig mening sinnesslöa klientelet, varför givetvis Salboheds apterande för en sådan ny vårduppgift skulle vara förenat med mycket betydande omändringar och höga kostnader. Härtill kommer, att Salboheds läge på långt avstånd från järnväg och annan kommunikationsled gör den föga lämplig till förläggning för den planerade psykopatanstalten, som synes böra hava tillgång till goda kommunikationer samt helst ej bör ligga så avlägset från Stockholm som fallet är med Salbohed.

De sakkunniga hava i anledning av dessa överväganden kommit till den uppfattningen, att ingen annan utväg torde stå öppen än att en ny anstalt uppföres för det psykopatiska skyddshemsklientelet. De sakkunniga hava utgått ifrån, att en sådan anstalt borde förläggas till lämplig kronoegendom i relativ närhet av Stockholm. Efter att i frågan hava samrått med vederbörande domänintendent, som givit anvisning på för ändamålet användbara och tillgängliga kronoegendomar, hava de sakkunniga funnit sig böra föreslå, att den nya anstalten förlägges till kronoegendomen $70/100$ mantal Lövsta nr 1 (Lövsta 1²) i Trosa-Vagnhärads socken och Hölebo härad av Södermanlands län. Nämda egendom är naturskönt belägen vid östra stranden av sjön Sillen 2 km. från allmänna vägen Trosa—Gnesta samt 7 km. från Vagnhärads järnvägsstation. Egendomen har en areal av sammanlagt 203'084 hektar, därav 53'228 hektar tomt och åker, 2'333 hektar äng, 138'816 hektar skogsmark och 8'707 hektar impediment. Därjämte finnes en trädgård av mindre omfattning och med en del äldre fruktträd. Å egendomen, som är utarrenderad till den 14 mars 1940, finnas kronan tillhöriga byggnader bestående av bostad för arrendator, statbyggnad, uthusbyggnader samt för jordbruket erforderliga byggnader. Dessutom finnas vissa arrendatorn tillhöriga mindre hus m. m. Jordbrukets taxeringsvärde utgör 38,800 kronor. Kronan till-

hörande byggnader äro brandförsäkrade för 42,700 kronor. Arrendeavgälden utgår med dels 23 hl. vete, 30 hl. havre och 178 kg. smör att lösas med penningar enligt fastställt pris i gällande markegångstaxa och dels därutöver 800 kronor.

Enligt vad de sakkunniga inhämtat är den nuvarande arrendatorn villig att, därest så skulle påfordras, före arrendetidens utgång avträda egendomen till kronan.

De sakkunniga vilja vidare framhålla, att egendomen Lövsta är belägen allenast 5 km. från det Stockholms stadsmission tillhöriga skyddshemmet för själsligt abnorma flickor Skarvik-Tallåsen. Härigenom skulle möjliggöras, att den å Lövstaanstalten placerade läkaren skulle kunna handhava läkarvården även för Skarvik-Tallåsens i psykiskt avseende likartade klientel, en fråga, vartill de sakkunniga återkomma nedan i kap. V.

Då det gällt att fatta ståndpunkt till frågan om lämplig anstalt för de vanartade sinnesslöa, hava de sakkunniga ansett det ligga närmast till hands förutsätta, att Salbohed efter erforderlig utvidgning fortfarande borde användas för detta ändamål. Denna utväg skulle enligt de sakkunnigas mening innebära det mest rationella och även billigaste sättet för tillgodoseende av vårdbehovet för nu ifrågavarande klientel. Anstalten har också, såvitt de sakkunniga kunnat finna, visat sig på ett tillfredsställande sätt fylla sin för närvarande mera begränsade uppgift å förevarande vårdområde. Oavsett här angivna synpunkter torde emellertid lösningen av detta spörsmål få bliva beroende på det framtida utnyttjandet av Hall, såsom nedan närmare skall utvecklas.

Redan innan de sakkunniga fattat definitiv ståndpunkt till frågan om förläggningen av den för psykopaterna avsedda anstalten, hade de sakkunniga haft under övervägande möjligheten att genom fränskiljande av en del av den stora egendomen göra denna mera användbar för ett statligt anstaltsändamål. I detta avseende hade de sakkunniga särskilt uppmärksamheten riktad å den s. k. Hågakolonien. Denna koloni befanns nämligen på grund av sitt läge på ett tämligen stort avstånd från den övriga anstalten samt även genom sin inredning m. m. — kolonien har bland annat eget kök — kunna väl lämpa sig såsom en självständig anstalt. Därtill kom, att Hågakolonien med hänsyn till den ringa beläggningen av Hall helt utrymts och ej längre ansågs behöflig för vård av anstaltens elever. I frågan om försäljning av Hågakolonien upptogos förhandlingar med representanter för Stockholms läns landstings förvaltningsutskott. Intresse fanns nämligen, enligt vad som kommit till de sakkunnigas kännedom, att förvärva Hågakolonien för dens användning såsom vårdhem för lindrigt sinnessjuka inom länet. Frågan om Hågakoloniens övertagande av Stockholms läns landsting har behandlats av innevarande års landsting, som beslutat förvärva Håga att användas till ovan berörda ändamål. Till detta spörsmål återkomma de sakkunniga längre fram.

Sedan de sakkunniga, på sätt förut anförts, sett sig nödsakade övergiva tanken att föreslå den för det psykopatiska klientelet avsedda anstaltens för-

läggning till Hall, hava de sakkunniga haft under omprövning, huru egendomen, som även efter en eventuell försäljning av Håga komme att bliva av betydande omfattning, lämpligast skulle kunna finna användning för någon statlig anstaltsuppgift. I sådant syfte hänvände sig de sakkunniga den 13 september 1937 genom en skrivelse i ämnet till fångvårdsstyrelsen. I skrivelsen anfördes, hurusom de sakkunniga övervägt möjligheten av, att någon del av Hall, som även efter frånskiljandet av Håga komme att vara alltför stor för den uppgift, de sakkunniga kunde tänkas giva Hall, skulle kunna tagas i bruk för annat statligt ändamål än skyddshemsvård. Närmast till hands låge då att undersöka, huruvida fångvården, som stode inför viss nybyggnadsverksamhet, kunde nyttiggöra någon del av egendomen. Med hänsyn till att två anstalter med fria vårdformer och asocialt klientel icke borde ligga allt för nära varandra, syntes man också böra överväga den lösningen, att hela Hallanstalten med jordområde disponerades för en fångvårdsanläggning av mera öppen karaktär. Vidare hade de sakkunniga anført, att med den framtida användningen av Hallanstalten sammanhängde frågan om den nu anställda personalens ställning. Under utredningsarbetet hade de sakkunniga närmare gjort sig underrättade om befattningshavarnas önskningsar i detta hänseende. Därvid hade klart framgått, att personalen i allmänhet önskade kvarstanna å Hall och åtaga sig de uppgifter, som anstalten i framtiden kunde komma att få. De sakkunniga, som ansåge, att å Hall anställda personer borde behandlas med skälig hänsyn, hölle därför före, att man vid annan användning av anstalten likväl måste i största möjliga utsträckning söka bibehålla den nuvarande personalen. Skulle Hall kunna nyttiggöras för fångvårdsändamål, räknade de sakkunniga med, att en stor del av nu anställda befattningshavare kunde beredas fortsatt anställning vid anstalten med dess ändrade uppgift. De sakkunniga gjorde sålunda en förfrågan dels huruvida fångvårdsstyrelsen ansåge sig kunna med fördel använda Hall helt eller delvis för fångvårdsändamål dels ock hur stor del av personalen, som vid sådant förhållande kunde erhålla anställning vid fångvården. Från fångvårdsstyrelsen har ännu icke ingått svar å de sakkunnigas nyssnämnda framställning. Enligt vad de sakkunniga under hand inhämtat från fångvårdsstyrelsen, är man inom styrelsen för närvarande sysselsatt med att utarbete förslag rörande Halls apterande till anstalt för förminskat tillräkneliga manliga förbrytare. Alternativt ifrågasattes emellertid den planerade anstaltens förläggning till annan plats, vartill även förslag är under utarbetande inom styrelsen.

Därest det skulle visa sig lämpligt och önskligt att för fångvårdsändamål helt eller delvis disponera Hall, torde en för det ökade vanartade sinnesslöklientelets omhändertagande erforderlig utbyggnad av Salbohedsanstalten böra äga rum. Om emellertid Hall icke anses böra komma till användning för fångvårdens behov, ligger det givetvis närmast till hands att på något sätt söka utnyttja anstalten i förevarande sammanhang. De sakkunniga hava diskuterat, huruvida Hallanstalten skulle kunna avses för vård av det ökade vanartade sinnesslöklientel, varom nu är fråga. Med hänsyn till klienteletts relativt begränsade omfattning och även jämförelsevis ringa arbetsdug-

lighet skulle vid en sådan användning av Hall icke kunna undvikas, att kostnaderna för egendomens drift bleve väl höga. Då emellertid en förläggning till Hall av nyssberörda klientel torde kunna ske utan mera avsevärda kostnader beträffande anstaltsbyggnadernas ombyggnad m. m. samt Hall i sitt nuvarande skick åtminstone ej kan anses direkt olämplig såsom anstalt för ifrågavarande klientel, hava de sakkunniga, om ock med tvekan, ansett sig kunna förorda, att Hall under nyssnämnda förutsättning tages i anspråk för detta ändamål.

Halls apterande till anstalt för sinnesslöa skulle självfallet komma att medföra, att det nuvarande klientelet å Salbohed i huvudsak överfördes till Hall. Härigenom skulle Salbohedsanstalten bliva disponibel för annat ändamål. Det bör då framhållas, att för beaktande vid utredningen till de sakkunniga överlämnats en framställning från medicinalstyrelsen, vari denna i anslutning till en av inspektören för sinnesslövården i juli 1937 avgiven inspektionsberättelse beträffande Salbohedsanstalten föreslagit, att anstalten skulle förändras till en till Salberga sjukhus ansluten jordbrukskoloni för vuxna vanartade bildbara sinnesslöa. Härvid har förutsatts, att skoleleverna å Salbohed i enlighet med ett tidigare framlagt förslag skulle överflyttas till Hall. På grund härav utgå de sakkunniga ifrån, att Salboheds förändring till jordbrukskoloni för Salberga sjukhus, såsom medicinalstyrelsen föreslagit, närmast bör komma under övervägande, i händelse Hall skulle avses för vård av vanartade sinnesslöa.

Därest någon del av Hall-egendomen skulle bliva outnyttjad för anstaltsändamål, bör enligt de sakkunnigas mening staten icke avhända sig ett sådant område, utan synes det vara klokt och förtänksamt, att en dylik del av den värdefulla och centralt belägna egendomen bevaras i statens ägo.

Såsom framgår av det ovan anförda, hava de sakkunniga tänkt sig, att den del av Hallanstaltens nuvarande verksamhet, som avser beredande av vård åt i egentlig mening själsligt abnorma skyddshemselever, skulle övertagas av den nya Lövstaanstalten.

Kap. V. Organisationen av anstalten för själsligt abnorma manliga skyddshemselever.

Allmänna synpunkter.

Vid den av 1936 års riksdag genomförda omläggningen av skyddshemsväsendet beslöts, att bland skyddshemmen skulle finnas särskilda hem eller avdelningar av hem uteslutande för vård av själsligt abnorma elever, därvid det förutsattes, att dessa hem skulle hava i huvudsak samma organisation som övriga skyddshem. I överensstämmelse härmed stadgas i 43 § 1 mom. barnvårdslagen, sådant nämnda författningsrum lyder enligt lag den 12 juni

1936, som träder i kraft den 1 januari 1938, att särskilda skyddshem eller avdelningar av skyddshem skola finnas för omhändertagna, vilka äro själsligt abnorma. Enligt stadga för skyddshemmen (svensk författningssamling nr 860/1937), som jämväl träder i kraft den 1 januari 1938, skall tillsyn över verksamheten vid dessa utövas av skyddshemsinspektören under överinseende av socialstyrelsen. Under utredningsarbetets gång hava de sakkunniga haft under övervägande, huruvida det icke vore mera riktigt och ändamålsenligt, att nu ifrågavarande del av skyddshemsverksamheten med hänsyn till dess i väsentlig grad rent sjukvårdande karaktär ställdes under medicinalstyrelsens överinseende samt, i likhet med den egentliga sinnessjukvården, under tillsyn av överinspektören för sinnessjukvården i riket. Även om tvivelsutan vissa skäl tala för en sådan anordning, hava de sakkunniga dock funnit, att därigenom skulle föranledas ett sönderbrytande av skyddshemsorganisationen, vars konsekvenser icke kunna överblickas. De sakkunniga hava i anledning härav ansett sig åtminstone icke för närvarande böra beträffande nu ifrågavarande anstalt förorda en dylik särställning i organisatoriskt avseende i jämförelse med övriga skyddshem. I händelse framdeles en mera betydande utvidgning av förevarande anstalt efter de linjer, som av de sakkunniga i det föregående skisserats, skulle komma till stånd, bör enligt de sakkunnigas mening nyssberörda organisationsspörsmål tagas under förnyad omprövning. Det är emellertid viktigt, att garantier skapas för att anstalten redan från början må kunna på ett fullt tillfredsställande sätt fylla den vårduppgift, för vilken den är avsedd. Detta syfte har synts de sakkunniga bäst kunna tillgodoses därigenom att anstalten, såsom nedan närmare skall utvecklas, ställes under ledning av en läkare med särskild psykiatrisk skolning samt att även dess övriga personal och dess styrelse erhålla en för anstaltens verksamhet lämplig sammansättning.

Vad i övrigt beträffar organisationen av anstalten — som, på sätt av de sakkunniga i kap. IV föreslagits, skall förläggas till kronoegendomen Lövsta i Södermanlands län — synes det de sakkunniga vara i första rummet angeläget, att möjligheter skapas för en rationell medicinsk och pedagogisk differentiering av elevmaterialet. Härvid hava de sakkunniga funnit, att, liksom genomförts beträffande de vanliga skyddshemmens och sinnesslöanstaltens klientel, barnen i skolåldern böra avskiljas från de äldre eleverna och sammanföras i en såsom skolhem anordnad del av anstalten. Den för de äldre eleverna avsedda delen av anstalten, vilken bör vara belägen på ett ur differentieringssynpunkt betryggande avstånd från skolhemmet, bör organiseras såsom ett internat, utrustat med lämpliga arbetsterapeutiska anordningar. Anstaltens båda avdelningar — skolhemsavdelningen och arbetshemsavdelningen — böra givetvis stå under gemensam ledning, och anstalten skulle sålunda erhålla karaktären av ett kombinerat skol- och arbetshem.

I enlighet med vad i kap. IV anförts hava de sakkunniga kommit till den uppfattningen, att anstalten till en början bör avses för allenast 60 elever, med möjlighet dock till framtida utbyggande av anstalten. Av vårdplatserna böra 25 avses för skolhemmet samt 35 för arbetshemmet.

Arbetshemmets klientel skulle komma att utgöras av dels skolhemselever, vilka efter avslutad undervisning och utbildning i skolan icke lämpligen kunnat utskrivas från anstalten utan fortfarande äro i behov av vård å denna, och dels elever, som efter uppnådda 15 år nyintagas å anstalten. Därest elev i skolhemmet icke kan utskrivas, när han fyller 15 år, synes han, om så anses för hans fortsatta behandling vara lämpligt, böra överflyttas till arbetshemmet. De sakkunniga förutsätta, att även andra omständigheter än elevens ålder och kunskapsmått kunna bliva bestämmande för frågan om elevs överflyttning från skolhemmet till arbetshemmet.

Vid innevarande års riksdag beslöts, att vid skyddshemmet för psykiskt abnorma flickor, Skarvik-Tallåsen, skulle upprättas en särskild observations- eller nykomlingsavdelning, avsedd att utgöra den första förläggningen för varje å hemmet nyintagen elev, intill dess ledningen för hemmet hunnit bilda sig en uppfattning om den för eleven lämpligaste behandlingen. De sakkunniga hålla före, att en liknande avdelning, som torde fylla en synnerligen viktig uppgift vid den närmare psykiatriska undersökningen av de olika fallen och vid bestämmande av dessas vidare behandling, bör inrättas även på nu ifrågavarande anstalt. Vad det yngsta klientelet beträffar torde dock en vistelse å observationsavdelningen i allmänhet knappast behöva ifrågakomma, utan lära de skolpliktiga eleverna i flertalet fall omedelbart kunna placeras å skolhemmet. För de äldre elevernas vidkommande hava emellertid de sakkunniga ansett, att en längre eller kortare tids vistelse å observationsavdelningen i regel skall äga rum, innan sådan elev utplaceras å arbetshemmet bland de övriga eleverna. Platsbehovet å observationsavdelningen synes böra uppskattas till 10 platser, såsom i det föregående nämnts i huvudsak avsedda för det äldre klientelet.

I detta sammanhang torde böra framhållas, att å observationsavdelningen även böra kunna intagas svårbehandlade elever från de vanliga skyddshemmen för bedömande av elevernas själstillstånd och därav föranlett vårdbehov.

Enär man har anledning antaga, att åtskilliga elever, särskilt bland det äldre klientelet, åtminstone tidvis torde vara i behov av vård å slutna avdelning, hava de sakkunniga öfvervägt möjligheten, att redan från början inrättas en slutna avdelning för vård av sådana elever (affektlabila, impulsiva, amoraliska, sexuellt opålitliga samt elever med rymningstendenser etc.).

Med den begränsade omfattning, som de sakkunniga ansett till en början böra givas anstalten, synes emellertid anordnandet av en särskild slutna avdelning icke kunna komma i fråga. De sakkunniga hålla före, att med uppförandet av en dylik avdelning bör kunna anstå, tills erfarenhet vunnits angående behovet och omfattningen av denna samt den ökade beläggningen av anstalten kan komma att nödvändiggöra en första utvidgning av densamma. Under tiden bör det behov av slutna vårdplatser, som kan tänkas redan från början föreligga, tillgodoses genom lämpliga provisoriska anordningar. De sakkunniga utgå härvid ifrån, att elev, som på grund av höggradig konstitutionell psykopati visat sig fullständigt okorrigerbar eller höggradigt far-

lig, utan dröjsmål överföres till lämplig specialavdelning inom sinnessjukvården.

Eftersom det förutsatts, att på anstalten skulle placeras vissa kroppsligt sjuka skyddshemselever, vilka icke kunna erhålla lämplig vård å annat skyddshem, kan man utgå ifrån, att ett mindre antal platser komma att vara belagda med kroniskt sjuka. I anledning härav hava de sakkunniga haft under omprövning de åtgärder, som skulle behöva vidtagas för beredande av vård åt sådana sjuka. Med hänsyn till det ringa antal dylika sjuka elever, som vårdas på olika skyddshem, ävensom till den mera kroniska beskaffenheten av här avsedda sjukdomar (sockersjuka, vissa organiska nervsjukdomar, endokrina rubbningar etc.), vilka i allmänhet endast tillfälligtvis torde nödvändiggöra sänglägesbehandling, hava de sakkunniga räknat med, att erforderlig vård skall kunna beredas dessa elever inom den mindre sjukavdelning, som under alla omständigheter måste inrättas å anstalten.

Organisationen av skolhemmet.

Beträffande den närmare organisationen av anstalten erfordras enligt de sakkunnigas mening för skolhemmet i första rummet en större byggnad eller huvudbyggnad, som skall innehålla skolsalar, slöjdrum och övriga arbetslokaler samt köksutrymmen. Dessutom bör uppföras en byggnad, inrymmande för båda hemmen avsedd bad- och tvättinrättning samt gymnastik- och samlings-sal. Angelägenheten av att skolhemmets klientel beredes en i möjligaste mån differentierad vård gör det önskvärt, att eleverna icke sammanföras i en större förläggning, utan att i stället bostäder för dem anordnas i mindre elevhem. Dessa böra lämpligen innehålla sovrum för 6 eller högst 8 elever ävensom övriga nödiga utrymmen. Till en början torde alltså krävas uppförandet av 4 sådana elevhem. Inom varje elevhem bör finnas 1 vårdare, som skall hava den närmaste tillsynen över de där boende eleverna och där skall hava sin bostad. För skolhemmet erfordras sålunda 4 vårdare.

Skoleleverna böra, utöver skolarbetet, under arbetstiden huvudsakligen sysselsättas med trädgårds- och jordbruksarbete ävensom träslöjd eller något annat lättare hantverk samt i den utsträckning, som kan befinnas lämpligt, deltaga i förekommande husliga sysslor.

Ledningen av skolhemmet bör anförtros åt en person med pedagogisk utbildning. Nämnede befattningshavare — som torde böra benämnas avdelningsföreståndare, tillika lärare — skall hava överinseendet över skolelevernas undervisning och fostran samt bör själv meddela undervisning i skolan. Det synes de sakkunniga vara angeläget, att för denna med hänsyn till klienteletets beskaffenhet synnerligen besvärliga och ömtåliga uppgift förvärfvas en på området väl kvalificerad arbetskraft. Då det näppeligen kan påräknas, att förenämnde befattningshavare skall medhinna all skolundervisning, bör dessutom anställas en biträdande lärarinna, vilken även kan åtaga sig uppgiften såsom husmoder vid skolhemmet. Med hänsyn till det maktpåliggande

arbete, som torde komma att åvila sistnämnda befattningshavare, synes det viktigt, att även för denna befattning förvärvas en arbetskraft med god erfarenhet och utbildning särskilt på det abnormpedagogiska området. Undervisningen bör i görligaste mån differentieras med hänsyn till elevernas olika ålder och förståndsutveckling. I följd härav bör vid skolhemmet i erforderlig utsträckning anordnas såväl normalskola som hjälpklass-skola. Slutligen erfordras en vårdare, tillika arbetsledare, vilken bör hava den närmaste tillsynen över eleverna under dessas fritider samt även handleda dem vid utförande av vissa sysselsättningar såsom slöjd, trädgårdsarbete m. m.

Befattningen såsom avdelningsföreståndare, tillika lärare, bör med hänsyn till de särskilda krav, som måste ställas på dess innehavare, ej placeras lägre än i lönegraden B 20 av allmänna civila avlöningsreglementet. Samma löneplacering har genom beslut av 1937 års riksdag tillerkänts befattning såsom lärare eller lärarinna vid bland annat blindundervisningen. Befattningen såsom biträdande lärarinna, tillika husmoder, torde i likhet med vad som ifrågasatts för motsvarande befattning vid statliga skolhem för gossar böra hänföras till lönegraden B 11. Vårdarna böra med hänsyn till sina åligganden i fråga om det egentliga uppfostringsarbetet placeras i lönegraden B 8. Befattningen såsom vårdare, tillika arbetsledare, torde i lönehänseende böra inordnas i lönegraden B 10 eller samma lönegrad, som föreslagits för motsvarande befattning vid skolhem för gossar (assistent och arbetsledare).

Organisationen av arbetshemmet.

Den för de vuxna eleverna avsedda delen av anstalten eller arbetshemmet synes, såsom ovan nämnts, till en början böra anordnas för allenast omkring 35 elever. Då emellertid å observationsavdelningen förutsättas placerade omkring 10 av de till arbetshemmet hörande eleverna, skulle i själva verket platsantalet å det egentliga arbetshemmet reduceras till 25. För arbetshemmet torde böra uppföras två i anslutning till varandra liggande byggnader, inrymmande bostäder för 35 elever, matsal, kök, arbetslokaler samt i viss utsträckning personalbostäder. Dessutom erfordras vissa bostadshus för personalen.

Eleverna vid arbetshemmet skola företrädesvis sysselsättas med jordbruks- och trädgårdsarbete. Möjlighet till annan yrkesutbildning bör emellertid även beredas eleverna, därvid de sakkunniga hålla före, att dylik utbildning till en början kan begränsas till en yrkesgren. Särskilt med hänsyn till de byggnadsarbeten, som komma till utförande vid anstalten under första tiden av dess verksamhet, torde vara lämpligast sysselsätta eleverna med snickeriarbete. Såsom handledare av eleverna i denna yrkesgren torde böra anställas en yrkeslärare i snickeri. Sistnämnde befattningshavare synes, i likhet med vad som föreslagits för hantverksmästare vid yrkeshem, böra placeras i lönegraden B 12.

Den närmaste ledningen av arbetshemmet bör handhavas av en avdelningsföreståndare, tillika redogörare. För tjänsten bör förvärfvas en person med grundlig pedagogisk utbildning och erfarenhet, vilken dessutom äger goda insikter i ekonomisk förvaltning. Avdelningsföreståndaren bör med hänsyn till omfattningen av honom åliggande göromål ej själv handhava den egentliga räkenskapsföringen, utan bör arbetet härmed anförtros åt ett kvalificerat biträde (kameraltbiträde), som mera självständigt kan sköta räkenskaperna samt i mån av tid jämväl tjänstgöra såsom skrivbiträde åt anstaltens chef. Avdelningsföreståndaren bör med avseende å det maktpåliggande arbete, som torde komma att påvila honom, placeras i lönegraden B 20. Kameraltbiträdet torde i likhet med motsvarande befattningshavare vid statens sinnessjukhus böra uppföras i lönegraden B 8. Vidare erfordras vid arbetshemmet en biträdande lärarinna, tillika husmoder. Innehavaren av sistnämnda befattning bör äga god erfarenhet och utbildning speciellt på det abnormpedagogiska området. I likhet med vad som föreslagits beträffande motsvarande befattningshavare vid skolhemsavdelningen bör nu ifrågavarande befattningshavare placeras i lönegraden B 11.

Förutom ovan angiven personal erfordras för arbetshemmet och observationsavdelningen gemensam sjukvårdspersonal, vilken till en början torde kunna begränsas till 1 avdelningssköterska och 3 skötare. Avdelningssköterskan, som bör vara utbildad i allmän sjukvård och äga behörighet till befattning som översköterska vid statens sinnessjukhus, torde böra placeras i lönegraden B 8. Skötarna böra i överensstämmelse med vad som gäller i fråga om motsvarande personal vid statens sinnessjukhus inordnas i lönegraden B 6.

Samtliga ovanberörda befattningshavare torde böra uppföras å lönestat.

Utöver den å lönestat uppförda personalen torde vara behövlig viss arbetspersonal, såsom 1 gårdskarl, tillika chaufför, köksbiträden etc.

Jordbrukets och trädgårdens skötsel kräver viss personal — däribland 1 rättare och 1 trädgårdsmästare — vilken personal torde böra avlönas av inkomsterna från jordbruket respektive trädgården. Vid utmätande av avlöningen till denna personal bör skäligen hänsyn tagas till dess uppgifter att leda eleverna i arbetet.

Inrättande av befattning såsom anstaltens chef.

Enär anstalten är avsedd för själsligt abnorma elever, vilkas vård och handledning kräva särskild insikt och erfarenhet å det psykiatriska området, bör enligt de sakkunnigas mening anstalten ställas under ledning av en psykiatriskt särskilt skolad läkare. Utom elevernas psykiatriska vård bör givetvis ifrågavarande läkare även handhava kroppssjukvården vid anstalten. Med hänsyn till den planerade anstaltens relativt ringa omfattning lära emellertid de göromål, som skulle komma att åvila läkaren-chefen, icke

komma att utgöra full sysselsättning för denne. Då anstalten avses att förläggas till en egendom, som är belägen på ett relativt obetydligt avstånd (cirka 5 kilometer) från skyddshemmet för själsligt abnorma flickor, Skarvik-Tallåsen, hava de sakkunniga tänkt sig den anordningen, att förenämnde läkare även skulle stå till förfogande såsom läkare för eleverna vid detta hem. Enligt vad de sakkunniga inhämtat, anlitas för närvarande vid hemmet två psykiater för elevernas psykiska vård samt vederbörande provsialläkare vid andra förekommande sjukdomsfall. Vid överläggningar, som de sakkunniga haft i frågan med representanter för hemmets ägare, Stockholms stadsmission, har framgått, att från Stadsmissionens sida intresse finnes för en sådan lösning av hemmets läkarfråga, att läkaren vid den planerade anstalten för psykiskt abnorma manliga skyddshemselever kunde ombesörja läkarvården jämväl vid Skarvik-Tallåsen. Även fullgörandet av läkarvården vid Skarvik-Tallåsen borde enligt de sakkunnigas mening tillkomma läkaren såsom tjänsteåliggande. Stockholms stadsmission bör givetvis härför till staten utgiva ersättning, varom överenskommelse torde få träffas med Stadsmissionen. De uppgifter, som enligt vad ovan anförts böra tillkomma läkaren såsom tjänsteåligganden, synas de sakkunniga motivera, att den avsedda befattningen såsom anstaltens chef, tillika läkare, uppföres å lönestat. Befattningen torde lämpligen böra placeras i lönegraden B 28 i likhet med befattning såsom överläkare av andra klass vid statens sinnessjukhus. Med befattningen bör även vara förenad förmånen av fri bostad. Jämväl beträffande övriga förmåner bör innehavaren av ifrågasvarande befattning vara jämställd med överläkare av andra klass vid statens sinnessjukhus.

Vidare hava de sakkunniga tänkt sig såsom en lämplig anordning, att läkaren jämväl skulle tjänstgöra såsom psykiatrisk rådgivare åt skyddshemsinspektören i de ärenden, beträffande vilka inspektören behövde anlita psykiatrisk sakkunskap. Dylig sakkunskap blir tvevelsutan erforderlig i vida stegrad omfattning efter genomförandet av den nya ordningen för intagning i skyddshem. Härigenom skulle nämnde läkare också erhålla en särskild erfarenhet och sakkunskap rörande skyddshemsklientelet och dettas psykiska bekaffenhet, vilken kunde bliva av värde för hela skyddshemsväsendet. Uppdraget att vara psykiatrisk rådgivare åt skyddshemsinspektören synes emellertid de sakkunniga icke böra ingå i de åligganden, som läkaren har att fullgöra mot åtnjutande av löneförmånerna såsom läkare vid anstalten, utan synes läkaren härför böra uppbära ett särskilt arvode, vilket lämpligen torde kunna bestämmas till 2,000 kronor för år.

Med hänsyn till de krav, vilka måste ställas på innehavaren av läkarbefattningen, samt den placering i lönehänseende, som föreslagits beträffande denna, synas för behörighet till befattningen böra uppställas samma villkor, som gälla i fråga om befattning såsom överläkare (tillika sjukhuschef) vid statens sinnessjukhus (se svensk författningssamling nr 338/1929, § 4). Där-
est sökande under tidigare verksamhet förvärvat ingående förtrogenhet rörande behandlingen av vanartade psykiskt abnorma ungdomar, synes detta

böra tillmätas särskild vikt vid befattningens tillsättande. Liksom överläkare vid statens sinnessjukhus bör läkaren utnämnas av Kungl. Maj:t. Enär anstalten i organisatoriskt avseende tillhör skyddshemsväsendet samt sålunda står under socialstyrelsens överinseende, synes det de sakkunniga vara riktigtast, att förslag om läkarbefattningens besättning avgives av socialstyrelsen och medicinalstyrelsen gemensamt.

I enlighet med vad ovan anförts hava de sakkunniga uppgjort förslag till lönestat för den nya anstalten. Detta förslag, i vilket för överskådlighetens skull såväl lönegrad som lönebelopp angivits för varje befattning, har följande utseende:

B e f a t t n i n g	Lönegrad	Lön
1 chef, tillika läkare.....	B 28	9 540
1 avdelningsföreståndare, tillika redogörare	B 20	5 880
1 avdelningsföreståndare, tillika lärare	B 20	5 880
1 yrkeslärare	B 12	3 660
1 biträdande lärarinna, tillika husmoder	B 11	3 240
1 biträdande lärarinna, tillika husmoder	B 11	3 240
1 vårdare, tillika arbetsledare	B 10	3 240
1 kameralbiträde	B 8	2 730
1 avdelningssköterska	B 8	2 730
1 vårdare.....	B 8	2 880
3 »	B 8	8 640
1 skötare	B 6	2 580
2 »	B 6	5 160

Summa 59 400 kronor.

Lönerna i förestående stafförslag äro inom angivna lönegrader beräknade för den högsta löneklass å A-ort, enligt vilken vederbörande befattningshavare äger rätt att uppbära lön. Befattningen såsom kameralbiträde har härvid förutsatts beklädas med kvinnlig innehavare.

Den av de sakkunniga ovan föreslagna personalorganisationen för anstalten synes tvivelsutan kunna förefalla väl stor i betraktande av det beräknade relativt ringa platsantalet å anstalten. Den särskilda beskaffenheten av det klientel, som skall omhändertagas å anstalten, lärer emellertid nödvändig-göra en större och mera kvalificerad personal, än som i allmänhet är erforderlig vid vanliga skyddshem. Disproportionen mellan antalet elever och befattningshavare vid anstalten, som i förevarande fall ej torde kunna undvikas, kommer givetvis att minskas, allteftersom anstalten utbygges och be-läggningens omfattning ökas. Anställande av personal synes för övrigt böra ske allenast successivt, i den mån behovet av arbetskrafter å anstalten gör sig gällande.

Styrelse.

Verksamheten vid anstalten skall ledas av en styrelse. Denna bör i likhet med styrelse för kombinerat skol- och yrkeshem m. fl. (jfr 4 § i stadga för

skyddshemmen) bestå av ordförande och fyra andra ledamöter. Då det synes de sakkunniga angeläget, att styrelsen erhåller en med hänsyn till anstaltens uppgift väl kvalificerad sammansättning, torde det enligt de sakkunnigas mening böra föreskrivas, att av ledamöterna en skall äga pedagogisk utbildning, en vara läkare samt en hava allmän praktisk erfarenhet. Vidare torde böra stipuleras, att juridisk sakkunskap skall vara företrädd i styrelsen.

Erforderliga om- och nybyggnader m. m.

Förslag till de om- och nybyggnader vid Lövsta, som bliva erforderliga för anstaltsbyggnader och bostadshus för personal, har i samråd med de sakkunniga utarbetats av arkitekten i järnvägsstyrelsen B. Jonson. Förslaget, som finnes bifogat detta betänkande såsom bilaga (Bil. 2), innehåller dels en översikt av behovet av olika byggnader och lokaler vid Lövsta, dels ock kostnadsberäkningar. Till förslaget höra även av arkitekten upprättade och såsom bilagor till detsamma fogade ritningar, vilka dock icke avtryckts i betänkandet.

Beträffande lantbruksbyggnaderna erfordras ingen nybyggnad utan allenast vissa omändringar och reparationer i syfte att modernisera dessa byggnader ävensom anskaffande av en foderhiss. Kostnaderna för berörda omändringsarbeten m. m., vartill förslag uppgjorts av jordbrukets elektrotekniska forskningsinstitution i samråd med sakkunnigledamoten Treschow, hava beräknats till 6,700 kronor. Till förslaget, som icke avtryckts i betänkandet, höra även vissa ritningar.

Ifrågasatta ändringar i stadga för skyddshemmen.

Enär, såsom framgår av det ovan anförda, den av de sakkunniga ovan föreslagna organisationen av anstalten i vissa avseenden avviker från vad som härutinnan stadgats beträffande övriga skyddshem, skulle ett genomförande av de sakkunnigas förslag påkalla vissa ändringar i stadgan för skyddshemmen. Med hänsyn till de sakkunnigas förut angivna principiella ståndpunkt i fråga om omfattningen av den planerade anstaltens framtida uppgifter ävensom anstaltens i flera hänseenden från de övriga skyddshemmen skilda organisation hava de sakkunniga emellertid haft under övervägande, huruvida det icke vore lämpligare, att erforderliga bestämmelser inflöte i ett för anstalten utfärdat särskilt reglemente än att den nya stadgan för skyddshemmen — som ännu icke trätt i tillämpning — underkastades av en eventuell omorganisation betingade ändringar. En dylik lösning förefaller också kunna innebära fördelar i författningstekniskt avseende. I anledning härav hava de sakkunniga avstått från att utarbeta något detaljerat förslag i ämnet utan funnit, att därmed lämpligen bör anstå, tills beslut fattats i organisationsfrågan.

Kap. VI. Förslag till organisation av uppfostringsanstalt för vanartade sinnesslöa gossar.

A. Salbohed.

Såsom förut nämnts, inrättades Salbohedsanstalten genom beslut vid 1921 års riksdag. Anstalten avsågs till en början för 55 elever. Under budgetåret 1930/1931 överflyttades ett antal av anstaltens äldre elever dels till anstalten för asociala imbecilla i Sala, Salberga sjukhus, dels ock till Källshagens sjukhus i Vänersborg. Elevantalet beräknades därefter till allenast 40. Sedan det emellertid konstaterats, att antalet skolelever å anstalten alltifrån början av läsåret 1930/1931 successivt undergått en avsevärd ökning, upptogs elevantalet från och med budgetåret 1934/1935 till 50.

I ett år 1929 framlagt förslag till omorganisation av Salbohedsanstalten hade ifrågasatts, att skoleleverna å Salbohed skulle överflyttas till Hall. I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (jfr 1934 års statsverksproposition, femte huvudtiteln, sid. 87—91) avfördes berörda förslag från dagordningen år 1934. Sedermera har emellertid denna fråga ånyo blivit aktuell genom framställningar av styrelsen för Hall ävensom medicinalstyrelsen.

Då sålunda Salboheds organisation hittills ej vunnit stadga, utan anstaltens öde nästan alltsedan dess tillkomst varit skäligen ovisst, har följden blivit, att med anstaltens uppförande å ordinarie stat samt lönerreglering för dess personal — vars avlöning utgår enligt äldre grunder — tills vidare fått anstå. Givet är, att anstaltens personal härigenom kommit i en i jämförelse med befattningshavarna vid flertalet andra liknande statliga anstalter oförtjänt missgynnad ställning. Enär anstalten enligt de sakkunnigas förslag skulle erhålla en omfattning, som av tidigare angivna grunder ansetts böra göras så snäv som möjligt, utan att risk därvid skulle uppstå, att anstalten icke på ett fullt tillfredsställande sätt kunde fylla sin uppgift, torde enligt de sakkunnigas mening, därest organisationsförslaget vinner gehör, skäl saknas att längre uppskjuta lösningen av frågorna om anstaltens upptagande på ordinarie stat och lönerreglering för dess befattningshavare enligt de för allmänna civilförvaltningen gällande grunder.

Såsom förut nämnts, skulle anstalten till en början utbyggas till sådan vårdkapacitet, att å densamma kunde mottagas 80 elever. Av elevmaterialet torde hälften förutsättas komma att utgöras av skolelever och andra hälften av en äldre grupp. Å anstalten torde i anledning härav böra inrättas två för de olika elevkategorierna avsedda, skilda avdelningar eller en skolhemsavdelning och en arbetshemsavdelning, vardera omfattande 40 elevplatser. Skolhemmet torde kunna inrymmas i den nuvarande elevförläggningen, medan för arbetshemmet bör uppföras en ny byggnad, vilken även innehåller för anstalten gemensamma ekonomilokaler såsom matsalar, köksavdelning samt dessutom bostadsrum för anstaltens kvinnliga personal.

Vartdera hemmet bör innehålla erforderliga sovrum. I skolhemmet sammanföras eleverna i sovrum med högst 6 elever i varje rum. Arbetshemseleverna förläggas huvudsakligen i enkelrum. För varje avdelning böra avses dagrum jämte övriga nödiga utrymmen. Därjämte böra i elevbyggnaden inrymmas vissa arbetslokaler.

Ytterligare bör uppföras en byggnad, inrymmande anstaltens gymnastik- och samlingsal.

Förslag till de om- och nybyggnader vid Salbohed, som betingas av omorganisationen, ävensom till beräkningen av de av byggnadsarbetena föranledda kostnaderna har uppgjorts av anstaltens föreståndare samt sedermera i samråd med de sakkunniga överarbetats av arkitekten Jonson. Förslaget finnes bifogat detta betänkande såsom bilaga (Bil. 3).

Den föreslagna utökningen av anstaltens vårdkapacitet kan självfallet icke genomföras, utan att viss däremot svarande personal nyanställs.

Vid övervägande av detta spørsmål hava de sakkunniga funnit, att en relativt obetydlig personalökning skulle påkallas vid genomförande av de sakkunnigas förslag. Berörda ökning synes sålunda kunna begränsas till 5 tjänstemän, nämligen 1 lärare, 3 arbetsledare, tillika yrkeslärare, samt 1 vårdare, tillika arbetsledare. Genom viss av de sakkunniga tänkt omändring av köksanläggningen skulle å andra sidan av den nuvarande arbetspersonalen 1 köksbiträde kunna indragas.

Innehavaren av den nya lärarbefattningen skall, utom fullgörande av undervisning vid skolhemmet, tjänstgöra såsom föreståndarens assistent samt i denna egenskap vara föreståndaren behjälplig vid den allmänna tillsynen å anstalten.

Arbetsledarna skola handhava ledningen av elevernas sysselsättning och utbildning i de yrkesgrenar, som äro företrädda å anstalten.

Vårdarna skola hava den närmare tillsynen över eleverna och handleda dem vid deras sysselsättning i lättare handverksgrenar samt i övrigt medverka i fostringsarbetet.

Av vårdarna synas 2 böra avses för vartdera hemmet.

Arbetshemmets elever böra sysselsättas i olika yrkesgrenar, varvid vikt lägges uppå, att eleverna erhålla arbetsduglighet och praktisk färdighet. Deras sysselsättning bör också väljas så, att den kan bliva till största möjliga gagn för anstalten. De yrkesgrenar, som därvid närmast böra komma i fråga, torde vara snickeri, skomakeri, trädgårds- och jordbruksskötsel.

Å lönestat för anstalten torde böra uppföras 1 föreståndare, 2 lärare, 1 lärarinna, 1 räkenskapsförare och redogörare, 5 arbetsledare, tillika yrkeslärare, 4 vårdare, tillika arbetsledare, och 1 husmoder, tillika biträdande lärarinna.

Vidare är behövlig viss arbetspersonal. Den för jordbrukets skötsel erforderliga personalen torde i likhet med vad för närvarande är fallet böra avlönas av inkomsterna från jordbruket.

Slutligen bör vid anstalten fortfarande vara anställd en läkare. Läkaren,

I samband med Salboheds ändrade organisation hava de sakkunniga till behandling förehaft frågan om införande av begränsning av tiden för elevs vistelse å anstalten, vilken fråga torde få i korthet beröras. För närvarande är icke, i motsats till vad som gäller i fråga om skyddshem, någon maximitid stadgad för elevs kvarstannande å anstalten. Ej heller är för intagning å anstalten fastställd någon åldersgräns vare sig uppåt eller nedåt. Följden härav har blivit, att elever, tillhörande vitt skilda åldersgrupper, äro intagna å anstalten. De sakkunniga hava haft under diskussion, huruvida det icke, särskilt med hänsyn till numera förefintlig möjlighet att från Salbohed överflytta äldre elever till Salberga och Källshagens sjukhus, borde stadgas en viss ålder, då utskrivning från anstalten senast skulle äga rum. Därvid borde i överensstämmelse med vad som gäller för vistelse å skyddshem maximitiden för elevs kvarstannande å anstalten sättas till fyllda 21 år eller möjligen 24 år. De sakkunniga anse emellertid, att ytterligare erfarenhet i frågan bör avvaktas, innan någon ändring vidtages i gällande bestämmelser.

B. Hall.

I det föregående hava de sakkunniga ifrågasatt, att under tillika angiven förutsättning åkerbrukskolonien Hall skulle kunna apteras till anstalt för det här avsedda sinnesslöklentelet. Även om med Halls stora anstaltsbyggnader svårigheter ej torde möta att bereda utrymme för det beräknade elevantalet eller 80 elever, synas dock de nuvarande elevhemmen med hänsyn till olämpligt byggnadssätt och föga ändamålsenlig inredning näppeligen kunna anses erbjuda någon tidsenlig och ur ekonomiska synpunkter försvarlig förläggning för det avsedda klientelet.

Såsom tidigare nämnts, finnas å Hall (bortsett från Hågakolonien) 3 elevhem, benämnda Storgården, Tomtebo och Holmia, å vilka de nuvarande eleverna äro fördelade. Därest Hall apteras till anstalt för vanartade sinnesslöa, synas berörda elevhem även i fortsättningen böra utnyttjas. Härvid torde liksom för närvarande lämpligen Holmia böra användas såsom förläggning för de yngsta skoleleverna, vilkas avskiljande från de övriga eleverna synes särskilt önskvärt. De äldre skoleleverna torde kunna placeras å Storgården, medan Tomtebo bör avses för arbetshemseleverna. Då emellertid utrymme näppeligen synes kunna beredas samtliga arbetshemselever i Tomtebo, lärers bliva erforderligt att förlägga en del sådana elever i annan byggnad. Vid övervägande av detta spörsmål hava de sakkunniga funnit, att de arbetshemselever, som sålunda ej skulle kunna placeras i Tomtebo, utan olägenhet torde kunna förläggas till Storgården i lokaler, vilka genom lämpliga anordningar skiljas från de utrymmen, som disponeras av dit förlagda äldre skol elever.

Vad beträffar övriga lokaler och anordningar vid anstalten torde även dessa efter en del ändringar och reparationer kunna avses för anstaltens här ifrågavarande nya uppgift.

Förslag till de omändringsarbeten av anstaltsbyggnader, som påkallas av det ovan skisserade projektet rörande Halls apterande till sinnesslöanstalt, har uppgjorts av direktören å Hall och sedermera i samråd med de sakkunniga överarbetats av den av de sakkunniga anlitade arkitekten som även verkställt erforderliga kostnadsberäkningar. Berörda förslag till omändringsarbeten samt beräkning av kostnaderna för desamma är bifogat detta betänkande såsom bilaga (Bil. 4).

I fråga om den personal, som skulle erfordras för anstalten, hava de sakkunniga ansett självklart, att denna i princip bör överensstämja med den, som av de sakkunniga föreslagits för den för samma klientel avsedda Salbohedsanstalten samt att avvikelser härifrån bör äga rum allenast i den mån detta betingas av anstaltens typ och storlek samt av dess lokala förhållanden. I detta sammanhang avses allenast den personal, som erfordras för själva anstalten såsom sådan. Det till Hall hörande stora jordbruket kräver givetvis för sin skötsel en avsevärt större personal än fallet är med den relativt obetydliga Salbohedsegendomen. De sakkunniga anse emellertid, att kostnaderna för jordbrukets och trädgårdens drift i huvudsak böra bestridas av inkomsterna från egendomen samt att sålunda ej avlöning till arbetskraft, som är anställd för detta ändamål, bör belasta anstaltens lönestat.

Med hänsyn till omfattningen av de göromål och det ansvar, som skulle komma att åvila föreståndaren för jordbruket (lantbruksinspektoren), samt de kvalifikationer, som denne måste besitta, bör dock oberoende av vad ovan uttalats den för nämnda tjänsteman avsedda befattningen, på sätt nedan anges, vara placerad å anstaltens lönestat.

Vid omprövning i enlighet med de synpunkter, som ovan anförts, av personalbehovet för anstalten hava de sakkunniga funnit, att den för anstalten erforderliga personalen med placering å lönestat skulle utgöras av 1 föreståndare, 1 lärare, tillika assistent, 1 lärare, tillika gymnastik- och idrottsledare, 1 lärarinna, 1 lantbruksinspektör, 1 räkenskapsförare och uppbördsman, 1 avdelningsföreståndarinna, 2 uppsyningsmän, 4 arbetsledare, tillika yrkeslärare, 5 vårdare, tillika arbetsledare, 1 husmoder, 1 skrivbiträde, 1 maskinist och 2 eldare.

Därjämte blir behöflig viss arbetspersonal. Slutligen kräver jordbrukets och trädgårdens skötsel en avsevärd personal, vilken, på sätt förut nämnts, bör avlönas från egendomens avkastning.

För elevernas kroppssjukvård och psykiatriska vård bör beräknas särskilt läkararvode.

Vad närmare beträffar personalen på anstaltens lönestat är avdelningsföreståndarinnan — som helst bör hava sjuksköterskeutbildning — avsedd att hava den närmaste tillsynen och vården av de yngsta skoleleverna, vilka ju förutsatts komma att förläggas till elevhemmet Holmia. I detta sammanhang vilja de sakkunniga framhålla, att de lokala förhållandena å Hall medgiva de yngsta elevernas förläggning i särskild byggnad, varför det syns de sakkunniga berättigat att åtminstone försöksvis i större utsträckning än på Salbohed använda kvinnlig personal.

Å vartdera av de övriga två elevhemmen torde göromål, motsvarande dem, som för de yngsta elevernas del skola åvila avdelningsföreståndarinnan, böra anförtros en uppsyningsman.

Erfarenheten å Hall synes hava visat, att föreståndaren för ombesörjande av förekommande expeditionsarbete har behov av ett skrivbiträde. De sakkunniga hava i anledning härav ej velat ifrågasätta någon ändring härutinnan.

För eldningen vid anstalten och förekommande reparationsarbeten ävensom tillsyn m. m. å det elektriska ledningsnätet samt värme, vatten- och avloppsledningar hava ansetts erforderliga 1 maskinist samt 2 eldare.

Vad beträffar ovannämnda personals placering i lönehänseende torde föreståndaren och de båda lärarna i överensstämmelse med vad som föreslagits beträffande motsvarande befattningshavare vid Salbohed böra placeras i lönegraden B 25 respektive B 20.

För lärarinnans löneplacering torde böra gälla samma synpunkter som beträffande motsvarande befattningshavare å Salbohed.

Vad angår placeringen i löneavseende av befattningen såsom lantbruksinspektor torde böra nämnas, att motsvarande tjänst vid statens uppfostringsanstalt å Bona hänförts till lönegraden B 18. Då emellertid lantbruksinspektoren å Bona tillika fungerar såsom avdelningsföreståndare, vilket ej skulle bliva fallet med nu ifrågavarande befattningshavare, synes det skäligt, att befattningen såsom lantbruksinspektor å Hall placeras något lägre eller förslagsvis i lönegraden B 16.

Med hänsyn till vikten, att för befattningen såsom avdelningsföreståndarinna förvärfvas en person med lämpliga kvalifikationer för därmed förenade krävande göromål, torde denna befattning böra placeras i lönegraden B 11.

Befattningarna såsom räkenskapsförare och uppbördsman, arbetsledare, tillika yrkeslärare, samt vårdare, tillika arbetsledare, torde i överensstämmelse med vad som föreslagits beträffande motsvarande befattningar vid Salbohed bör inordnas i respektive lönegraderna B 15, B 10 och B 8. Husmodern, som i olikhet med motsvarande befattningshavare å Salbohed på grund av den för Hall föreslagna personalorganisationen blir i huvudsak befriad från handledandet av elever, bör placeras i lönegraden B 6.

Uppsyningsmännen synas med hänsyn till beskaffenheten av dem åliggande göromål böra hänföras till lönegraden B 10. Maskinist och eldare torde närmast vara jämförliga med maskinist ävensom eldare av 2:a klass vid statens sinnessjukhus samt synas i anledning härav böra placeras i lönegraden B 8 respektive B 5. Slutligen bör skrivbiträdet i likhet med motsvarande befattningshavare inom övriga delar av statsförvaltningen inordnas i lönegraden B 2.

Anstaltens lönestat skulle upptaga följande befattningar:

Befattning	Lönegrad	Lön
1 föreståndare	B 25	8 340
1 lärare, tillika assistent	B 20	6 102
1 lärare, tillika gymnastik- och idrottsledare	B 20	6 102
1 lantbruksinspektör	B 16	5 058
1 räkenskapsförare och uppbördsman	B 15	4 746
1 lärarinna	B 11	3 384
1 avdelningsföreståndarinna	B 11	3 384
1 uppsyningsman	B 10	3 384
1 »	B 10	3 384
1 arbetsledare, tillika yrkeslärare	B 10	3 384
3 » » »	B 10	10 152
1 vårdare » arbetsledare	B 8	3 012
4 » » »	B 8	12 048
1 maskinist	B 8	3 012
1 husmoder	B 6	2 574
1 eldare	B 5	2 574
1 »	B 5	2 574
1 skrivbiträde	B 2	2 070

Summa 85 284 kronor

Lönerna i förestående statsförslag äro inom angivna lönegrader beräknade för den högsta löneklass å B-ort, enligt vilken vederbörande befattningshavare äger rätt att uppbära lön.

Kap. VII. Statens övertagande av Hall.

I de sakkunnigas direktiv ingår att undersöka förutsättningarna för ett förstatligande av åkerbrukskolonien Hall. Båda de alternativa förslag till användning av egendomen, som de sakkunniga i det föregående framlagt, torde nödvändiggöra, att staten förvärvar äganderätten till Hall.

Givetvis vore det tänkbart att till annan lämplig egendom förlägga den anstaltsverksamhet, som nu är ifrågasatt att äga rum å Hall. Men redan de stora ekonomiska intressen, vilka staten har att bevaka i Hall-egendomen, tala för ett statsövertagande. Härtill kommer, att hänsynen till Oscar-Josephina-föreningens många donatorer synes kräva, att åkerbrukskolonien Hall även för framtiden såvitt möjligt användes för något vårdändamål, som icke är allt för avlägset från föreningens ursprungliga uppgift. Slutligen måste de sakkunniga räkna med den å Hall anställda personalen, mot vilken staten bör visa skälig hänsyn. Onekligen blir det lättare att lösa de tämligen svåra frågorna om denna personals framtida ställning och utnyttjande, därest staten övertager egendomen och dit förlägger någon vårdanstalt. Alla dessa skäl skulle dock icke i och för sig motivera ett inköp, om ej därtill kunde läggas, att egendomen är välbelägen och ur många synpunkter värdefull i statens hand.

Då enligt de sakkunnigas förslag den å Hall för närvarande i Oscar-Josephina-föreningens regi bedrivna skyddshemsverksamheten skall överflyttas till annan anstalt, anmäler sig i detta sammanhang såsom ett i viss mån fristående spörsmål, huruvida man kunde tänka sig, att föreningen i fortsättningen bedreve skyddshemsverksamhet å annan plats. Närmast till hands skulle då ligga, att föreningen fortsatte sin nuvarande mera provisoriska verksamhet på den ifrågasatta anstalten för själsligt abnorma skyddshemselever å Lövsta. De sakkunniga anse sig därför, med bortseende från åkerbrukskolonien Hall, böra till behandling upptaga frågan, huruvida föreningen lämpligen i fortsättningen skall svara för någon del av skyddshemsorganisationen.

I den nya organisation av skyddshemsverksamheten, som fastställts av 1936 och 1937 års riksdagar, ingå ett flertal hem, vilka tillhöra enskilda stiftelser och sammanslutningar. Statsmakterna hava således icke ställt sig principiellt avvisande till ett fortsatt utnyttjande av det enskilda intresset på här berörda område. I stort sett kan man säga, att två skäl kunna föranleda ett överlåtande åt enskilda föreningar eller stiftelser att handhava skyddshemsverksamhet: dels kan man därigenom i vissa fall åt verksamheten bevara donationsmedel, som stundom uppgå till betydande belopp, och dels får staten tillgodogöra sig det ideella intresse för skyddshemsvården, som en sammanslutning kan representera. Inte minst har den sistnämnda synpunkten betydelse vid utväljande av lämplig personal.

Vad Hall beträffar har staten under senare år måst helt bära det ekonomiska ansvaret för den av föreningen bedrivna verksamheten. De medel, som under årens lopp genom donationer, testamenten eller gåvor överlämnats till förmån för Hall, äro i huvudsak förbrukade.

Samtidigt som staten nödgats försträcka medel till verksamheten, har man också sökt stärka den statliga ekonomiska kontrollen över anstaltens förvaltning. Obestridligt är dock, att nämnda kontroll aldrig kan bliva så ingående vid en enskild statsunderstödd anstalt som vid statens egna inrättningar. Upprepade gånger hava statsmakterna i efterhand måst täcka uppkomna brister, utan att de vid verksamhetens fortgång kunnat öva tillräckligt inflytande å handhavandet av föreningens medel. Ur ekonomisk synpunkt kan staten således icke hava något intresse av att Oscar-Josephina-föreningen fortsätter sin skyddshemsverksamhet.

Föreningen kan icke heller ur ideell synpunkt jämföras med de enskilda sammanslutningar, vilka enligt den nya organisationen skola bedriva skyddshemsverksamhet. Uppmärksammas bör nämligen, att föreningen har en mycket ringa anslutning. Om man bortser från den delvis av Kungl. Maj:t utsedda styrelsen — vars värdefulla arbete de sakkunniga gärna vilja vitsorda — kan föreningen i övrigt icke erbjuda staten några större personliga insatser.

De sakkunniga anse således på skäl, som här anförts, att Oscar-Josephina-föreningen icke i fortsättningen bör bedriva skyddshemsverksamhet. Det är de sakkunniga angeläget understryka, att de med detta sitt ståndpunkts-tagande icke velat förringa betydelsen av föreningens förtjänstfulla verksamhet på barnavårdsområdet.

Villkoren för statens övertagande av Hall. De sakkunniga övergå härefter till att behandla villkoren för statens övertagande av Hall. Därvid vilja de sakkunniga inledningsvis lämna en redogörelse för tidigare förhandlingar i syfte att staten skulle övertaga Hallanstalten.

Redan i början av år 1920 framställdes från Oscar-Josephina-föreningens sida förslag, att staten skulle inköpa Hall. I ett häröver den 9 november 1920 avgivet utlåtande tillstyrkte fattigvårdslagstiftningskommittén, att staten förvärvade anstalten. Proposition i ämnet, som hade förebådats vid 1921 års riksdag, blev emellertid icke avgiven, enär ytterligare utredning av frågan ansågs påkallad. I sitt den 19 april 1921 avgivna betänkande angående den offentliga barnavården hade visserligen nyssnämnda kommitté föreslagit, att staten själv skulle anordna anstalter för de grupper av vanartade, som enligt lagförslaget borde uppfostras avskilda från andra vanartade i särskilda skyddshem, eller åtminstone helt ansvara för driftkostnaderna vid sådana anstalter, och kommittén hade i samband härmed ifrågasatt statsförvärv av Hall enligt det av föreningen gjorda erbjudandet. I propositionen nr 150 till 1924 års riksdag framlades emellertid en från fattigvårdslagstiftningskommitténs förslag avvikande plan till lösning av nyssnämnda spörsmål, i det att anordnandet av nya statsanstalter ansågs böra undvikas och i stället hela uppfostringsverksamheten av ifrågavarande klientel anförtros åt ett antal föreningar och stiftelser i av dem redan tillhöriga eller för ändamålet anordnade anstalter. I enlighet med denna plan, som vann riksdagens godkännande, träffades mellan staten och Oscar-Josephinaföreningen såsom ägare till Hall avtal om anordnande å Hall av en centralanstalt för gossar. Frågan om statsinköp av Hall blev ånyo aktuell i anledning av en utav föreningen i skrivelse den 31 augusti 1925 gjord framställning, att staten måtte inköpa Hall. I den till 1926 års riksdag avlätna propositionen (nr 124), vari framställning gjordes om åtgärder från statens sida för uppehållande av verksamheten vid Hall, avvisades förslaget om statsinköp av Hall samt förordades i stället, att det statliga ingripandet till förmån för anstalten skulle ske i form av dels statslån och dels årligt statsbidrag till föreningen. Riksdagen godkände visserligen den föreslagna formen för statsingripandet men uttalades samtidigt, att starka skäl syntes tala för att staten inköpte egendomen och helt övertog verksamheten vid densamma. I statsutskottets utlåtande (nr 121) hade framhållits önskvärdheten av att preliminär överenskommelse om inköp träffades med föreningen och att förslag därom snarast möjligt förelades riksdagen, vilket uttalande emellertid utslöts i riksdagsskrivelsen. I enlighet med ett av riksdagen uttalat önskemål stipulerades av Kungl. Maj:t i brev den 29 juni 1926 såsom villkor för statslånets erhållande, att staten skulle äga rätt inköpa Hall — med undantag av Hågakolonien, om vars överlåtande till staten särskilt avtal träffats — mot av föreningen i skrivelsen den 31 augusti 1925 föreslagen köpeskilling av 500 000 kronor. Sedermera fastställdes genom Kungl. brev den 20 juni 1930 nu gällande överenskommelse mellan Kungl. Maj:t och kronan samt föreningen rörande övertagande av Hall, enligt vilken överenskommelse sta-

ten skall äga att för en köpesumma av 550 000 kronor och på de villkor i övrigt, som kunna träffas, inköpa egendomen Hall — med undantag av Hågakolonien — med å egendomen anlagd åkerbrukskoloni jämte döda och levande inventarier, varvid oguldna belopp av vissa föreningen av staten beviljade lån å tillhoppa 525 000 kronor skola gå i avräkning å köpeskillingen. Beträffande Hågakolonien har staten i överenskommelse med föreningen den 12 juni 1925 förbehållit sig rätt att under vissa omständigheter övertaga nämnda koloni med tillhörande jordområde mot återställande av den in-teckning i Hall å 125 000 kronor, som lämnats såsom säkerhet för det för koloniens anläggande erhållna statslånet å samma belopp.

Under erinran om berörda överenskommelser den 12 juni 1925 och den 20 juni 1930 hava de sakkunniga i skrivelse till föreningens styrelse anhållit, att styrelsen ville meddela de sakkunniga, huruvida föreningen för överlåtande av Hall å staten ansåge sig böra uppställa några ytterligare villkor utöver dem, som innehölles i överenskommelserna.

Styrelsens för Oscar-Josephina-föreningen skrivelse. I anledning härav har styrelsen i skrivelse till de sakkunniga, efter att till en början hava lämnat en redogörelse för föreningens syfte samt åkerbrukskolonien Halls tillkomst och utveckling ävensom av föreningen till staten gjorda erbjudanden att inköpa Hall, anfört bland annat följande:

I sin förberörda skrivelse den 31 augusti 1925 med erbjudande till staten att inköpa Hall hade föreningen framhållit, hurusom ett nedläggande av den dåvarande verksamheten vid Hall skulle innebära ett svårt avbräck för barnavårdssaken i vårt land, i det att en stor del av rikets län och städer vore helt eller till stor del hänvisade till Hall för erhållande av skyddshemsplatser. Synnerligast för de mera svårskötta elevernas vård måste stora vanskligheter på många håll möta. En central anstalt torde för detta ändamål förbliva oundgänglig. Innan föreningen vidtoge anstaltens försäljning till enskild person, ville därför föreningen hembjuda kolonien till inköp av staten. Enligt gjorda beräkningar vore egendomen med inventarier värd minst 700 000 kronor. Om staten önskade inköpa densamma i ändamål att fortfarande använda den såsom åkerbrukskoloni för vanvårdad ungdom, ansåge sig föreningen dock för att säkerställa detta i föreningens stadgar i främsta rummet upptagna ändamål kunna nedsätta köpeskillingen till 500 000 kronor. Efter avdrag av föreningens skulder å 200 000 kronor skulle densamma alltså äga ett återstående kapital av 300 000 kronor att användas för föreningens hittills av densamma icke fullföljda uppgift att verka för frigivna fångar. Under åberopande härav hade föreningen hemställt, att därest ej ett samtidigt begärt statsanslag av 50 000 kronor för budgetåret 1926/1927 såsom bidrag till upprätthållande av åkerbrukskoloniens verksamhet under samma tid bleve av riksdagen beviljat, Kungl. Maj:t måtte för uppfostringsverksamhetens fortsättande föreslå riksdagen att av föreningen inköpa Hall med där anlagda åkerbrukskoloni jämte döda och levande inventarier för en kontant köpesumma av 500 000 kronor och på de

villkor i övrigt, som kunde överenskommas, bland annat till säkerställande av tjänstemännens anställning m. m.

Nu hade emellertid statsmakterna beslutat, att staten skulle övertaga all samhällets skyddshemsvård och för denna uppdragit riktlinjer, som innebure ett upphörande av den vid Hall hittills bedrivna verksamheten och utslöte möjlighet för föreningen att i fortsättningen bedriva uppfostringsverksamhet av den art, som i föreningens ursprungliga stadgar angåves. Föreningen skulle sålunda nödgas att avstå egendomen, dess enda tillgång, utan egentligt gagn för de med föreningens stiftande avsedda ändamål och mot ett vederlag i penningar, som, då staten innehade inteckningar i egendomen å tillhoppa 650 000 kronor, innebure ett överskott av allenast 25 000 kronor. Nödig hänsyn till de ädla viljor, som i det förgångna genom testamenten och donationer till betydande belopp möjliggjort organiserandet av föreningens samhällsgagnande uppfostrarverksamhet, syntes kräva, att föreningen av sina tillgångar, d. v. s. värdet av egendomen Hall med anstalten jämte yttre och inre inventarier, finge behålla ett belopp, som möjliggjorde ett verksamt fullföljande av det andra ändamålet med föreningens stiftande eller lämnande av stöd och hjälp åt frigivna fångar. För detta förslag talade enligt styrelsens mening ytterligare två omständigheter, nämligen dels storleken av de betydande bidrag, som under årens lopp utgått till kolonien från den till förmån för frigivna fångar upprättade fångvårdsanstaltens besparingskassa, dels ock värdet av föreningens tillgångar.

De belopp, som under åren 1880—1911 från besparingskassan utbetalats till bestridande av driftkostnaderna vid åkerbrukskolonien Hall, hade uppgått till sammanlagt 711 038 kronor. I denna summa hade ej inräknats ett belopp av 60 000 kronor, som från besparingskassan utgått för verkställande av vissa byggnadsarbeten vid kolonien.

Genom att åkerbrukskoloniens drift på detta sätt finansierats med medel från fångvårdsanstaltens besparingskassa, hade staten undgått att betungas med dessa högst betydande utgifter. Den verksamhet för frigivna fångar, som besparingskassan i främsta rummet skulle tjäna, hämmades emellertid starkt genom denna anordning. Det syntes under sådana förhållanden icke vara obilligt, att vid ett överlämnande av åkerbrukskolonien Hall till staten den för närvarande hårt beträngda skyddsverksamheten bland frigivna fångar finge någon ersättning för de penningbelopp, som under gångna år lämnats till åkerbrukskolonien.

Rörande värdet av föreningens tillgångar ville föreningen erinra, att dessa av år 1925 tillkallade sakkunniga värderats till sammanlagt 1 000 850 kronor 99 öre. Värdena å anstaltsbyggnaderna och samtliga inventarier hade därvid upptagits till därför i föreningens bokslut för år 1924 angivna belopp. Efter denna tid hade tillkommit anstaltsbyggnaden vid Håga samt en nyuppförd föreståndarebostad därstädes, varjämte — bortsett från med statsmedel utförda byggnadsarbeten — väsentliga förbättringar utöver vanligt underhåll vidtagits å en del av de äldre anstaltsbyggnaderna. Med de vär-

den, som i åkerbrukskoloniens senast föreliggande bokslut upptagits å anstaltens byggnader och inventarier, komme man till ett totalvärde för egendomen och anstalten med inventarier av 1 166 172 kronor.

Under dessa omständigheter funne föreningens styrelse det vara skäligt, att vid ett statens övertagande av egendomen Hall med anstalten och inventarier föreningen tillerkändes ett vederlag, som medgäve ett överskott tillräckligt för igångsättande av hjälpverksamhet bland frigivna fångar. Föreningen hade redan i sin ovannämnda skrivelse den 31 augusti 1925 angivit ett belopp av 300 000 kronor vara härför erforderligt, och kunde styrelsen icke föreställa sig annat än att den summa, som staten därigenom skulle komma att erlægga för egendomen i dess helhet jämte anstalt och inventarier, motsvarade det nuvarande saluvärdet för denna särdeles välbelägna egendom med därå uppförd åkerbrukskoloni och med dess betydande skogstillgångar. Skedde en sådan uppgörelse, skulle föreningen icke fordra särskild ersättning för överlåtandet av de kontant inbetalda andelar, som föreningen för egendomen Hall innehade i nedannämnda ekonomiska föreningar, nämligen i

1) Östertälje elektriska distributionsförening u. p. a.	232	
andelar à kr. 50:—		kronor 11 600:—
2) Lantmännens mjölkförsäljningsförening u. p. a.		
(Mjölcentralen) avgift för 60 kor à kr. 40:—		» 2 400:—
3) Stockholmsortens slaktdjursförsäljningsförening u. p. a.		
insatsbelopp till och med den 31 mars 1937		» 391: 61
4) Stockholms läns skogsägareförening u. p. a. 1 andel	..	» 25:—.

Styrelsen har vidare framhållit angelägenheten av att de nuvarande befattningshavarna vid Hall bereddes anställning eller pension eller ock på annat sätt kompenseras, ävensom att staten övertog ansvaret för från anstalten utgående pensioner till vissa f. d. befattningshavare eller sådana befattningshavares efterlevande.

Slutligen har styrelsen meddelat, att styrelsen i samband med föreningens medel förvaltade under form av särskilda fonder vissa under åren föreningen tillkomna donationer, vilka hade andra ändamål än att enbart främja driften av anstalten. Dessa vore: 1) Fru Rosa Nachmansons stipendiefond, vars avkastning skulle användas till understöd för utbildning vid yrkesskolor eller på annat sätt åt från Hall utgångna elever samt till anslag åt lärare och förmän vid Hall för resor i studieändamål, 2) Direktör Fredrik Fants minnesfond, vars avkastning skulle användas till bidrag till hjälpbehövande forna Hallelever, 3) Oscar Hirschs fond, vars avkastning skulle användas till förmån för avgående elever och 4) Fonden till elevernas uppmuntran, vars ändamål framginge av namnet. I bokslutet den 30 juni 1936 hade den utgående behållningen för dessa fonder (inkl. ej förbrukad, salderad ränta) uppgått till:

Fru Rosa Nachmansons fond	kronor	16,882: 08
Direktör Fredrik Fants minnesfond	»	2 810: 52
Oscar Hirschs fond	»	11 469: 35
Fonden till elevernas uppmuntran	»	5 761: 02

Summa kronor 36 922: 97.

Dessa fonder, vilka vore placerade i obligationer eller genom insättning å särskilda bankinrättningar utan sammanblandning med föreningens medel, måste även för framtiden förvaltas för sina särskilda ändamål. Vid ett eventuellt statsövertagande av Hall ansåge styrelsen det vara lämpligast, att staten även övertog förvaltningen av fonden till elevernas uppmuntran. Styrelsen ville dock uppställa det villkoret, att fondens avkastning ej finge ingå som en tillgång i omkostnadsstaten för den tilltänkta statsanstalten å egendomen utan hölles helt fri från vederbörande anstalts driftkostnader.

Avkastningen av F. Fants minnesfond och O. Hirschs fond torde böra tillgodokomma det till Bona numera överlämnade klientel, som tidigare överlämnats till Hall och förvaltningen av dessa fonder åtminstone tillsviðare tillkomma föreningens styrelse. Beträffande Rosa Nachmansons fond funnes ej några testamentariska bestämmelser för användningen av densamma utan dessa hade meddelats av föreningens styrelse. Vid sådant förhållande funne styrelsen lämpligt, att jämväl denna donation fortfarande förvaltades av föreningens styrelse, som hade möjlighet att meddela de ändrade bestämmelser för avkastningens disposition, vilka kunde befinnas nödiga för donationens användning.

De sakkunniga.

Föreningens styrelse vill göra gällande, att egendomen Hall jämte därå uppförda byggnader i själva verket skulle representera ett vida högre värde än vad som motsvaras av den ersättning, som staten i enlighet med förenämnda överenskommelser med föreningen förbundit sig att lämna vid övertagande av egendomen. I avseende härå torde uppmärksammas, att av det av styrelsen uppgivna totalvärdet för egendomen och anstalten jämte inventarier, 1.166 172 kronor, ett belopp av icke mindre än 562 569 kronor 20 öre belöper å anstaltsbygganderna. Därest egendomen försålde i öppna marknaden till enskild person, torde sistnämnda byggnader icke representera något större saluvärde. Snarare komme förefintligheten av dessa byggnader att försvåra en sådan försäljning, enär någon annan lämplig användning av desamma än till anstaltsändamål näppeligen är tänkbar.

Det värde, åkerbrukskolonien Hall representerar i statens hand, beror i väsentlig grad av den anstaltsverksamhet, som kan komma att bedrivas å egendomen. Vare sig dit förlägges statens uppfostringsanstalt för sinnesslöa gossar eller en fångvårdsanläggning — de båda föreliggande alternativen — torde emellertid nuvarande anstaltsbyggnader i icke ringa utsträckning kunna utnyttjas. Sannolikt är dock, att ett användande av nämnda byggnader kommer att draga med sig högre driftkostnader, än vad eljest skulle behöva

bliva fallet. Så synes i alla händelser komma att ske, därest till Hall överflyttas tidigare nämnd sinnesslöanstalt.

De sakkunniga vilja icke helt bestrida, att egendomen Hall vid ett fördelaktigt utnyttjande av befintliga anstaltsbyggnader kan vara värd ett något högre pris än det i överenskommelse mellan Oscar-Josephina-föreningen och staten bestämda. Utöver vad ovan nämnts om de framtida driftkostnaderna bör emellertid i detta sammanhang observeras, att staten vid övertagandet av Hall måste påtaga sig en del förpliktelser mot personal i form av pensioner, lön å indragningsstat etc. De sakkunniga återkomma senare till detta spörsmål. Tages hänsyn jämväl till dessa förhållanden, synes den tidigare fastställda köpesumman näppeligen böra höjas. I varje fall hava de sakkunniga, vilka i första hand måste bevaka statsverkets intressen, icke någon anledning att föreslå ett hävande av tidigare fastställda avtal.

De sakkunniga utgå ifrån, att de andelar, som föreningen för egendomen Hall innehar i vissa ekonomiska föreningar, medfölja vid försäljningen, samt att någon förhöjning av köpeskillingen icke i anledning härav bör kunna ifrågasättas.

Oscar-Josephina-föreningens framtida verksamhet. Föreningens styrelse erinrar, att föreningen vid dess stiftande 1873 hade till syfte, utom tillrättaförande av unga vanartade, även att bedriva hjälpverksamhet bland frigivna fångar. Styrelsen ifrågasätter nu — under framhållande bland annat att egendomens värde måste anses vida överstiga den överenskomna köpeskillingens belopp — att föreningen vid statens övertagande av egendomen skulle tillerkännas ett vederlag, som medgäve ett överskott tillräckligt för igångsättande av hjälpverksamhet bland frigivna fångar.

De sakkunniga anse oförmälda verksamhet i och för sig synnerligen behjärtansvärd och förtjänt av kraftigt understöd. För detta ändamål äro emellertid såväl fångvårdsstyrelsen som enskilda organisationer — i främsta rummet svenska skyddsförbundet och de till detsamma anslutna föreningarna — sedan länge verksamma. Staten har också ställt betydande medel till förfogande för främjande av den sålunda bedrivna, erkänt samhällsgagnande verksamheten. De sakkunniga äro därför icke övertygade om behovet av en ny frivillig organisation på detta område. Uppenbart är i varje fall, att om Oscar-Josephina-föreningen skall kunna göra en sådan insats i arbetet bland frigivna fångar, att den kan vara värd att understödjas med statsmedel, kräves i viss mån ett återupplivande av föreningens arbete. Föreningen, som på sin tid hade mellan 300 och 400 medlemmar, lärer nämligen enligt uppgift numera icke räkna mer än ett 30-tal. Skulle emellertid föreningen i framtiden visa sig mera livskraftig, torde frågan om statsunderstöd för dess verksamhet böra upptagas till förnyad prövning.

De sakkunniga anse alltså, att staten i viss mån bör intaga en avvaktande hållning till Oscar-Josephina-föreningens arbete. Det lärer närmast ankomma på föreningens styrelse att uppdraga riktlinjerna för den framtida verksamheten. De sakkunniga vilja för sin del inskränka sig till att föreslå, att

föreningen i fortsättningen som hittills förvaltar de i styrelsens skrivelse omförmälda fonderna.

Försäljning av Hågakolonien. Såsom i det föregående omförmälts, har fråga uppkommit, att Stockholms läns landsting skulle förvärva Hågakolonien. I samband med de förhandlingar i frågan, som på sin tid av de sakkunniga upptogos med representanter för landstingets förvaltningsutskott, hade av de sakkunniga uppgjorts två alternativa förslag, betecknade som alternativ I och II, vilka skilde sig med avseende å de jordområden, som vid en ifrågasatt försäljning skulle medfölja de till kolonien hörande byggnaderna. De sakkunniga hade med hänsyn till att brukningen från huvudgården av vissa jordområden vid Hågakolonien var förenad med betydande olägenhet uttalat, att en försäljning i enlighet med alternativ II — vilket förutsatte, att två områden, bestående av 15·31 hektar åker, skog och tomtmark respektive 16·92 hektar åker, skulle omfattas av överlåtelsen — innebure den för Halls framtida användning lämpligaste lösningen. De sakkunniga förklarade sig också beredda att förorda Hågakolonien övertagande av landstinget enligt nyssnämnda alternativ till ett pris av lägst 135 000 kronor. På sätt tidigare nämnts, har frågan om Hågakolonien övertagande av landstinget varit föremål för behandling av landstinget innevarande år. Därvid beslöt landstinget att för vårdhemsändamål förvärva Hågakolonien i enlighet med sistnämnda förslag, varjämte erforderliga medel, beräknade till 95 000 kronor utöver förutsatt statsbidrag för ändamålet, anvisades av landstinget.

De sakkunnigas förordande av Hågakolonien försäljning grundades på den uppfattningen, att Hall-egendomen vid användning för skyddshems- eller sinnesslöandamål är allt för stor och svårskött. Huruvida så jämväl är förhållandet, om fångvården kommer att övertaga egendomen, undandraget sig de sakkunnigas bedömande.

De sakkunniga få alltså med stöd av det anförda hemställa, att staten måtte dels för en köpesumma av 550 000 kronor förvärva egendomen Hall — fränsett Hågakolonien — med å egendomen anlagd åkebrukskoloni jämte döda och levande inventarier, allt i enlighet med den 20 juni 1930 träffad överenskommelse, dels ock jämlikt överenskommelse den 12 juni 1925 förvärva den s. k. Hågakolonien. Vidare vilja de sakkunniga föreslå, att staten därefter för en köpesumma av 135 000 kronor till Stockholms läns landsting försäljer Hågakolonien med i det föregående omnämnt jordområde. Detta dock under förutsättning, att kolonien, vid ett utnyttjande av Hall för fångvårdsändamål, icke erfordras för fångvårdens behov.

Till frågan om medel för täckande av de med statens övertagande av Hall förenade kostnaderna ävensom vissa spörsmål, som äga samband med landstingets förvärvande av Hågakolonien, återkomma de sakkunniga längre fram.

Jämväl frågan om beredande av anställning respektive pensionering åt den vid Hall anställda personalen jämte övertagande av nu från anstalten utgående pensioner till förutvarande befattningshavare med flera kommer att av de sakkunniga behandlas i det följande.

Kap. VIII. Utgifter för övertalig personal m. m.

De sakkunniga hava undersökt, i vad mån å de av utredningen berörda anstalterna finnes personal, vilken icke efter omorganisationen med säkerhet kan beredas fortsatt anställning. Därvid hava de sakkunniga icke sökt att i detalj beräkna, var den ene eller andre befattningshavaren skall kunna placeras. Detta måste bliva de framtida anstaltsstyrelsernas sak. För de sakkunniga har det mest angelägna varit att beräkna den kostnad, som statsverket kan få ikläda sig för övertalig personal. Nämnda utgift låter sig ännu icke exakt angivas, då man icke med säkerhet kan i en del fall avgöra, huruvida en befattningshavare kan erhålla förnyad anställning. Det resultat, till vilket de sakkunniga kommit, torde få anses representera den maximikostnad för statsverket, som i här berört avseende kan bliva en följd av den ändrade anstaltsorganisationen.

En stor del av de å Hall respektive Salbohed anställda befattningshavarna äro icke direkt knutna till uppfostringsarbetet. Detta gäller sålunda om viss förvaltnings-, jordbruks- och ekonomipersonal. De sakkunniga hava utgått ifrån, att nämnda befattningshavare skola kunna i stort sett erhålla fortsatt anställning å sina nuvarande arbetsplatser, oavsett vilken vårduppgift vederbörande anstalt i framtiden kan komma att få.

Å åkerbrukskolonien Hall hava under de två sista åren anställts åtskilliga nya befattningshavare. Dessa måste, enligt de sakkunnigas mening, redan vid anställningens tillträdande haft klart för sig, att de icke med säkerhet kunde påräkna ordinarie tjänst. Under nämnda år har nämligen frågan om Halls framtida användning befunnit sig i ett så svävande skick, att anstaltsstyrelsen ej kunnat hava någon uppfattning om det framtida personalbehovet på längre sikt. Styrelsen har också tagit konsekvensen härav och endast tillsatt dessa nytillträdande befattningshavare på förordnande.

När de sakkunniga konstatera detta förhållande, vilja de därmed icke påstå, att nyssnämnda befattningshavare ej i viss utsträckning skola kunna beredas fortsatt anställning å någon av de anstalter, det här gäller. Men de sakkunniga hysa den bestämda meningen, att, om dylik befattningshavare blir övertalig, staten icke kan eller bör ikläda sig några särskilda förpliktelser.

Vid den undersökning, som de sakkunniga från i det föregående angivna utgångspunkter verkställt, har det visat sig, att å Salbohed icke några större svårigheter synas föreliggande beträffande personalens framtida placering. Vid Hall ligger saken något annorlunda till. I syfte att i fråga om personalen å nämnda anstalt göra utredningen så fullständig som möjligt hava befattningshavarna själva fått till de sakkunniga framföra sina önskemål i förvarande hänseende.

Av den vid åkerbrukskolonien Hall mera fast knutna personalen synes — fränsett direktören, till vilken de sakkunniga återkomma här nedan — samtliga befattningshavare utom sex med stor sannolikhet kunna beredas fortsatt anställning inom här föreliggande vårdområden. De befattningshavare,

beträffande vilkas framtida användning de sakkunniga äro tveksamma, befinna sig samtliga i lägre tjänsteställning och äro födda något av åren 1879—1882. Då åkerbrukskolonien Hall synes kunna upphöra med sin nuvarande verksamhet tidigast 1939, skulle alltså nämnda befattningshavare hava uppnått en ålder av 57—60 år. I fråga om tjänstetidens längd komma de att kunna åberopa 17—26 tjänsteår. Skäligheten synes bjuda, att staten, för den händelse här nämnd personal icke kan i fortsättningen utnyttjas, beviljar befattningshavarna pensioner till lämpliga belopp. Om härför beräknas en medelkostnad av 1 500 kronor per år och befattningshavare, skulle den totala årliga kostnaden, frånsett eventuellt dyrtidstillägg, bliva omkring 9 000 kronor. Emellertid vilja de sakkunniga framhålla, att personalen å Hall tidigare erhållit pension genom beslut i varje särskilt fall av riksdagen. Nyss nämnda övergångskostnad kan därför endast sägas komma att gälla den tid, som förflyter, intill dess befattningshavarna eljest skulle hava kommit i åtnjutande av pension.

Av skäl, som i det föregående angivits, anse sig de sakkunniga icke nu böra framställa något förslag om pensionering av de befattningshavare, det här gäller. Det torde i stället böra ankomma på styrelsen för Oscar-Josephina-föreningen att i sinom tid, då det kan bedömas, huruvida befattningshavarna komma att bliva övertaliga, hos Kungl. Maj:t göra framställning i ämnet.

Vidkommande direktören å Hall kan heller icke med säkerhet bedömas, huruvida lämplig anställning kan beredas honom å någon av de nyorganiserade anstalterna. De sakkunniga anse sig därför nödsakade att räkna med den möjligheten, att så icke skall bliva fallet. I anledning härav vilja de sakkunniga söka angiva den kostnad, som kan uppkomma genom direktörens överförande å indragningsstat.

I detta sammanhang bör omnämnas, att Hall-direktören, som är född 1891, varit knuten vid anstalten sedan 1929. Tidigare har han varit i statsjänst under sammanlagt sju år, därav omkring tre år som förste lärare å statens provisoriska uppfostringsanstalt å Venngarn och ungefär fyra år som föreståndare för statens uppfostringsanstalt för sinnesslöa gossar å Salbohed. Därjämte har han omkring tre år varit i Göteborgs stads tjänst som föreståndare för sinnesslöanstalten Stretered.

När de sakkunniga sökt efter lämplig norm för ersättning till här nämnde direktör, hava de stannat vid bestämmelserna angående genom statens övertagande av småskoleseminarierna överflödiga lärare vid de förutvarande landstingsseminarierna. En jämförelse giver sig här ganska naturligt. Bemälda lärare voro icke anställda i statsjänst, men statsbidrag utgingo till deras avlöning. Detsamma gäller beträffande direktörstjänsten å Hall. För denna utgår ett lönebidrag av statsmedel, beräknat efter lönegraden B 26. Därutöver har föreningen lämnat lönefyllnad, så att den totala lönen anslutit sig till lönegrad B 27. Lärarna vid de förutvarande landstingsseminarierna blevo utan anställning genom av staten företagen omorganisation av verksamheten. Detsamma kommer att gälla här, såvida Hall-direktören icke kan beredas fortsatt anställning.

För ovan nämnda lärare fastställde 1933 års riksdag följande grunder för statsbidrag till deras lön å indragningsstat:

Såsom bidrag till avlöning åt ordinarie lärare vid nedlagt småskoleseminarium, vilken uppförts på indragningsstat hos landsting, skulle tills vidare till vederbörande huvudman utgå ett belopp, motsvarande dels grundlön och av läraren intill tidpunkten för seminariets nedläggande intjänade ålderstillägg, dels tillfällig löneförbättring, beräknad efter för A-ort gällande belopp, dels ock dyrtidstillägg, beräknat på sådant sätt, att det procentuella dyrtidstillägget i varje särskilt fall minskades till hälften.

Dessutom bestämdes, att om dylik lärare erhöle ordinarie anställning å rikets, riksdagens eller kommuns stat, statsbidrag endast skulle utgå med så stort belopp, som erfordrades för att den sammanlagda inkomsten komme att uppgå till den summa, han skulle hava ägt uppbära, om han fortfarande bestritt sin å indragningsstat uppförda seminarierjänst. Vid tillfälliga förordnanden skulle Kungl. Maj:t i varje särskilt fall besluta, om och i vilken utsträckning statsbidrag till avlöning å indragningsstat borde utgå.

I motsats till lärarna vid de förutvarande landstingsseminarierna har direktören å Hall, vars tjänst är pensionsreglerad i statens pensionsanstalt, åtnjutit lön efter för så kallade reglerade verk gällande grunder. De sakkunniga vilja ifrågasätta, att han vid eventuellt entledigande erhåller lön i lönegrad B 26 samt därå löpande dyrtidstillägg. Avlöningen bör emellertid utgå efter A-ort.

Önskvärt synes ur alla synpunkter vara, att ny anställning beredes Halldirektören snarast möjligt. I detta syfte bör stadgas skyldighet för honom att efter Kungl. Maj:ts bestämmande mottaga ny befattning i statstjänst mot åtnjutande av avlöning, som icke understiger den för lönegrad B 26 å respektive ort gällande. Skulle han erhålla tjänst å landstings eller kommuns stat, synes lönen å indragningsstat böra minskas med hänsyn till att den sammanlagda inkomsten skall motsvara minst å vederbörande ort för lönegrad B 26 gällande förmåner.

Jämväl i fråga om direktören synes böra gälla, att det bör ankomma på styrelsen för Oscar-Josephina-föreningen att i sinom tid göra eventuellt erforderlig framställning hos Kungl. Maj:t angående lön å indragningsstat.

I styrelsens tidigare omnämnda skrivelse meddelas, att föreningen för närvarande betalar följande årliga pensioner och understöd till före detta befattningshavare eller deras efterlevande, nämligen

f. d. läraren Johan Emil Holmén, född 1856, tilläggspension	kronor	1 000
f. d. befallningsmannen Per Viktor Carlsson, född 1851, tilläggspension	»	400
f. d. skogvaktaren Anders Nikolaus Askerin, född 1852, tilläggspension	»	300
Gully Fant, född 1851, änka efter f. d. direktören Fredrik Fant, understöd	»	1,200
f. d. kokerskan Ida Maria Pettersson, född 1874, understöd	»	100

eller tillsammans kronor 3 000

Enligt vad de sakkunniga under hand erfarit har av förenämnda pensionärer Holmén nyligen avlidit, varför summan av föreningens pensions- och understödsförpliktelser numera uppgår till 2 000 kronor för år. Styrelsen hemställer i sin skrivelse, att statsverket efter åkerbrukskoloniens nedläggande måtte påtaga sig dessa utgifter. De sakkunniga vilja för sin del tillstyrka detta.

Kap. IX. Kostnader.

De sakkunniga övergå nu att redogöra för de kostnader, som den föreslagna organisationen av här ifrågavarande anstalter skulle komma att medföra. Kostnaderna utgöras av *dels* engångskostnader *dels* kostnader för anstalternas årliga underhåll och drift *samt dels* övergångskostnader. För överskådlig hetens skull hava de sakkunniga därvid ansett lämpligast, att under varje anstalt redogörelse lämnas för såväl engångskostnader som driftkostnader. Undantag härutinnan har dock befunnits böra göras på det sätt, att kostnaderna för statens förvärv av Hall, vilket ansetts vara ett i detta sammanhang mera fristående spörsmål, icke upptagits under Hallanstalten utan behandlats under särskild rubrik.

1. Lövstaanstalten.

A. Engångskostnader.

Vad först beträffar anstalten för själsligt abnorma manliga skyddshemselever skall denna förläggas till kronoegendomen Lövsta i Trosa—Vagnhärads socken. De sakkunniga förutsätta, att nämnda egendom, som står under domänstyrelsens förvaltning, utan särskild kostnad av domänstyrelsen upplåtes för här ifrågavarande ändamål. Såsom förut nämnts, är egendomen emellertid upplåten på arrende intill den 14 mars 1940. Enligt vad de sakkunniga inhämtat av vederbörande domänintendent, lärer arrendatorn vara villig att före nämnda tidpunkt frånträda arrendet, därest så skulle påfordras från kronans sida. Vid egendomens frånträdande blir arrendatorn enligt gällande arrendekontrakt berättigad till ersättning för höstbruket med omkring 1 500 kronor. Dylik gottgörelse synes böra utgå oavsett tidpunkten för arrendets upphörande. Därjämte är arrendatorn berättigad att vid egendomens avträdande utbekomma gottgörelse för fast förlagda elektriska ledningar och anslutningskontakter, vilken gottgörelse beräknas till omkring 600 kronor. Å egendomen finnas, bland annat, ett par arrendatorn tillhöriga mindre hus ävensom vindpump med vattenledning till ladugården. Enligt vad de sakkunniga inhämtat, lärer ett övertagande av berörda hus ej böra ifrågakomma. Däremot torde i enlighet med tillämpad praxis inlösen böra äga rum av vindpumpen och vattenledningen. Kostnaden härför torde kunna uppskattas

till 800 kronor. Å andra sidan är arrendatorn skyldig att till kronan utgiva ersättning för brister, som vid avträdessyn kunna finnas föreligga. Enligt vad domänintendenten under hand meddelat de sakkunniga, torde den ersättning, som det i anledning härav skulle åligga arrendatorn att gälda, kunna beräknas till omkring 1 000 kronor. I enlighet med vad sålunda anförts torde statsverkets kostnader för egendomens övertagande kunna uppskattas till $(1\ 500 + 600 + 800 - 1\ 000 =)$ 1 900 kronor.

Det ligger i sakens natur, att, då nu ifrågavarande anstalt skall helt nyuppföras, den avgjort största posten under engångskostnaderna kommer att utgöras av utgifter för anstaltsbyggnader och bostadshus för personal. Enligt de kostnadsberäkningar, som verkstälts av den av de sakkunniga anlitate arkitekten (se Bil. 2), skulle dessa komma att uppgå till sammanlagt 788 860 kronor. Härtill komma enligt samma kostnadsberäkningar utgifter för utvändiga ledningar samt hydrofor 37 440 kronor, väg- och planeringsarbeten 10 000 kronor ävensom arvoden, administration och oförutsedda utgifter 74 700 kronor. Slutligen hava för reparation av lantbruksbyggnader m. m. beräknats 6 700 kronor. Sammanlagt skulle sålunda för byggnader och övriga anläggningar vid anstalten erfordras $(788\ 860 + 37\ 440 + 10\ 000 + 74\ 700 + 6\ 700 =)$ 917 700 kronor.

Vidare erfordras anskaffning av inventarier för anstalten. Kostnaderna härför hava av de sakkunniga uppskattats till 65 000 kronor. Härtill kommer särskild medicinsk och teknisk utrustning för anstalten, till vilket ändamål ansetts komma att åtgå 4 000 kronor.

För inköp av levande och döda inventarier till jordbruket böra avses 30 000 kronor.

De sammanlagda engångskostnaderna för anstalten skulle sålunda uppgå till $(1\ 900 + 917\ 700 + 65\ 000 + 4\ 000 + 30\ 000 =)$ 1 018 600 kronor.

B. Årliga driftkostnader.

På sätt av de sakkunniga i det föregående (sid. 35) framlagt förslag till lönestat för anstalten utvisar, har beloppet av löner till de på sådan stat uppförda befattningshavarna beräknats till 59 400 kronor för år.

Härvid är att märka, att anstaltens chef även skulle hava att fullgöra läkarvården vid skyddshemmet Skarvik-Tallåsen, för vilket bestyr ägaren av detta hem, Stockholms Stadsmission, skulle utgiva ersättning till statsverket, varom överenskommelse i sinom tid förutsatts komma att träffas med Stadsmissionen. I realiteten skulle sålunda de angivna lönekostnaderna komma att minskas med det belopp, som av Stadsmissionen kommer att erläggas till statsverket för läkarvård vid Skarvik-Tallåsen.

Det arvode av 2 000 kronor, som av de sakkunniga föreslagits skola tillkomma anstaltens chef för fullgörande av uppdrag såsom psykiatrisk rådgivare åt skyddshemsinspektören, torde böra bestridas från förslagsanslaget till skyddsuppfostran samt kommer sålunda ej att belasta anstaltens stat.

Till avlöning åt den arbetspersonal, som blir behöfvlig vid anstalten, hava de sakkunniga ansett komma att erfordras 15 000 kronor för år.

Kostnaderna för avlöning skulle alltså, fränsett dyrtidstillägg, komma att uppgå till (59 400 + 15 000 =) 74 400 kronor.

Såsom förut nämnts, bör för jordbrukets och trädgårdens skötsel erforderlig personal avlönas av inkomsterna från jordbruket respektive trädgården, vadan några kostnader ej behöva beräknas till avlöning åt denna personal.

Med ledning av kostnaderna vid vissa jämförliga skyddshem hava anstaltens övriga omkostnader av de sakkunniga uppskattats, på sätt framgår av följande sammanställning:

Reseersättningar	kronor	2 000
Expenser	»	9 300
Underhåll av byggnader	»	3 000
Inventarier	»	3 000
Renhållning	»	1 700
Utspisning	»	21 900
Beklädnad och sängkläder	»	9 000
Hälsa- och sjukvård inklusive tandvård	»	3 500
Undervisningsmateriel m. m.	»	500
Elevbelöningar	»	1 200
Diverse omkostnader	»	2 000

Summa kronor 57,100

I enlighet med det ovan anförda skulle de årliga driftkostnaderna för anstalten komma att uppgå till (74 400 + 57 100 =) 131 500 kronor. Härifrån böra dock dragas dels beloppet av hyra för bostäder, upplåttna till viss personal vid anstalten, vilket ansetts kunna uppskattas till 4 000 kronor, dels öck summan av från kommunerna inflytande elevavgifter eller (300 × 60 =) 18 000 kronor. Statsverkets årliga kostnader för anstalten skulle sålunda komma att utgöra (131 500 — 4.000 — 18 000 =) 109 500 kronor.

2. Salbohedsanstalten.

A. Engångskostnader.

Såsom förut nämnts, skulle Salbohedsanstaltens fortsatta användande såsom uppfostringsanstalt för vanartade sinnesslöa gossar nödvändiggöra vissa om- och nybyggnader vid anstalten. Det uppgjorda kostnadsförslaget till sådana om- och nybyggnader vid anstalten (se Bil. 3) slutar på 520 000 kronor.

En del av omändringsarbetena kunna utföras med tillhjälp av å anstalten befintlig arbetskraft.

I avseende å de ovan angivna arbetena är att märka, att dessa till stor del sedan länge ansetts påkallade för anstaltens försättande i ett tillfredsställande skick. Enligt en av anstaltens föreståndare verkställd, i januari 1929 till anstaltens styrelse överlämnad utredning rörande nödiga nybygg-

nader och omändringsarbeten å anstalten borde komma till utförande, bland annat, en ny ekonomibyggnad för 91 000 kronor, vissa ändringsarbeten av elevförläggningen för 31 000 kronor, samt nytt vårdhem eller ock 5 nya personalbostäder för 50 000 kronor. Berörda utredning överlämnades till statens organisationsnämnd, som fann ekonomibyggnaden böra komma till utförande under budgetåret 1939/1940. Kostnaderna hade därvid av organisationsnämnden uppskattats till 103 000 kronor.

I enlighet med vad nyss anförts torde de nu föreslagna nybyggnaderna och ändringsarbetena allenast delvis kunna anses direkt föranledda av omorganisationsförslaget. Utom ekonomibyggnaden, varav behovet vitsordats av organisationsnämnden, torde, på sätt av förutnämnda utredning får anses framgå, anordnandet av 5 bostadslägenheter för personal samt vissa ändringsarbeten i elevförläggningen sedan länge varit påkallade. Vidare är en särskild gymnastikbyggnad erforderlig för den nuvarande anstalten.

För anskaffning av inventarier för de nya byggnaderna torde böra beräknas ett belopp av 15 000 kronor.

B. Årliga driftkostnader.

Såsom framgår av de beräkningar, som av de sakkunniga gjorts i annat sammanhang (sid. 39), skulle lönerna till befattningshavare på anstaltens lönestat belöpa sig till 58 620 kronor för år. Till avlöning av erforderlig arbetspersonal torde böra beräknas 12,000 kronor för år. Härtill kommer arvode till läkare med 1 500 kronor för år. Kostnaderna till avlöning skulle sålunda, fränsett dyrtidstillägg, uppgå till $(58\ 620 + 12\ 000 + 1\ 500 =)$ 72 120 eller, i runt tal, 72 100 kronor för år.

För jordbruket och trädgården erforderlig personal bör, på sätt förut nämnts, avlönas av den avkastning, som härflyter av jordbruket och trädgården.

Vad i övrigt beträffar de årliga omkostnaderna för anstaltens drift hava de sakkunniga i samråd med anstaltens föreståndare och med utgångspunkt från anstaltens nuvarande omkostnadsstat beräknat dessa på följande sätt:

Reseersättningar	kronor	1 000
Expenser	»	5 500
Underhåll av byggnader	»	3 000
Inventarier	»	2 000
Renhållning	»	1 500
Utspisning	»	24 800
Beklädnad och sängkläder	»	9 000
Hälso- och sjukvård inkl. tandvård.....	»	2 500
Undervisningsmateriel m. m.	»	1 000
Elevbelöningar	»	800
Diverse omkostnader	»	4 500

Summa kronor 55 600.

I enlighet med vad ovan anförts skulle alltså de årliga driftkostnaderna för anstalten uppgå till $(72\ 100 + 55\ 600 =)$ 127 700 kronor. Härifrån böra dock dragas dels beloppet av hyra för bostäder, upplåtna till viss personal vid anstalten, vilket belopp av de sakkunniga beräknats till 3 500 kronor, dels ock från kommuner inflytande vårdavgifter å 400 kronor per elev och år, varav summan torde böra uppskattas till $(400 \times 80 =)$ 32 000 kronor. Statsverkets årliga kostnader för anstalten skulle sålunda belöpa sig till $(127\ 700 - 3\ 500 - 32\ 000 =)$ 92 200 kronor.

3. Hallanstalten.

A. Engångskostnader.

Såsom förut nämnts, skulle Halls apterande till sinnesslöanstalt, på sätt i det föregående ifrågasatts, betinga jämförelsevis obetydliga reparationer och omändringar av nuvarande byggnader å anstalten. Kostnaderna för ändamålet hava i det upprättade kostnadsförslaget (se Bil. 4.) uppskattats till 205 000 kronor. Härtill komma kostnader för erforderliga ombyggnader av lantbruksbyggnaderna å Hall, vilka av jordbrukets elektrotekniska forskningsinstitution i samråd med sakkunnigledamoten Treschow beräknats till 50 000 kronor. Utöver av en eventuell omorganisation av anstalten sålunda påkallade reparationer m. m. lärer bliva nödvändigt att jämväl inom en nära framtid verkställa omläggning av vatten- och avloppsledningar m. m., varav behov länge gjort sig gällande. Då emellertid detta behov liksom byggnadsarbetena för lantbruket ej står i direkt samband med det nu aktuella organisationsspörsmålet, hava de sakkunniga ej ansett sig böra närmare ingå på denna angelägenhet.

B. Årliga driftkostnader.

Enligt av de sakkunniga i det föregående framlagd beräkning skulle lönerna till den å avlöningsstat erforderliga personalen vid Hallanstalten belöpa sig till 85 284 kronor för år. De årliga kostnaderna för avlöning till arbetspersonal vid anstalten hava av de sakkunniga i samråd med anstaltens direktör uppskattats till 12 000 kronor. Såsom förut framhållits, böra kostnaderna för avlöning till den för jordbruket och trädgården behövliga personalen bestridas av inkomsterna härifrån. Vidare skall utgå arvode till läkare, beräknat till 1 500 kronor för år.

Avlöningskostnaderna vid anstalten kunna sålunda, fränsett dyrtidstillägg, beräknas till $(85\ 284 + 12\ 000 + 1\ 500 =)$ 98 784 kronor eller, i avrundat tal, 98 780 kronor för år.

Vid överläggningar, som de sakkunniga i frågan haft med Halls direktör, hava de sakkunniga kommit till den uppfattningen, att övriga driftkostnader för anstalten efter dess ifrågasatta apterande till sinnesslöanstalt kunna uppskattas i enlighet med vad följande sammanställning giver vid handen:

Reseersättningar	kronor	800
Expenser	»	22 000
Underhåll av byggnader	»	10 000
Inventarier	»	4 000
Renhållning	»	3 000
Utspisning	»	24 800
Beklädnad och sängkläder	»	9 000
Hälsa- och sjukvård inkl. tandvård	»	2 500
Undervisningsmateriel m. m.	»	1 000
Elevbelöningar	»	800
Diverse omkostnader	»	8 000

Summa kronor 85 900.

I enlighet med vad sålunda anförts skulle de årliga driftkostnaderna för anstalten uppgå till $(98\,780 + 85\,900 =)$ 184 680 kronor. Sistnämnda belopp bör emellertid minskas med dels sammanlagd hyra för vissa till anstaltspersonalen upplåtta bostadslägenheter eller förslagsvis 8 500 kronor och dels vårdavgifter, som av kommuner skola erläggas för elever, beräknade till enahanda belopp som vid Salbohed eller 32 000 kronor. Statsverkets årliga kostnader för anstalten skulle sålunda uppgå till $(184\,680 - 8\,500 - 32\,000 =)$ 144 180 kronor.

Kostnader för statens övertagande av Hall.

I det föregående hava de sakkunniga föreslagit, att staten med stöd av gällande överenskommelser med Oscar-Josephina-föreningen skall förvärva äganderätten till Hall. Såsom tidigare nämnts, innehar staten i egendomen — frånsett Hågakolonien — inteckningar till ett belopp, som med allenast 25 000 kronor understiger den avtalade köpeskillingen, 550 000 kronor. På grund härav föranleder själva statsförvärvet av Hall en utgift av endast 25 000 kronor. Hågakolonien, som likaledes föreslagits till statsinköp, betingar jämlikt tidigare nämnd överenskommelse en köpesumma av 125 000 kronor. Detta köp medför dock ingen direkt utgift, eftersom staten äger inteckningar i kolonien till samma belopp. Därest, såsom i det föregående ifrågasatts, försäljning av Hågakolonien till Stockholms läns landsting komme att äga rum, skulle å andra sidan statsverket få räkna sig till godo en köpeskillning av 135 000 kronor. Från nämnda belopp bör dock dragas den relativt ringa kostnad, som koloniens avskiljande från den övriga egendomen medför.

Övergångskostnader.

De sakkunniga vilja härefter i korthet beröra de övergångskostnader, som beräknas uppkomma för statsverket genom en omorganisation av berörda anstalter enligt de av sakkunniga förut framlagda riktlinjerna.

I förevarande sammanhang vilja de sakkunniga påpeka, att de icke kunnat framlägga något detaljerat förslag rörande övergången till den nya organisationen av det vårdområde, det här gäller. Detta sammanhänger med att de sakkunniga beträffande den framtida användningen av Hall framlagt alternativa förslag. Det synes dock bliva nödvändigt, att verksamheten vid Hall och Salbohed — oavsett vilket förslag till förläggning av uppfostringsanstalten för vanartade sinnesslöa gossar, som vinner statsmakternas godkännande — under nästkommande budgetår och sannolikt viss tid därutöver upprätthålles enligt nuvarande ordning. Statsverkets kostnader för berörda anstalter lära följaktligen bliva i huvudsak oförändrade under nu avsedda övergångsperiod. Därest statsverket redan 1938 förvärfvar äganderätten till Hall, synes staten böra träffa särskilt avtal med Oscar-Josephina-föreningen angående fortsättande av föreningens verksamhet å Hall till övergångstidens slut.

Såsom under kap. VIII framhållits, anse de sakkunniga, att statsverket skall övertaga ansvaret för viss å Hall nu anställd personal samt för Oscar-Josephina-föreningen åliggande pensions- och understödsförpliktelser till förutvarande befattningshavare och deras efterlevande. De årliga övergångskostnader, vilka kunna komma att åvila statsverket i anledning härav, framgå av följande sammanställning:

förtidspensionering av sex befattningshavare	kronor	9 000
lön å indragningsstat till Halldirektören, beräknad efter A-ort, löneklass 29	»	8 580
övertagande av Oscar-Josephina-föreningens pensions- och understödsförpliktelser	»	2 000

eller tillhopa kronor 19 580,

vartill kan komma ett mindre belopp för dyrtidstillägg.

Det är givetvis angeläget, att provisorietiden ej blir allt för långvarig, utan att mera stabila förhållanden snarast möjligt inträda å ifrågavarande vårdområde. Särskilt är det viktigt, att Lövstaanstaltens uppförande och organisation ej onödigt fördröjes, samt att sålunda byggnadsverksamheten där kommer i gång, så snart omständigheterna det medgiva. De sakkunniga utgå därför ifrån, att av de för byggnadskostnader m. m. erforderliga medlen en relativt betydande summa ställes till förfogande under budgetåret 1938/1939. Jämväl för utbyggnad av Salbohed (omändring av Hall) krävas medel under omförmälda budgetår. Efter samråd med den av de sakkunniga anlitade arkitekten hava de sakkunniga funnit sig böra uppskatta anslagsbehovet för berörda ändamål under nämnda budgetår till 400 000 kronor.

Jämförelse mellan nuvarande driftkostnader och motsvarande utgifter enligt de sakkunnigas förslag.

Slutligen vilja de sakkunniga, som i annat sammanhang meddelat, att ett genomförande av deras förslag kommer att draga med sig ganska betydande engångskostnader, göra en jämförelse mellan å ena sidan statens nuvarande årliga kostnader för Hall och Salbohed och å andra sidan motsvarande kostnader för den föreslagna psykopatanstalten samt uppfostringsanstalten för vanartade sinnesslöa gossar. Vid denna jämförelse bör bland annat uppmärksammas, att lönerna till personalen å Salbohed för närvarande utgå enligt äldre bestämmelser.

I av Hallstyrelsen framlagt stafförslag för budgetåret 1937/1938 hava anstaltens sammanlagda utgifter beräknats till 252 000 kronor. Till grund för beräkningarna har legat ett antal elever av 80. För täckande av dessa utgifter förutsattes, att ett belopp av sammanlagt 145 530 kronor, däri inberäknat ett extra driftbidrag, komme att ställas till förfogande av statsmedel. Sedan Hallstyrelsen hos Kungl. Maj:t gjort framställning om anvisande av ett extra driftbidrag för budgetåret 1937/1938 samt de över framställningen hörda myndigheterna ansett, att en reduktion av anslagsbehovet med 5 280 kronor borde äga rum, torde statens bidrag till anstaltens verksamhet under oförmälda budgetår kunna uppskattas till 140 250 kronor. De sakkunniga anse sig vid nu föreliggande jämförelse böra räkna med sistnämnda summa.

Den för innevarande budgetår för Salbohedsanstalten fastställda löne- staten slutar å 33 200 kronor. Omkostnadsanslaget till anstalten för samma år utgör 46 000 kronor. Sammanlagda utgifterna, frånsett dyrtidstillägg, skulle alltså kunna beräknas till 79 200 kronor. För erhållande av statsverkets verkliga kostnader för anstalten böra emellertid härifrån dragas de kommunala vårdavgifterna eller 22 000 kronor, vadan statens nettoutgifter för verksamheten skulle uppgå till 57 200 kronor.

I enlighet med vad ovan angivits kunna således statsverkets nuvarande årliga kostnader för Hall- och Salbohedsanstalterna uppskattas till (140 250 + 57 200 =) 197 450 kronor.

De årliga nettokostnaderna för de i omorganisationsförslaget ingående anstalterna, enligt huvudalternativet, hava av de sakkunniga beräknats till 109 500 kronor för Lövstaanstalten samt 92 200 kronor för Salbohedsanstalten eller sammanlagt 201 700 kronor, däri icke inberäknat dyrtidstillägg. Statsverkets årliga merkostnader skulle enligt nämnda beräkning komma att inskränka sig till (201 700 — 197 450 =) 4 250 kronor. Härvid bör observeras, dels att staten efter omorganisationen får kostnader för dyrtidstillägg vid båda de i förslaget ingående anstalterna mot nu endast vid Salbohed — där dock tillägget utgår efter för oreglerade verk gällande grunder — dels ock att en ofrånkomlig lönerreglering vid sistnämnda anstalt skulle öka kostnaderna, även om någon utbyggnad av anstalten icke ägde rum. I stort sett kan man därför säga, att den omorganisation, som av de sakkunniga föresla-

gits, kan, om Salbohed fortfarande blir vårdanstalt för vanartade sinnesslöa gossar, genomföras utan någon egentlig ökning av statens årliga kostnader. Detta sammanhänger givetvis med, att Hallanstalten för närvarande drager orimligt dryga utgifter.

En vida ogynnsammare lösning även ur ekonomiska synpunkter skulle det innebära, om Hall apteras till anstalt för vanartade sinnesslöa gossar. I stället för vid Salbohed beräknade årliga kostnader för statsverket å 92 200 kronor komme Hall att draga en motsvarande kostnad av 144 180 kronor eller 51 980 kronor mera. De sakkunniga hava icke heller förordat en dylik lösning utan endast förklarat den möjlig, om man icke kan för annat vårdändamål på ett mera ekonomiskt sätt utnyttja Hallanläggningen.

Kap. X. Sammanfattning.

De sakkunniga föreslå alltså:

att sinnesslöa principiellt avskiljas från skyddshemsväsendet och överfö-
ras till sinnesslövården;

att för omhändertagande av själsligt abnorma manliga skyddshemselever
upprättas en till kronoegendomen Lövsta i Trosa-Vagnhärads socken av
Södermanlands län förlagd vårdanstalt för 60 elever, organiserad såsom ett
kombinerat skol- och arbetshem, vilken anstalt ställes under ledning av en
psykiatriskt särskilt skolad läkare;

att för vanartade sinnesslöa gossar organiseras en anstalt med en vård-
kapacitet av 80 platser;

att sistnämnda anstalt alltjämt förlägges till Salbohed, som utbygges för
att kunna bereda erforderligt antal vårdplatser;

att staten för en köpesumma av 675 000 kronor förvärvar åkerbrukskolo-
nien Hall, inberäknat den s. k. Hågakolonien, samt att därvid av staten in-
nehavda inteckningar å 650 000 kronor gå i avräkning å köpesumman;

att Hall-egendomen jämte byggnader upplåtes för statligt vårdändamål, i
första hand för fångvårdens räkning;

att Hågakolonien under i det föregående angiven förutsättning försäljes
till Stockholms läns landsting för en köpeskilling av 135 000 kronor.

Skulle åkerbrukskolonien Hall icke kunna lämpligen utnyttjas för fång-
vården eller annat statligt vårdändamål, som ligger utanför de sakkunnigas
uppdrag, föreslå de sakkunniga alternativt:

att statens uppfostringsanstalt för sinnesslöa gossar förlägges till Hall;
samt

att Salbohedsanstaltens upplåtande såsom jordbrukskoloni för manliga
vuxna vanartade bildbara sinnesslöa i nära anslutning till Salberga sjukhus
i första hand kommer i fråga.

P. M.

rörande erforderliga byggnader för anstalt vid Lövsta för själsligt abnorma manliga skyddshemselever.

Dispositionen av föreslagna byggnader.

Anstalten består av två skilda avdelningar för olika elevkategorier, nämligen *skolhemsavdelningen* med plats för 25 elever och *arbetshemsavdelningen* med plats för 35 elever.

I. Skolhemsavdelningen.

För skolhemsavdelningen erfordras:

- A. Skol- och matsalsbyggnad innehållande:
3 skolsalar, vardera för 20 elever, materialrum,
2 slöjdsalar, vardera för 12 à 15 elever.
Matsal för högst 40 elever samt erforderliga kökslokaler,
bostadslägenheter för biträdande lärarinna, tillika husmoder, samt för köks-
personal, ett gästrum.
Byggnaden uppföres av sten.
- B. Byggnad för gymnastik- och samlingsal.
I denna byggnad, som är gemensam för hela anläggningen, inrymmas även
lokaler för bad- och tvättinrättning.
Byggnaden uppföres av trä.
- C. 4 st. elevhem innehållande:
2 sovsalar med plats för 3 elever i vardera,
1 rum för sköterska, 1 rum för elev.
1 dagrum, 1 läsrum samt förråds- och tvättrum.
Byggnaden uppföres av trä.
- D. Bostadshus innehållande 3 rum och kök samt hall för avdelningsföreståndare,
tillika lärare.
Träbyggnad.
- E. Bostadshus innehållande 2 rum och kök för assistent.
Träbyggnad.

II. Arbetshemsavdelningen.

För arbetshemsavdelningen erfordras:

- A₁. Byggnad för elevförläggning innehållande:
sovrum för elever bestående av
14 st. enkelrum, 2 st. rum med plats för 3 elever i vardera, en sluten avdelning
bestående av 5 st. enkelrum.
1 vaktrum, erforderliga förråd, tvättrum m. m.
1 skolsal, 1 dagrum, 1 läsrum, 1 matsal med erforderliga kökslokaler med för-
rådsrum, bostadsrum för husmoder och för kökspersonal.
Byggnaden uppföres av sten.
- A₂. Administrationsbyggnad. Härför disponeras nuvarande mangårdsbyggnaden
vid Lövsta. Byggnaden avses innehålla:

1 expeditjonsrum för läkaren, 1 kontorsrum för föreståndaren, 1 rum för skrivbiträde, 1 gästrum, bostad om 3 rum och kök för föreståndaren.

Träbyggnad.

- B. Byggnad för observations- och intagningsavdelning innehållande:
 1 sovsal för 3 elever, ett dubbelrum, samt 5 enkelrum, 1 vaktrum, dagrum samt matrum med tekök. (Matlagningen avses ske i elevbyggnaden litt. II A₁.)
 Erforderliga tvättrum, förrådsrum o. d.
 Vidare: expeditjonsrum för läkaren, 1 behandlingsrum, 1 rum för skrivbiträde, 1 rum för psykologisk undersökning.
 I anslutning till observationsavdelningen en sjukavdelning bestående av:
 1 sjuksal för 5 elever, 1 dubbelrum, 1 isoleringsrum samt förråd och sköljrum, bostadsrum för översköterskan.
- C. Bostadshus om 6 rum och kök för läkaren.
- D. 6 st. bostadshus för befattningshavare:
 1 yrkeslärare, 1 trädgårdsmästare, 1 rättare, 1 skötare, 1 ladugårdsförman och 1 portvakt.
- E. Ekonomibygnader för jordbruket. (De nuvarande ekonomibygnaderna avses användas efter genomförd reparation.)

Kostnadsberäkning.

I. Skolhemsavdelningen.

A. Skol- och matsalsbyggnad	kronor	109 675
B. Byggnad för gymnastik och samlingsal med bad- och tvättinrättning	»	94 785
C. 4 st. byggnader för elevhem, pr st. kronor 29 450	»	117 800
D. Bostadsbyggnad för avdelningsföreståndare	»	23 000
E. Bostadsbyggnad för assistent	»	17 000

II. Arbetshemsavdelningen.

A ₁ . Byggnad för elevförläggning	»	151 150
A ₂ . Administrationsbyggnad	»	44 025
B. Byggnad för observations- och intagningsavdelning	»	88 425
C. Bostadsbyggnad för läkaren	»	41 000
D. 6 st. bostadsbyggnader för befattningshavare å kronor 17 000..	»	102 000
Utvändiga ledningar samt hydrofor	»	37 440
Väg- och planeringsarbeten	»	10 000
Arvoden, administration och oförutsedda utgifter	»	74 700

Summa kronor 911 000.

Stockholm den 8 december 1937.

Birger Jonson.

P. M.

rörande erforderliga ändringsarbeten i befintliga anstaltsbyggnader samt nybyggnader vid Salbohedsanstalten.

Skolhem. Nuvarande elevhemmet — en 35½ m. lång och 16½ m. bred träbyggnad i en vån. och delvis inredd vind — disponeras för skolhem för 40 elever fördelade i sovrum med plats för 3 till 6 bäddar i vardera. Till avdelningen anordnas tvätt- rum, snyggningsrum, tvenne dagrum, klädrum, ett sjukrum och ett isoleringsrum.

Vindsvån. bibehålles huvudsakligen i sitt nuv. skick med tvenne skolsalar, en å vardera gaveln, samt material och förrådsrum.

Arbetshems- och matsalsbyggnad. Nybyggnaden uppföres av sten i 2 vån. och källarvån. I övre vån. inredas sovrum för 40 elever, fördelade på dels sovrum med plats för 3 bäddar i vardera och dels enkelrum. Till avdelningen höra tvättrum och klädrum. I bottenvån. inredas 2 st. matsalar en för vardera hemmet och med gemensam köksavdelning, vidare dagrum och läsrum för arbetshemmet samt 4 st. enkelrum för kökspersonal samt enkelrum med alkov för husmoder. I vindsvån. inredas tvenne gästrum samt syrum och förrådsrum.

I källarvån. erforderliga förrådsrum, värmecentral, bagarstuga, tvättstuga samt badavdelning för såväl elever som personal.

Nybyggnad uppföres för *gymnastik- och samlingsal* och med avklädningsrum och duschavdelning. Gymnastikbyggnaden utföres i överensstämmelse med motsvarande byggnad vid de statliga skyddshemmen.

Bostäder för befattningshavare. Nybyggnad i form av enfamiljshus om 3 rum och kök uppföres för 1 lärare (se motsvarande byggnad för Lövsta);

6 st. enfamiljshus om 2 rum och kök (jfr Lövsta) för 6 befattningshavare. Nuvarande köksbyggnad omändras till 2 bostadslägenheter om 2 rum och kök (för jordbrukspersonal).

Beräkning av kostnaderna för utbyggande av Salbohedsanstalten.

Ändringar i nuv. elevförläggning ¹	kronor	40 000
Nybyggnad av arbetshem och matsalsbyggnad	»	220 000
Gymnastikhus (= Sundbo)	»	78 000
Lärarebostad (= Lövsta)	»	23 000
6 bostadshus (= Lövsta) à kronor 17 000	»	102 000
Omändring av nuvarande köksbyggnaden till bostadshus ¹	»	15 000
Ritn., administration och oförutsedda utgifter ¹	»	42 000

Summa kronor 520 000.

Stockholm den 8 december 1937.

Birger Jonson.

¹ Beräknas kunna utföras med biträde av egen arbetskraft.

P. M.

rörande erforderliga ändringsarbeten i befintliga anstalts byggnader vid Hallanstalten.

Holmia ombygges för förläggning i övre vån. för de yngsta skoleleverna, varvid eleverna förläggas i alkover med plats för 6, 8 och 10 samt 5 elever i enkelrum.

I avdelningen anordnas sjukrum med klinik och väntrum, tvättrum och vaktrum.

I bottenvån. ordnas: dagrum, matsal med diskrum, skolsal, slöjdrum samt snyggningsrum.

Å vinden inredes 1 rum med alkov för husmoder.

Storgården ombygges för förläggning för de äldre skoleleverna, varvid i övre vån. eleverna förläggas i 5 alkover med plats för 4 i vardera samt 8 i enkelrum.

I avdelningen anordnas vaktrum, tvättrum och förrådsrum.

I bottenvån. ordnas: två skolsalar, två dagrum, matsal med diskrum, snyggningsrum med toalett samt vaktrum.

Tomtebo ombygges för förläggning för arbetshemseleverna, varvid i övre vån. eleverna förläggas i 8 alkover med plats för 3 i vardera.

I avdelningen anordnas tvättrum, vaktrum samt förrådsrum samt ett sjukrum med plats för 7 bäddar.

I bottenvån. förläggas elever i 5 alkover med plats för 3 i vardera samt 6 st. enkelrum. Dessutom tvättrum, vaktrum och förråd samt tvenne dagrum.

I källarvån. anordnas: matsal med diskrum, snyggningsrum samt badrum.

I *sjuksalsbyggnaden* anordnas i källarvåningen badstuavdelning för eleverna samt badrumsavdelning för personal.

Byggnaden förses med nytt plåttak. Den befintliga verandan inbygges.

Gymnastikbyggnaden renoveras och förses med ny inredning samt anordnas duschar med omklädningsrum.

I *matsalsbyggnaden* anordnas en samlingsal. Byggnaden renoveras till det yttre.

Beräkning av kostnaderna för erforderliga omändringsarbeten i befintliga anstaltsbyggnader.

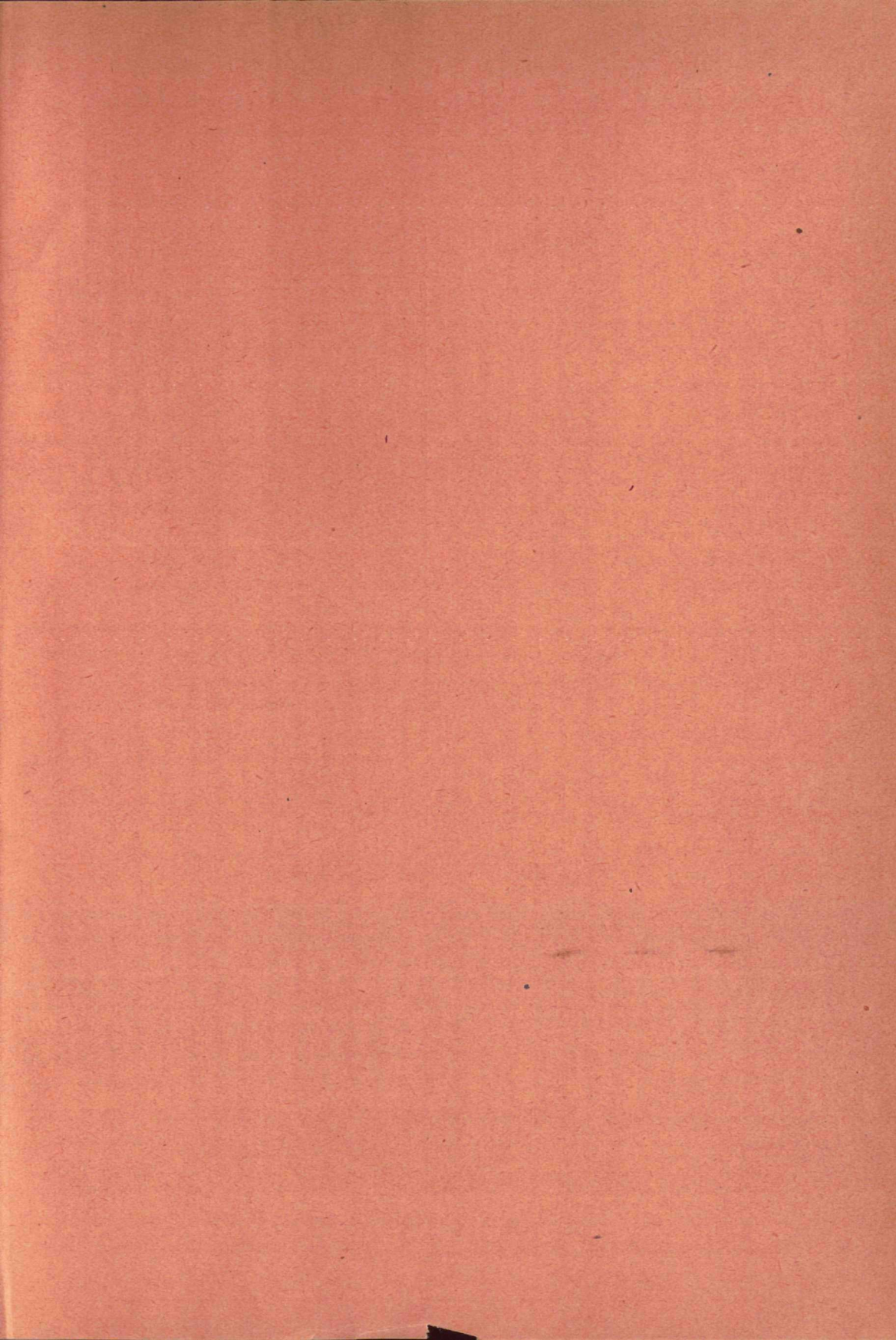
Holmia	kronor	40 000
Storgården	»	35 000
Tomtebo inkl. yttre renovering	»	53 000
Sjuksalsbyggnaden	»	11 500
Gymnastikbyggnaden	»	22 000
Matsalsbyggnaden	»	15 000
Reparation av bostadshus	»	10 000
Ritn., administration och oförutsedda utgifter	»	18 500

Summa kronor 205 000.

Den i betänkandet omnämnda omläggningen av vatten- och avloppsledningar m. m. beräknas belöpa sig till en kostnad av 60 000 kronor.

Stockholm den 8 december 1937.

Birger Jonson.

Statens offentliga utredningar 1937

Systematisk förteckning

(Siffrorna inom klammer beteckna utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen.)

Allmän lagstiftning. Rättsskipning. Fångvärd.

Betänkande med förslag till revision av förvarings- och interneringslagarna m. m. [3]
Lagberedningens förslag till lag om aktiebolags pensions- och andra personalstiftelser m. m. [13]
Promemoria ang. grunderna för en reform av lagstiftningen om rätt till litterära och musikaliska verk. [18]
Förslag till ändrad lagstiftning om sammanträffande av brott jämte motiv. [24]
Förberedande utkast till strafflag. Efterlämnade anteckningar av J. C. W. Thyren. [37]
Betänkande med förslag till lag om villkorlig dom m. m. [38]

Statsförfattning. Allmän statsförvaltning.

1934 Års nämnd för städningsutredning. Betänkande med speciella beräkningar och förslag rörande ersättningarna för städningsarbete inom vissa statliga ämbetslokaler i Stockholm m. m. [7]
Utredning ang. de rättsbildade domsagobiträdenas anställnings- och avlösningsförhållanden. [20]
Betänkande med förslag till kungörelse om kommissionärer hos överrätter och stadsdomstolar. [39]

Kommunalförvaltning.

Statens och kommunernas finansväsen.

Betänkande med förslag till lönerereglering för lärarpersonalen vid kommunala mellanskolor, kommunala flickskolor och högre folkskolor. [27]
1936 Års lönekommitté. Betänkande med utredning och förslag ang. dyrortsgrupperingen. [32]
1936 Års skattekommitté. Betänkande med förslag till omläggning av den direkta statsbeskattningen m. m. [42]

Politik.

Nationalekonomi och socialpolitik.

Socialiseringsproblemet. 2. Hushållsräkningens problem och faktorer. [1]
Socialiseringsidéer och socialiseringspraxis i Sovjetunionen. 2. [2]
Statslotteriutredningen. Betänkande med förslag rörande svenskt penninglotteri. [4]
Arbetslöshetsundersökningen den 31 juli 1936. [12]
Hembiträdesutredningens betänkande. 1. Betänkande och förslag i fråga om utbildning av hembiträden. [16]
Betänkande med utredning och förslag rörande beredskapsarbeten. [26]
Betänkande med förslag till åtgärder för förbättrande av de blindas och de dövstummas arbetsförhållanden och förvärvsmöjligheter. [34]
Betänkande med förslag rörande lån och bidrag av statsmedel till främjande av bostadsförsörjning för mindre bemedlade barrrika familjer i egna hem m. m. jämte därtill hörande utredningar. [43]
Betänkande och förslag rörande vården av själsligt abnorma manliga skyddshemselever samt av vanartade sinnslösa gossar m. m. [46]

Hälsa- och sjukvård.

Yttrande i abortfrågan. [6]
Betänkande ang. pensionsstyrelsens invaliditetsförebyggande verksamhet. [23]
Betänkande med förslag till lag om skyddskoppypmning m. m. [28]
Betänkande med förslag ang. inrättande av ett statens institut för folkhälsa. [31]

Allmänt näringsväsen.

Fast egendom. Jordbruk med binärningar.

Betänkande med förslag ang. den statsunderstödda vattenavlednings- och avdikiningsverksamheten samt därmed sammanhängande spörsmål. [8]
Utredning rörande jordbrukets läge i Norrland med vissa förslag till åtgärder till förbättrande av den norrländska jordbrukarbefolkningens ekonomiska ställning. [9]
Betänkande med förslag ang. rätt till fiske i Väneren, Vättern, Mälaren, Hjälmaren och Storsjön i Jämtland. 1. Lagförslag och motiv. [10] 2. Kart- bilagor. Väneren och Hjälmaren. [11]
Betänkande med förslag till vissa lagstiftningsåtgärder till motverkande av överdriven skuldsättning inom jordbruket. [14]
Betänkande med förslag till åtgärder mot smittsam kastning hos nötkreatur. [19]
Betänkande med förslag till lag om minimilöner för lantarbetare. [21]
Redogörelse för inventering av odlingsjord å kronoparkerna nedanför odlingsgränsen i de två nordligaste Norrlandslänen ävensom för vissa andra uppdrag. [30]
Betänkande med förslag ang. den fasta lanbruksundervisningens ordnande. [33]
Betänkande rörande fiskerinäringens avsättningsförhållanden m. m. [41]

Vattenväsen. Skogsbruk. Bergsbruk.

Betänkande med förslag till lagstiftning ang. särskilda husbehovsskogar i Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker m. m. [5]
Betänkande med förslag till lag om allmänningsskogar i Norrland och Dalarna m. m. [29]
Betänkande med förslag till lagstiftning om grundvatten m. m. [35]

Industri.

Handel och sjöfart.

Kommunikationsväsen.

Utredning med förslag till vissa åtgärder för trafiksäkerhetens höjande vid korsningar i samma plan mellan järnväg och väg samt järnvägarnas beredande av bidrag av automobilskattemedel till säkerhetsanordningarna vid dylika korsningar. [15]

Bank-, kredit- och penningväsen.

Försäkringsväsen.

Kyrkoväsen. Undervisningsväsen. Andlig odling i övrigt.

Efterskrift till »Kyrkogodset i Skåne, Halland och Blekinge under dansk tid». [22]
Universitetsberedningen. Utredning i fråga om universitetens verksamhet och organisation. [36]
Särskilda inom eklestastikdepartementet tillkallade sakkunnigas yttrande med anledning av det åt dem lämnade uppdraget att biträda vid utredningarna av det utav 1936 års kyrkomöte antagna psalmboksförslaget. [40]
Betänkande med utredning och förslag ang. understöd i form av fria bostäder och fri kost åt studerande vid universitetet i Uppsala och Lund samt karolinska medicinkirurgiska institutet. [44]
Betänkande med utredning och förslag ang. studentexamen. [45]

Försvarsväsen.

Betänkande ang. vissa med frivillig anskaffning av luftvärnsmateriel sammanhängande frågor. [17]
Utredning rörande flottans fartygstyper m. m. [25]

Utrikes ärenden. Internationell rätt.